הכומתה תועבר לכותפת, המשמעת תוחמר

אבי בניהו כתבנו הצבאי

בצה"ל עומדת להסתיים עבודת מטה בנושא אכיפת המשמעת ופקודות הצבא. לכתבנו הצבאי נודע כי במסגרת זו תשונה הפקודה בנושא הכומתה והיא תועבר אל הכותפת. נמסר כי הרמטכ"ל רב־אלוף דן שומרון, תומך בהצעה זו ומתכוון לבצעה כבר בחודש יולי הקרוב. אתמול כינס הרמטכ"ל את כל נגדי המשמעת בצה"ל לשיחה בנושא אכיפת פקודות הצבא.

בכנס שנערך בבית־החייל בתל־אביב הסביר הרמטכ"ל לרס"רים את הקשר בין המשמעת ליכולת המבצעית של הצבא. הוא הורה להם להקפיד בעניין אכיפת הפקודות בעיקר אצל מפקדים. שומרון הבטיח כי כל תיק על הפרת משמעת של נגד, שיגיע אליו, יועבר מיד לוועדה להתרת חוזים משרות קבע" אמר שומרון.

יום ו', כ"ט בסיון תשמ"ז, 26 ביוני 1987 / שנת מ"ד מס' 13378 / המחיר 1.50 ש"ח כולל מע"מ

צמרת צה"ל תעמוד בפני הכרעות קשות אם הממשלה תחליט לאשר הפרוייקט

משרד הבטחון מכנס היום כ־50 ח"כים לדיון דחוף בפרשת ה„לביא"

צמרת המשרד וצה"ל תופיע לפני פורום משותף של ועדת חוץ ובטחון וועדת הכספים ● הדיון המתמשך בנושא גורם לעיכוב באישור מספר מינויים בצבא ● ביום רביעי בשבוע הבא צפוי פירסום דו"ח מבקר המדינה על ה„לביא" ובו מימצאים חמורים ביותר על הפרוייקט ● גם ועדת מרידור הגיעה למסקנה שאין להמשיך במטוס ● דריכות לקראת ישיבת הממשלה ביום ראשון

מאת אבי בניהו, כתבנו הצבאי

גורמים בכירים מעריכים כי בפני צמרת צה"ל תעמודנה מספר שאלות קשות ומכריעות אם תחליט הממשלה, בתום דיוניה, להמשיך בפרוייקט ה„לביא". נודע כי הדיון המתמשך בנושא „הלביא" גורר עיכובים באישור שר־הבטחון לגבי מספר מינויים בכירים בצמרת הצבא. בצמרת צה"ל שוררת מתיחות לקראת ישיבת הממשלה ביום ראשון בנושא. וההערכות לגבי התוצאות אינן חד־משמעיות.

במשרד־הבטחון תתקיים היום ישיבה מיוחדת של ועדה משותפת לוועדת החוץ והבטחון ולוועדת הכספים של הכנסת. הישיבה יתערך בהשתתפות כ־50 ח"כים, מישתי הוועדות. נערך על פי פנייה דחופה של ראשי שתי הוועדות.

מיתקפה הסברתית

לכתבנו הצבאי נודע כי לח"כים תינתן סקירה בניתכונת שהתקיימה בממשלה. בישיבה היום יופיעו שר־הבטחון, מנכ"ל המשרד, הרמטכ"ל, ראש אגף התכנון, היועץ הכספי, מנכ"ל התעשייה האווירית ונוספים.

לא ברור אם ייוותר זמן מספיק לדיון וכפי הנראה יסתפקו הח"כים בשמיעת הסקירות בלבד, וימשיכו בדיון במועד אחר.

הדו"ח הקטלני של המבקר

ביום רביעי הקרוב יפורסם בציבור הדו"ח המלא של מבקר המדינה בנושא פרוייקט מטוס ה„לביא". בדו"ח מימצאים חמורים מאוד על תהליך קבלת ההחלטות

(המשך בעמוד 2)

פרופ' ברונו: להפסיק הפרוייקט

„ההכרעה החשובה ביותר מאז התוכנית הכלכלית"

מאת אודי נחשון, כתבנו הכלכלי בת"א

נגיד בנק ישראל, פרופ' מיכאל ברונו, קורא להפסיק את פרוייקט „הלביא", ורואה בהחלטה זו „ההכרעה הגדולה ביותר מאז התוכנית הכלכלית ואף מעבר לזה." בהופיעו בכנס השנתי של מי"ל (המרכז הישראלי לניהול) אמר ברונו, כי כיום דרושה השקעה נוספת של 2 מיליארד דולר בפרוייקט הלביא, ואם תופנה השקעה בסדר גודל כזה לתעשייה, היא יכולה להביא ליצוא בהיקף של כ־500 מיליון דולר ולספק מקומות עבודה בהתאם. „בפיתוח הלביא הושג הישג טכנולוגי, אבל זה לא אומר בהכרח שצריך לייצר אותו. עם כל ההתפעלות למראה המטוס, אינני רואה החלטה אחרת מאשר הפסקת מימון הפרוייקט מקופת המדינה", אמר הנגיד.

הוד קדושתם

האפיפיור יוחנן פאולוס השני, והנשיא ולדהיים בקודש הקודשים של הכנסייה הקתולית. (צילום: אי.פי.)

נפגעו מהדימוי הגזעני „שהודבק להם בתקשורת", אך אינם חוזרים בהם

תושבים ברמת־עמידר: לא נרשה לערבים לחזור ולהתגורר כאן

ח"כ גרנות תובע דיון בכנסת: יוצרים אפרטהייד נוסח דרא"פ ● משלחת ר"צ תבקר היום בשכונה ● „העבודה": מעשה נפשע ● הערבים שדירותיהם הוצתו חוששים לחזור

מאת זהבה מוזס, כתבת „על המשמר"

במשך יום אתמול סבבו בשכונת עמידר ניידות סיור ובילוש של המשטרה. אחד הפצועים, בהתנפלות על הערבים, הובא למקום כדי לנסות ולזהות את האנשים שפגעו בו. טרם נמסר על מעצרים.

אתמול לא היו התגודדויות ברחובות השכונה. אך התושבים במקום חזרו על תביעתם לסלק את הערבים. התושבים טענו כי „נפגעו מהדימוי הגזעני שהודבק להם", אך חזרו והדגישו כי אינם רוצים לדור בכפיפה אחת עם הערבים.

לדבריהם בשכונה מתגוררים כעשרה סטודנטים ערבים בבתים שכורים. עם מספר פועלים המתגוררים אף הם בדירות שכורות, ומציגים עצמם בשמות ישראלים, „כדי להטעות בחורות יהודיות מהשכונה". אחרים מתושבי השכונה התלוננו שבמקום מנהלים מסיבות סמים.

(המשך בעמוד 2)

פרס יתבודד בהרי שוויץ ● עמוד 3

הכלבים הגיעו בלי ברדו ● עמוד 24

ציון דרך חמור

אירועי רמת־עמידר הם ציון־דרך חמור בהיסטוריה המסובכת של יחסי יהודים וערבים בארץ. הם שידרו לערבים בארץ שידור ברור ומשוען – אתם „אזרחים סוג ב'" לא רק ברמת התקציבים וחקידום הכלכלי והחברתי, אלא גם ברמת הזכויות האלמנטריות ביותר, כמו הזכות להתגורר בכל מקום שתחפצו. קריאות למנוע מגורי ערבים בין יהודים נשמעו כבר בנצרת־עילית ובמקומות אחרים. אבל זו הפעם הראשונה שבה כמה בריונים מממשים את הקריאה באמצעים פליליים, של תקיפה ושריפה, כאשר השכונה כולה עומדת למעשה מאחוריהם. הערבי החי ברמת־עמידר אינו רק בלתי־רצוי, על־פי תפיסת אנשי השכונה יש לחבול בו ולהשמיד את רכושו עד שיעזוב.

קשה לדעת אם הלך־הרוח האלים, הגזעני, של אנשים רבים ברמת־עמידר מבטא תחושות ועמדות של ציבור גדול ברחוב היהודי, אבל האירוע שם הוא מבחן למצבים דומים. ערבים רבים יותר ויותר עוברים להתגורר בגוש דן, באופן זמני או קבוע. מהלך זה מבטא כיוון טבעי, בריא כשלעצמו מצד האוכלוסייה הערבית להשתלב בחברה הישראלית ולהנות ממה שיש לה להציע בתחום התעסוקה והתרבות. בפני האוכלוסייה היהודית הגדולה, המצטופפת בגוש דן, עומדות שתי אפשרויות. האחת, לחתגבר על תחושות הזרות והחשדנות הטבעיות על הזעות הקדומות, וללמוד לחיות עם השכן הערבי, בדיוק כפי שלמדו בני העדות לחיות זה בצד זה. האפשרות השניה – זו שבאה לידי ביטוי באירועי רמת־עמידר – היא לדחוק את הערבי, להבהיר לו שאינו רצוי, ו„לברוח" משכונות בהן מתגוררים ערבים. המהלך הזה לא יחזיר את הערבי הבא לעיר לכפרו, אלא ייצור בעתיד מובלעות של ערבים בגוש דן, שיהוו חממה לעויינות ולריחוק גדולים עוד יותר. ויש לכך דוגמאות רבות בעולם הרחב.

הרבה ביטויים גזעניים, מסמרי שיער, נשמעו בפרשת רמת־עמידר כלפי הערבים. הם מזכירים תקופה אחרת ונסיבות אחרות. גם כמה מפעולות המשטרה בפרשה תמוהות למדי. השאלה היא אם תקום התנגדות חברתית – גם ברמה המקומית וגם ברמה הלאומית – שתציב נגד בריוני רמת־עמידר את האלטרנטיבה של דו־קיום ושוויון זכויות בלא תנאי. לערבי הישראלי אין לאן ללכת. מדינת־ישראל היא ביתו של כל ישראלי, ערבי כיהודי, ורמת־עמידר כאן אינה אלא משל לחיים הצפופים והמשותפים שנגזרו על שני העמים, ולאלטרנטיבות העומדות בפניהם באשר לאופי החיים המשותפים האלה.

האפיפיור שיבח את ולדהיים על תרומתו לשלום — העבר לא נזכר

מפגינים בקריית הוותיקן: היום ולדהיים מחר בארבי? ● שמיר: שערוריה ● פרס: האפיפיור גילה אי־התחשבות ● משקיפים סבורים כי הביקור יגרום לנסיגה ביחסי יהודים ונוצרים

מאת סוכנויות הידיעות

קריית הוותיקן. — למעלה מ־50 מפגינים ניצולי מחנות הריכוז קידמו אתמול בקריאות „בושה" את פני קורט ולדהיים, כאשר נשיא אוסטריה הגיע לפגישה עם האפיפיור. כמה מבין המפגינים הציגו את המספרים שקועקעו על זרועותיהם במחנות הריכוז והניפו כרזות עם שמות מחנות הריכוז שהוקמו ע"י הנאצים באירופה.

המשטרה נקטה בצעדים נגד

(סוף בעמוד 4)

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל

מפעלי תרבות וחינוך בע"מ המחלקה לנופש עיון וטיול

בשיתוף המרכז לתרבות ולחינוך

פותחים בהרשמה

למפעל הנופש והעיון בירושלים – קיץ 1987

מחזורי נופש של שבוע ימים יתקיימו בחודשים אוגוסט־ספטמבר.
ארוח וכלכלה מלאה במלון זוהר.

בתכנית: טיולים, הרצאות, תכנית אמנותית, פעילות חברתית ועוד.

לפרטים והרשמה נא לפנות למפעלי תרבות וחינוך, רחוב ויצמן 32 תל־אביב (בנין בית ליסין) או בטלפון 218452, 03-257813

ציור/מצב

רעל/חטיפות

לא להחמיץ את ההזדמנות

לבנון בימים אלה אינה מדינת מופת, אור ליהודים. ובכל זאת, כמה רעיונות מאוד מעשיים אפשר ואף רצוי עדיין ללמוד ממנה. למשל: חטיפת בני ערובה כאמצעי להשגת מטרות פוליטיות. למה לא. בעצם?

אני מרגיש צורך לחזור פעם נוספת לפרשת ויליאם נקש. הצד הישראלי, הצד שלנו. גמר אומר להסגירו ויהיה מה. הדברים ברורים וחתומים ואין לצפות לישועה מצד שר המשפטים או יועצו המשפטי, הנתונים שניהם בלחץ כבד של השמאל הקיצוני.

נותרה איפה אפשרות אחת, והיא שהצרפתים עצמם יסירו את בקשת ההסגרה. במקרה כזה לא תהיה עילה לגרש את נקש מגבולות הארץ, וכל הפרשה הופכת ממילא בטלה ומבוטלת. אבל מכיוון שגם הצרפתים מגלים בענין זה עקשנות בלתי מוסברת, לא נותרה ברירה אלא שיורו על ביטול תביעת ההסגרה מאונס, מתוך כפייה. שלא ברצונם. לחטוף את בריג'יט ברדו להמתין עד שתסתיים תערוכת הכלבים הבינלאומית הגדולה, ואז לחטוף את אלילת המין הצרפתי ללא שהיות. ברגע שב.ב. תהיה בת ערובה בידינו, יסכימו הצרפתים לכל תנאי שנציב להם. לא רק על נקש יסכימו לוותר, גם לפלאטו שרון יניחו סוף סוף לנפשו. ואולי גם את שריד יאותו לארח אצלם לתקופה בלתי מוגבלת.

לחטוף את בריג'יט בתערוכה! כלב מי ששומט עצם רשנה כזו מבין שיגיון

לוז

מדף/חיות

פילה עם חוש־הומור

„בדאלד דארל, „קרובתי רוזי", מאנגלית: אילה בלורה, ספריית מעריב, 1987

רוזי, הפילה המתחנחנת־משתכרת שהוריש הדוד עמוס — אותו הרפתקן, „הכבשה השחורה" של המשפחה — לאדריאן רוקוויסל, פרובינציאל אנגלי תמים בן 30, שחי בהרגשה שמחצית חייו בוזבזה לריק, היא־היא גיבורת סיפורו הנפלא של דארל „סופר החיות". אדריאן הוא סתם אדם תמים וחסר־ניסיון בהילכות־חיים, המתאהב בסמאנתה, נפרה, פוגש מחדש ולבסוף, בהפי־אנד הבלתי־נמנע של הרומן הרומנטי, הזוג המאושר נישא.

אך זהו רק הרקע. רוזי היא הדמות המרתקת, המעניינת, שבסיפור — אינה משעממת לעולם. וכך אנו פוגשים אותה לראשונה! „לשמע צליל שמה, התנועעה הפילה בעדינות אנה ואנה, משמיעה ציוץ זעיר, כמו קריאת חיזור של קלרנית קטנה מאוד... היא פשטה את חדקה בתנועת פיתוי־לעבר אדריאן, ונשפה לעברו בועת אוויר קטנה".

כאשר רוזי משתכרת — וכל משקה חריף ערב לה — היא מלאת הומור, צוחקת על העולם, והכל בטוב־לב ובחינניות. שמעתם איך פיל נכנס לפולקסוואגן? אצל דארל תקראו איך רוזי, בטוב ליבה ברום, נכנסת לאולם נשפים מפואר בעל רצפת פארקט חלקה, מועדת ומחליקה לכל אורכו, דורסת בדרכה את שולחנות האוכל המלאים כל־טוב. והכל בחן, כמו נערה עליזה.

הספר מקסים, מרתק ואינו שייך, לא לילדים ולא למבוגרים. הוא שייך לחיות, לרוזי.

מומלץ לכל יודעי קרוא.

אמי לנדאו

מרכז הלבשה בינקיבוצי

מודיע

החל מ־1.7.87 ועד 15.9.87
שעות הפתיחה: מ־07.00 עד 14.00

המחסן פתוח גם ליחידים

„על המשמר"

מטרת דמות/קופמן

האדמה בוערת

חיים קופמן (חרות), אחד משני היו"רים של הליכוד בכנסת (השניה היא שרה דורון מהליברלים), שוב מפגיז. ביום שלישי בערב, בישיבת חרום מיוחדת של סיעתו, תקף בחריפות רבה את שר־המשטרה חיים בר־לב, את משטרת ישראל, וכמובן גם את שמעון פרס.

קופמן האשים את בר־לב והמשטרה, בהפיכת שוטרי ישראל לשוטרים פוליטיים. מחפשים בכל מקום וחצי מקום אנשי ליכוד, בכירים וחצי־בכירים, כדי להעמידם לדין.

מנגד, כשיש האשמות ברורות נגד בכירים מאד במערך, כמו בפרשת בלאס, טוען קופמן המשטרה נאלמת דום. חיים קופמן היה כל כך בוטה, עד ששנים מחבריו היותר שקולים, ניסו לקרוא אותו לסדר. מיכאל איתן הזכיר כי חקירות המשטרה לפני למעלה מעשר שנים נגד מיכאל צור, אשר ידלין ויצחק רבין, עזרו לליכוד להגיע לשלטון ב־1977. דן מרידור הרגיש, כי אסור לליכוד ליצור רושם ציבורי, כי המפלגה יוצאת חוצץ נגד המשטרה. הליכוד צריך להתמקד באישיות פוליטית — השר בר־לב.

חיים קופמן (53) נכנס לכנסת בדיוק לפני עשרים שנים, עם המהפך. תושב פתח־תקווה, הנחשב לאחד מעשירי הח"כים.

בשל מעילותו הפרלמנטרית, עסקי המשפחה מוטלים כיום על שכמי אשתו. הוא היה סגן שר־האוצר בימים העליזים של יורם ארידור. למרות שהשר המיטיב כמעט ולא נועץ בו, או בכלל לא נועץ בו, בניהול כלכלת ישראל, דבק בו כתם ארידור. ומשהודח יורם נאלץ גם חיים ללכת עימו. מאז היחסים ביניהם קורקטיים, ופחות מזה.

לנוכח הגלריה המאר נאה של ח"כי חרות, לנוכח הצעירים

המידפקים על כל הוילתות של הכנסת (בנימין נתניהו, לימור ליבנת, שאול עמור, עו"ד רובי ריבלין, רחל קרמרמן ואחרים), האדמה בוערת גם מתחת לרגליו של קופמן, והוא מרגיש בזה, ועוד איך. הפעם החליט להילחם על המשך הקריירה הפוליטית שלו, בדרך אחרת.

אגב, לא מקורית. הוא מנצל את תפקידו כיו"ר הסיעה בכנסת לשחרור הודעות ותגובות, על סף הפרובוקטיבי, נגד המערך ונגד העומד בראשו שמעון פרס, תגובות הנקלטות היטב בתקשורת. קופמן מעריך כי הן נקלטות היטב גם אצל כאלפיים חברי מרכז חרות. הוא מאמין כי בבוא יום הפקודה, יזכרו לא האלפים, כי היה חוד החלוץ, במשך ארבע שנים, נגד המערך, וכי הצליח להוציא מהכלים לא פעם את האויב הגדול — שמעון פרס.

מוטי בסוק

20 אחרי הספירה 24־27.6.67

„אבו־עין" בהר־הבית

בניו־ג'רסי נפגשים הגדולים קוסיגין וג'ונסון לפגישת־פסגה. חמש שעות על עולם ומלואו. את הפרטים הקטנים ינסו שרי החוץ ללבן במועד אחר. לא צעד גדול קדימה. המעצמות מחליפות דיעות.

בירושלים מתכנסים אלפיים מוסלמים מישראל ומהשטחים לתפילה משותפת ראשונה במסגד אל־אקצה. לקראת התפילה עובר במקום שר־הביטחון, משה דיין, שמלווה צלמים ועיתונאים זרים. המתפללים מעבירים מפה לאוזן: „אבו־עין", „אבו עין". רטייה שחורה כסמל בטחוני.

„ישראל", אומרים חוגים מקורבים, „תחזיק בכל השטחים עד להסכם השלום". יושבים ומחכים לטלפון, מחליטים שהדבר יהיה המטבע היחיד שמוכר בגדה המערבית. החברה שהוקמה כדי לספק סחורות לגדה תקבל רק דינרים, אותם תחזיר ישראל לגדה תמורת סחורות אותן תקנה שם. הממשל הצבאי, שניסה למנוע קניית מוצרים בגדה, מגלה כי זו תקנה ללא שיניים. עשרים יום אחרי הכיבוש כבר מצטבר בגדה סכום של מיליון ל"י שנגבו תמורת משקאות, מזון וסוכנידם קטנים שהעם קונה כדי שתנכרים יוכלו לראות בסלון אחרי עשרים שנה.

בשארם א־שייח' מתקינים 300 מטרים של צינורות פלסטיים שיאפשרו לכוחות צה"ל במקום לשאוב מים מאוניית אספקה מיוחדת המגיעה אליהם מאילת. אילתורים קטנים בדרך משארם א־שייח היום לאופירה מחר.

ידון זליג

חכמת זקנים/שוויון

המעקמים אפם על יום השוויון שהכריזו אזרחי ישראל הערבים, יסכימו להרחיק עדות לאימרתו של ברטרנד ראסל הישיש: „בארצות־הברית סבור האזרח שאין אנשים במדרגה גבוהה ממנו, באשר כל בני־האדם שווים, אבל הוא נמנע מלהודות שיש אנשים שמצבם נחות משלו".

רוביק רוזנטל

אזמל/הורביץ

אין יד נעלמת

שום שמחה לאיד, חלילה, לגורלו של האיש יגאל הורביץ — אבל כל השמחה לאיד לתורת הכזב שלו. עוד הוכחה נוספת, כי תורת החיים הכלכלית של יגאל הורביץ היא שוא ושקר, הונאה אחת גדולה. עיקר העיקרים של השקפת־העולם, שיגאל הורביץ היה מייצגה המושלם והיא יסוד מוסד לכל דיבוריו והטפותיו, היתה האמונה שיש „שוק חופשי", ויד נעלמת מסבירה את העניינים בשוק הזה, לטובת הטובים והמועילים והחרוצים. עכשיו הוא בא לנו ומתייפח שהריבית הגבוהה הפילה אותם, את בניו, כפי שהפילה את הקיבוצים והמושבים. נניח לרגע שאנחנו מאמינים לו, שנפילת בניו היא כנפילת היצרנים האחרים עשוקי־הריבית, ואין היא כנפילת כל הספסרים שניפחו את עסקיהם מעבר לכוחם. או מה זה אומר? זה אומר שקמים ונופלים ב„שוק החופשי" לא על־פי החוכמה והחריצות, אלא על־פי החלטת שליטי השוק ומכווני השוק, בעלי היד התקיפה בשוק. פעם בעלי היד הזאת הם שרי ממשלה, ופעם אחרת בעליה הם שליטי ההון הפרטי, ואף פעם אין היד הזאת פועלת בלי גוף ומוח שמפעילים אותה על־פי האינטרסים שלהם. פעם היד הזאת קובעת ריבית בלתי נסבלת, ופעם היד

הזאת קובעת שכר בלתי נסבל, ופעם היד הזאת קובעת מחירים בלתי נסבלים — אבל אף פעם היד הזאת איננה נעלמת־באמת. היא תמיד קיימת, וגם כשהיא מנסה להעלים את עצמה מעבר למסך הדיבורים, הברבורים, וההטפות של אנשים כמו הורביץ — בכל זאת ניתן להבחין בה, ולצפות בה, ולפיכך חובה היא לכופף אותה לכיוון הנראה בעינינו צודק. יגאל הורביץ היה צריך להבחין ביד הזאת גם כאשר קיבל לידיו את המפעל הראשון בחייו — על אחת כמה וכמה עכשיו כאשר התמוטטו עסקי בניו. בהעדר יד נעלמת אין גם „שוק חופשי". בהעדר „שוק חופשי" אין גם זכות מוסרית לשום אדם לשבת על הגג ולתבוע מן האחרים לרדת ממנו, ואין שום זכות מוסרית לדרוש מהנזקקים לשלם „עלות ריאלית" עבור סיפוק זכויות הפרט שלהם, ואין שום זכות לאטום את הלב ולומר „אין לי" למי ש„השוק החופשי" גם לכך — על פי שרידות לבם של שליטיו — שיהיה להם כל כך מעט שלא באשמתם, ואף על פי שהם חפים מעל כוון, לא פחות משני טהורי־הכפיים הללו, בני יגאל הורביץ.

גדי יציב

תרמוקייר

תעשיות לבנייה מתקדמת. קיבוץ חורשים. דו השרון החיכון 45865. טל: 03-9386300 טלקס 33432. תכן־עבור תרמוקייר

מסמר הטלפון במפעלנו הוחלף והוא עתה

03-9386300

מרכזית הקיבוץ 03-9386211
חדר אוכל 03-9386330

תרמוקייר: צנרת חומרי בידוד תרמי, לקירות ולגגות וצינורות, גמר רוחצים (ספרי"ן) לקירות

קיבוץ כרם שלום
מרופש גנכת
לשנת תשמ"ח

עדיפות תינתן לרווקה או למשפחה בלי ילדים

לפרטים להתקשר לשרת רוזנפלד או יעל אגמון בטלפון בבוקר 057-85311 בערב: 057-85366 או 057-85367

עורך „עמוד־אחורי": אפי לנדאו

ניסים: על הסקטור העסקי ועל ההסתדרות לבוא במקום הממשלה

פרופ' ברונו: היציבות נתנה לעובדים יותר ממה שההסתדרות חלמה עליו ● קיסר: שישכנע בזאת את המשתכרים 600 ש"ח בחודש

שר־האוצר משה נסים אמר אמש כי הממשלה בדעה שיש להקטין את מעורבותה ולאפשר לסקטור העסקי, הפרטי וההסתדרותי, לבוא במקום הממשלה. השר הדגיש, כי הממשלה תלך בדרך זו וכי מכינים תוכנית של „פרטיות" (פריוואטיזיישן).

שר האוצר הופיע בכינוס השנתי המי"ל (מרכז ישראלי לניהול) שנערך במלון „הילטון" בתל־אביב. הדברים הושמעו כתשובה לדברי נשיא התאחדות התעשיינים דב לאוטמן. אשר אמר בהרצאתו בכינוס, בהביעו התנגדות שהממשלה תחליט על הלאמת מפעלים, כמו הבנקים. הוא טען ש„מדברים על מכירת הבנקים לציבור, אך בינתיים הממשלה תחזיק בהם ואין דבר קבוע יותר מזמני".

את עיקר דבריו הקדיש שר האוצר לכך שמוטה עלינו לשמור על תקציב המדינה. כי אם נשמוט את המפתח — שמטנו את היציבות במשק. אם ננהג כריסון — המשק יגיע לעידן של צמיחה. לדעתו, תקציב מאוזן ושכר הם הנושאים המחזיקים את היציבות. „אם תשתלט עלינו התחושה שהכל אפשר, נצטרך להגיד קדיש על היציבות" — הזהיר.

השר אמר, כי התקציב של השנה הוא מתוח. יש תביעות גוברות והולכות מסקטורים שונים לסיוע ויש גם בעיית ה„לביא", שתדרוש תוספת תקציבית של 400 מיליון שקל לשנה להמשיך בפיתוחו.

ברונו: השכר עלה

פרופ' ברונו אמר כי אינו מאמין שאפשר להישאר זמן רב באינפלציה של 20 אחוז לשנה — האינפלציה תצטרך לעלות או לרדת. לדברי הנגיד, ב־1986 עלה השכר הריאלי במשק ב־12.5 אחוז. עליית היתר של הביקוש והעליה בשכר הביאו להרעה בחשבון השוטף של מאזן התשלומים. נגיד בנק ישראל התריע בפני הסכנה של עליית השכר לפי דרישות איגודי העובדים. הוא העיר. כי „היציבות נתנה לעובדים יותר משמנהיגי הפועלים שיערו לעצמם".

קיסר: שושכנעו החלשים

מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר אמר, כי הוא רוצה שנגיד בנק ישראל ושר האוצר ישכנעו את העובדות הסוציאליות. המקבלים שכר של 600 ש"ח ברוטו לחודש. הוא בעד הידברות בין הממשלה, התאחדות התעשיינים וההסתדרות, אולם טען, ש„דרושים מהעובדים לא לדרוש דבר על אף שהמחירים יעלו.

האם המשק עומד רק על השכר והאם זה נכון מבחינה כלכלית?" — היקשה מזכ"ל ההסתדרות, בהצביעו על אמצעים אחרים שאפשר לנקוט.

קיסר ציין כי פריון עם שכר נמוך אינו בא בחשבון, את התפוקה אפשר להגדיל כשלעובדים תהיה מוטיבציה לכך. „יש לנו אפשרות לשפר את השכר בשירות הציבורי בלי לפגוע ביציבות" - סבור מזכ"ל ההסתדרות.

(עתים)

שיחת היום

ידיעה לא חשובה

הידיעה פורסמה רק באחדים מעיתונינו, ובאותיות זעירות. עניין לא חשוב, שולי, כאין וכאפס. כהרבה אפסים. מול מעלליו של דרעי זה, או דרעי אחר, בעיתונות חוץ זכתה אותה הידיעה להבלטה רבה, עמודים ראשונים, כותרות מרעישות וכו'. אבל להם ראש פנוי. אינם עסוקים כמונו, לא בדרעי.

מדובר בכך, שבסוף 1986, לפי האומדנים הרשמיים שפירסם שלשום משרד המסחר בוושינגטון, עלה סך כל החוב החיצוני של ארה"ב ליותר מחלקי העולם. חוב נטו. ל־265 מיליארד דולר. לעומת 111 מיליארד דולר בסוף שנת 1985, ואפס חוב בשנת 1984. בכך היתה ארה"ב לאחר החומש של רייגן — לבעלת החוב הגדולה בעולם. החוב שלה לבדה עולה על סך כל החובות החיצוניים של שלושת המדינות הבאות מיד אחריה בתור החייבות: ברזיל, מקסיקו וארגנטינה גם יחד.

עד 1990, אומרים המומחים, לאחר הפירסום מיום ד', יגדל החוב החיצוני של ארה"ב ל־500 מיליארד דולר.

המספרים הללו מכים בתדהמה. רק כדי לשלם את הריבית על חובותיה, תצטרך ארה"ב להגיע למצב, שבו היצוא המסחרי שלה יעלה על היבוא בעשרות מיליארדי דולרים בשנה. אבל השנה יעלה עדיין היבוא על היצוא בכ־140 מיליארד. התפנית תתחולל בהכרח ע"י ריסון המשק האמריקני, ירידת רמת החיים, הגדלת החסכון, הקטנת היבוא וככל הנראה מיתון עמוק.

והקטנה חריפה גם בסיוע החוץ. כל דולר שניתן לחו"ל יימדד ויישקל בשבע עיניים במדינה שגוררת על גבה עומס חובות חוץ של מאות מיליארדי דולרים. אנו מביאים פרטי אינפורמציה אלה לידיעת כל אלה מבינינו, הסבורים שלנצח נאכל סיוע, וכולו מטיב הדבש של המענקים החד־צדדיים. לשיקול דעתם של כל מחייבי ה„לביא", הבטוחים בעצמם, שהם, האמריקנים, יתנו עוד ועוד.

לא יתנו. מאות המיליארדים הללו הם גם מעל ראשנו.

ס. סבר

הנס רודולף קורץ — יו"ר ועדת החקירה בעברו של ולדהיים

מאת יוסף הלפרין כתבנו בשווייץ

ז'נבה.— ההיסטוריון הצבאי הנס רודולף קורץ, ייצא בשבוע הבא לווינה להתחיל באיסוף החומר על עברו של ואלדהיים, כיושב־ראש ועדת החקירה שמונתה על־ידי ממשלת אוסטריה.

לדבריו, ארבעה מתוך ששה היסטוריונים — מארה"ב, בריטניה, מערב גרמניה, יוון, יוגוסלביה וישראל — קיבלו את הצעתו להיות חברים בוועדה. הם יבקרו באתרים כיוגוסלביה וביוון, שבהם ביצע ואלדהיים, לפי הנטען, את פשעי המלחמה בהם הוא מואשם.

מנהל המחלקה המוניטרית בבנק ישראל התפטר מתפקידו

מנהל המחלקה המוניטרית בבנק ישראל, ויקטור מדינה, התפטר מתפקידו. בהודעה הרשמית של הבנק המרכזי נומקה ההתפטרות ב„חילוקי דעות באשר לשינויים הדרושים כיום בדרך הפעלתם של כלי המדיניות המוניטרית".

נראה, כי הוויכוח בין ברונו למדינה התמקד בקצב הורדת הריבית ובשימוש הנרחב במק"מ לספיגת „הכסף החם" הזורם ארצה.

יודעי דבר טוענים, כי לקרע בין ברונו למדינה גם רקע אישי: מדינה לא הצליח לקבל מברונו הבטחה למינוי כמשנה לנגיד.

בהודעה של בנק ישראל נמסר, כי הנגיד ניסה להניא את ויקטור מהתפטרותו, אך מאחר שמדינה לא חזר בו, „קיבל הנגיד את ההתפטרות בצער".

ברונו הביע הערכתו הרבה לתרומתו המתמשכת של מדינה לעבודה בבנק ישראל, „ובמיוחד בהפעלת המדיניות המוניטרית בשנים האחרונות".

את מקומו של מדינה ימלא לפי שעה מרדכי פרנקל, מנהל מחלקת המחקר בבנק המרכזי.

חיים (טופול) וחיים (הרצוג) במפגש מפקדים ממלחמת ששת הימים שנערך אתמול במוזיאון הארץ (צילום: ו. פרטוש)

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

את החבורה שהתכנסה אתמול במוזיאון הארץ בת"א לציון מלאת 20 שנה למלחמת ששת הימים" ניתן, כמו כל דבר במדינה לחלק לשני חלקים. אלה הסבורים כי המלחמה היא הביאה עלינו את הנצחון הגדול בכל הדורות ואלה הבטוחים שדווקא מלחמת־„ששת־הימים" הביאה עלינו את הצרות בהן נתונה מדינת־ישראל. אבל אמש בכנס המפקדים של 1967 היתה התרגשות וחוויית המפגש נחלת כל הנאספים. היו שם אלופי צה"ל מאז ומהיום, לוחמים ורעיותיהם. נשיא המדינה, שר הבטחון, רמטכ"לים בעבר ובהווה, נשיא „בית־המשפט העליון" ועוד רבים וטובים. עשרות ילידי 67, כיום חיילים בצה"ל, כולם נקראים „טיראן" קובצו למקהלה מיוחדת. אבות ובנים, שני דורות בצה"ל, היו אף הם על הבמה. אולם האטרקציה המרכזית של הערב היתה ללא ספק מקהלת ענק של כל אלופי המטה הכללי של 1967 ושל 1987 יחד עם נעמי שמר הם שרו את „מחר" - כשהקהל אכן מצפה שתתגשמנה מילות השיר.

המשכים

תושבים ברמת־עמידר

„נעשה לשכונה עוול"

לדברי מנהל הפרוייקט במקום, דוד בר־צבי, נעשה לשכונה עוול גדול והדימוי שלה נפגע קשה. רבים מהתושבים מתלוננים על כך לפניו. לטענתו הסיכסוך שנוצר איננו על רקע לאומני, אלא סיכסוך שכנים. הוא ציין שהתושבים שהתפרעו אינם דיירי השכונה. הוא הדגיש בדבריו שהשכונה שומרת על איכות חיים ובאחרונה אף זכתה במספר פרסי חינוך ורמת האוכלוסיה במקום עלתה. לדבריו כלי התקשורת תרמו לליבוי היצרים וצריך להרגיע את הרוחות.

הערבים נעלמו

אתמול לא ניתן היה לפגוש את הערבים המתגוררים בשכונה. תושבי המקום סיפרו כי הם „בעלמו" מאז התקרית ו„אנחנו מקווים שלא יחזרו. נראה אם יהיה להם אומץ לחזור". אחד הערבים העובד בשכונה סרב להגיב על האירועים ואמר: „אני לא פותח לדבר אבל אני לא יודע מה היה שם, כי לא הייתי במקום". היום אמור להגיע לשכונה ח"כ יוסי שריד עם אנשי ר"צ. ביקורו נערך בתיאום עם המשטרה.

היום ביקור ר"צ

לדבריו, ביקורו במקום בא כהפגנה נגד פגישתו של האפיפיור עם ולדהיים. ההפגנה נערכת דווקא בשכונה בה יש המבקשים לטהרה מערבים כפי שטוהרו בעבר מקומות ישוב מיהודים מאותן סיבות נוראיות. ח"כ שריד יבדוק בביקורו היום דרכים להחזרת הדיירים הערבים לדירות הנטושות־שרופות.

אתמול דיווחו אורחי השכונה למשרדי ר"צ בתל־אביב כי קיימת תוכנית לפגוע בח"כ שריד בעת ביקורו בשכונה. על האיומים נמסר למשטרה.

הצעות לדיון בכנסת

מוטי בסוק כתב „על המשמר" בכנסת מוסר:

בהצעות דחופות לסדר־היום דורשים מזכ"ל מפ"ם אלעזר גרנות וח"כ המתקדמת מוחמד מיערי, דיון מיוחד בכנסת בהתפרעויות האלימות ברמת עמידר.

גרנות סבור כי הציבור היהודי, הנזקק לעבודת ערביי השטחים, עומד בפני ברירה חותכת: מתן מגורים הוגנים לעובדים בישובים היהודיים, או בניית שכונות מיוחדות עבורם, נוסח סוואטו בדרא"פ. סוואטו בישראל תרגיש ביתר שאת את אווירת האפרטהייד ההולכת ומשתלטת על הרחוב שלנו.

גרנות סבור כי העיריות ומערכת הסברת הפנים של הממשלה נדרשים למאמץ מיוחד כדי למנוע את החרפה הזו מישראל. הברירה היא בין עקרונות השוויון והצדק של מגילת העצמאות לבין סיסמאות הלינץ' המבחילות של תושבי רמת עמידר, כפי ששמענו בימים האחרונים מעל גלי האתר.

לעצור המתפרעים

מוחמד מיערי דורש כי המשטרה תעצור את המתפרעים ברמת עמידר. ואת המסיתים שעמדו מאחוריהם. מדובר כאן בהתפרעויות אנטישמיות טיפוסיות, שמדומות להן סבלו היהודים לאורך דורות רבים. לא יעלה על הדעת, סבור מיערי, כי המשטרה תשאר אדישה לסבל אנושי כזה.

סניף ר"ג מגנה

סניף מפ"ם ברמת גן רואה בחומרה רבה את ההתפרעויות נגד הערבים בשכונת רמת עמידר.

בישיבתו אתמול בערב החליט ריכוז סניף מפ"ם בעיר, לגנות את המתפרעים ולקרוא לתושבי רמת עמידר כי יסירו את חרפת הגזענות מהשכונה והעיר רמת־גן כולה.

הסניף פנה לוועד השכונה ברמת עמידר, לעיריית רמת־גן ולמועצת פועלי רמת־גן, לנקוט מיד את כל האמצעים הדרושים כדי למנוע השתוללותם של בריוני כהנא ואחרים. מפ"ם קראה להחזיר לשכונה את השקט היחסי, השכנות הטובה בין יהודים לערבים.

ראש העיר מרגיע

אתמול נקט ראש עיריית רמת־גן, אורי עמית במספר פעולות שמטרתן הרגעת הרוחות בשכונת רמת־עמידר. ביניהן פגישות עם תושבים

(המשך מעמוד ראשון)

וקציני משטרה המטפלים בנושא.

ראש העיר הדגיש כי „נגזר עלינו במדינת ישראל לחיות יחדיו ערבים ויהודים זה לצד זה. ארוע מסוג זה אפשר להופכו בנקל לעימות על רקע לאומני וגזעני וזה מה שחוגים מסויימים מעוניינים כנראה לעשות. שמעתי את ההתבטאויות האחרונות ואני מבקש להודיע בצורה הברורה ביותר: אצלנו ברמת־גן זה לא יהיה. רמת־גן היא עיר שלווה ונקיה גם מאלימות ואני אדאג שהיא תשאר כזאת."

נבון: נורה אדומה

שר החינוך יצחק נבון ביקר את התנהגותם של תושבי רמת־עמידר בכל הקשור לאירוע שבו נפגעו ערבים המתגוררים בשכונתם. בפני עשרות ראשי ישובים ערבים שהתכנסו במכון היהודי־ערבי בבית ברל, אמר נבון: „מה שאירע ברמת עמידר זה יותר מנורה אדומה. זהו מעשה מביש ומדאיג ומה שחשוב הוא, מה תהא תגובתם של אזרחי מדינת ישראל למעשה זה."

העבודה מגנה

דורית גפן כתבתנו לענייני מפלגות מוסרת:

מפלגת העבודה גינתה אתמול את האירועים שהיו ברמת עמידר, והוקיעה את המעשה הנפשע של פגיעה באזרחים ערביים. מעשים אלה, שהם נחלת מיעוט, ממיטים חרפה על תושבי השכונה והמדינה. מפלגת העבודה קראה לתושבי רמת עמידר להוקיע ולגנות את המעשה המנוגד לרוח היהדות, לעקרונות מגילת העצמאות, ולדו־קיום בשלום של אזרחי המדינה — יהודים וערבים.

(עתים)

משרד

(המשך מעמוד ראשון)

בפרוייקט זה. לדעת גורמים בטחוניים, מרבית השרים אינם מכירים את הדו"ח לפרטיו ואת המשמעויות שלו, ולהערכתם תהיה לפירסומו בציבור משקל רב והוא עשוי לגרום לסחף בדעת הקהל ובקרב מקבלי ההחלטות. „דו"ח המבקר הינו מסמר נוסף בארונו של הלביא" אמר גורם בכיר.

והגם ועדת מרידור נגד

כתבנו הצבאי מוכיר כי גם ועדת המישנה של הכנסת בראשות חבר הכנסת דן מרידור שבדקה את תפיסות הבטחון של מדינת ישראל הגיעה למסקנה סופית כי יש לבטל את פרוייקט ה„לביא", כדי לאפשר לצה"ל ולמפקדיו לקבוע כיצד לספק בטחון לעם ישראל. ככל הנראה לא יסתיים הדיון בממשלה ביום ראשון הקרוב, בין היתר בשל העדרו של מ"מ ראש הממשלה ושר־החוץ שמעון פרס, העושה עתה באירופה.

גרנות: סטאטוס־קוו יוביל למלחמה חדשה

מאת אשר שילוני, כתב „על המשמר"

„מפ"ם לא ויתרה מעולם על הזכות ההיסטורית והמוסרית של עם ישראל על ארץ־ישראל כולה, אולם היא גם מכירה בזכותו של העם הפלשתיני על ארץ־ישראל. לכן אנו ניצבים בפני ברירה היסטורית: או שנלחם אלה באלה עד חורמה, או שנתפשר ופשרה היא תמיד על משהו שהוא שלך" — אמר מזכ"ל מפ"ם, ח"כ אלעזר גרנות, באסיפת מפ"ם חולון, שנוהלה על־ידי מזכיר הסניף צבי ינאי.

במהלך דבריו סקר המרצה את מאמצי מ"מ ראש הממשלה, שמעון פרס, להידברות עם שכנינו באמצעות ועידה בינלאומית: הוא ציין ששלום עושים תמיד עם אויב, שאתה נלחם בו, ודבריו של פרס — בלי אש"ף, אינם רציניים משום שלא ייתכן שצד אחר יכתיב לשני מי יהיו נציגיו. עם זאת מפ"ם תומכת במאמצי פרס, משום שהוא יוכל אולי להזיז את הסטאטוס־קוו, בשעה שהליכוד מקדש את הסטאטוס־קוו, אשר בסופו של דבר יוביל למלחמה חדשה.

● „מחובתנו ליצור בארץ שיוויון של אמת שבא לידי ביטוי, בין היתר, בשיוויון ההזדמנויות להשכלה ואין להיתפס להשקפת עולם ליבראלית־שמרנית שלפיה: כל אחד לגורלו" — אמר מזכ"ל ההסתדרות ח"כ ישראל קיסר בטקס הענקת מילגות לימוד להשכלה גבוהה ל־125 סטודנטים, בנות ובנים למשפחות מיוצאי אירן

„על המשמר"
עתון יומי
המו"ל: עתון וספר בע"מ
עיתון מפלגת הפועלים המאוחדת
עורך ראשי: סבר פלוצקר
עורך משנה: ישראל זמיר
מרכז המערכת: רוביק רוזנטל
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב טל. 378833
חשבון בבנק הדואר 3—43360—4
המען למכתבים: שירות שק־דואר נעול ת"א 61999
"AL-HAMISHMAR"
(The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone: 378833 Telex: 341652
סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בניין מגסור חדרים 102—121.
טל' 3—233161. המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה: 33134
רח' סבונר 17, טל' 673673. המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040.

פרס מציע לעיתונאים לא לבזבז כסף על... מעקב אחריו בשוויץ

„אפגש עם עצים ואבנים"

מאת ארנון יפה, כתבנו בצרפת

פאריס. — „אפגש עם עצים ואבנים", אמר לי אתמול שר החוץ שמעון פרס בתגובתו לשמועות המהלכות על פגישות חשאיות שיקיים בשווייץ.

פרס יבלה את השבת בעיירת קייט קראנס־סייר באלפים השוויצריים, מקום נופש וספורט ליהודים אמידים מאירופה. הוא הציע לעיתונאים „לא להוציא כסף לחינם במעקב אחריי".

יועציו הקרובים סביר וגוביק יוצאים איתו לשם. שמועות דיברו על אפשרות פגישה עם אישים סובייטיים, ערבים או סינים.

פרס, שנועד אתמול במשך כמעט שעתיים עם ראש הממשלה שיראק בפאריס, לא השיג מהצרפתים הודעת תמיכה רישמית במגעים ישירים בין ישראל לכל מדינה ערבית ונציגים פלשתינאים לחוד, בוועידה בינלאומית — אך בשיחות הביעו הנשיא מיטראן וראש הממשלה שיראק תמיכה בגירסה, שוועידה בינלאומית חייבת להוביל למו"מ ישיר.

הנשיא מיטראן התיר לו לפרסם את מכתבו. במכתב מביע מיטראן עמדה שונה מעט מזו שמציג פרס. „אין זה מתפקידה של צרפת לקבוע את סדר היום, או את סמכויות הוועידה, אולם ארצי מוכנה להשתתף בהסדרת ההכנה יחד עם שאר חברות מועצת הבטחון.

„אם הדבר יאפשר להכשיר את הקרקע, לא נראה שצד מהנוגעים בדבר מתנגד לרעיון שבסיוע הוועידה יתקיימו כל המפגשים הישירים שיחשבו כרצויים". מיטראן כותב: „הלקח החשוב של הסכם קמפ־דייוויד הוא, ששום מפגש בילטראלי אשר לא יכלול את הפלשתינאים, אין לו סיכוי לפתור משבר שלב־לבו מורכב מהשאלה הפלשתינאית". הוא מבקש „לא להשאיר לאלה הנתונים מזה עשרות שנים לחסרי גורל בלתי צודק, את היאוש והטירור כתקווה יחידה."

פרס ביקש ממיטראן ומשיראק להבהיר לסובייטים, שאם ברצונם להשתתף בתהליך השלום עליהם לנטוש את היומרה להעניק לעצמם יכולת לכפות עלינו את הסדריהם. הוא אמר, שהמלך חוסיין עדיין מגלה סובלנות רבה ועמדה חיובית. שיראק מסר לו כי אמר לגורבצ'וב: „עליכם לחדש את היחסים עם ישראל, לפתוח את שער היציאה ליהודי בריה"מ, אם רצונכם למלא תפקיד במזה"ת. פרס אמר, שהסובייטים מדברים בלשונות שונות ואומרים דבר והיפוכו. כשהם מדברים עם הערבים או איתנו.

שיראק התעניין מאוד במריבות בתוך הממשלה. פרס אמר, כי פעולתו מסתמכת על דברים מוסכמים על כל הישראלים. הוא ביקש מהצרפתים לא להתערב במחלוקת, אלא רק בקידום תהליך השלום. לעתון המצרי „אל־אהבר" אמר פרס, כי ועידת שלום יכולה להתכנס גם בקאהיר.

פרס גינה את פגישת האפיפיור עם ולדהיים כנוגדת את הערכים המוסריים של היהדות והנצרות. לולדהיים עבר מדאיג מאוד והוא מסמל חרפה בעולם היהודי. הכנסיה הצרפתית מביעה מבוכה והתנגדות לפגישה. שני קארדינלים גינו אותה בעקיפין. הם אמרו, שהפגישה משקפת חוסר הבנה לרגישות היהודית. קארדינל אחר הביע תמיכה בפגישה, באומרו שהאפיפיור מקבל את כל מי שפונה אליו. בעתונים מקדישים כותרות ראשיות להתנגדות היהודית ולמחאות, אבל מצטטים את הברית החדשה להצדקת הפגישה.

שר החוץ פרס ורה"מ שיראק בעת שיחתם בארמון מאטיניון בפריז (צילום: אי.פי)

אבן קורא לארה"ב לתמוך בהשתתפות בריה"מ בתהליך השלום במזה"ת

וושינגטון. — חבר הכנסת אבא אבן, יו"ר ועדת החוץ והבטחון, פנה אל ממשלת ארה"ב בבקשה לתמוך בהשתתפות בריה"מ בוועידת שלום לענייני המזה"ת.

„שום מלחמה במזה"ת לא יכולה להסתיים בלי השתתפות סובייטית" אמר אבן במהלך מסיבת עתונאים בוושינגטון.

אבן עומד להיפגש בבירת ארה"ב עם עוזר שר החוץ לענייני המזה"ת ריצ'רד מרפי, שידון בשאלה זו עם עמיתו הסובייטי בז'נבה בימים 6־7 ביולי.

לדעת אבן, ישראל וירדן לא מסוגלות להגיע לידי הסכם בכוחות עצמן. יתר על כן, גם לא יתכן שארה"ב תהיה המתווכת היחידה בין ישראל לערבים.

אבן הביע את דעתו, כי חילוקי הדעות בין מפלגת העבודה והליכוד הם „העמוקים ביותר הקיימים בין שתי המפלגות הגדולות בעולם כולו". באשר לנושא שלגביו הפער בין שתי המפלגות האלה הוא העמוק ביותר, אמר ח"כ אבן שעל ישראל לוותר על השליטה בחלק הגדול ביותר של הגדה המערבית, שם חיים 1.3 מליון פלסטינים כדי שתוקם מדינה ירדנית־פלסטינית.

(ע־ב)

צרפת מתנגדת להקמת כוח שיבטיח השיט במפרץ

פריז. — שר ההגנה הצרפתי אנדרה ז'ירו אמר, כי ארצו מתנגדת להקמת כוח בינלאומי להבטחת חופש השיט במפרץ.

„אנו מתנגדים לארגון השייט ע"י הקמת צי שיונו מהגנת הציים המערביים. זה רק יגביר את המתיחות הצבאית במפרץ", אמר השר בראיון שהעניק לשבועון הקתולי המופיע בלונדון „לה מאלה".

מקור, ביקשה וושינגטון סיוע מבעלות הברית שלה במערב במסגרת מאמציה להגן על הספנות במפרץ, שם נפגעו למעלה מ־300 אניות מאז תחילת 1984 במהלך המלחמה בין אירן ועיראק. רבות מבין האניות האלה נפגעו ע"י טילי אקזוסט שסופקו ע"י צרפת לעיראק.

וייצמן: על מפלגת העבודה להציב 3 ערבים במקומות ריאליים בבחירות

„מי שרוצה לעשות שלום עם העולם הערבי חייב קודם לעשות סדר אצלו בבית"

מאת שלמה גלזר, כתב „על המשמר"

„בבחירות הבאות לכנסת יש לתת לערביי ישראל ייצוג נכבד בדרבה ברשימת מפלגת העבודה. ייצוג נכבד, פירושו לפחות שלושה חברי־כנסת ערבים במקומות ריאליים" — אמר עזר וייצמן במסגרת ביקור שהוגדר כ„יום עבודה ההסתדרותי במועצת פועלי עפולה", במהלכו נפגש עם עובדי מחלבת „תנובה" תל־יוסף, בית החולים „העמק", ועוד.

„לייצוג הזה זכאים אזרחי ישראל הערבים לא רק למען השגת תמיכתם הפוליטית אלא בשל העובדה, כי הם מהווים כ־17 אחוז מאזרחי המדינה". „בכלל" — הוסיף השר — „מי שרוצה לעשות שלום ולחיות בצוותא עם הערבים באיזור חייב להתחיל לעשות את הסדר אצלו בבית".

הוא דחה את טענת השר ארנס, כי השביתה היתה פוליטית ואמר, כי תחושת הקיפוח של הציבור הערבי היא שהביאה לשביתה. הוא דחה כביטול את דרישתו של השר שרון מראש הממשלה לפטור את שר החוץ פרס בשל מסעו לאירופה למען הוועידה הבינלאומית. ואמר כי זהו הסימן הטוב ביותר כי פרס מצליח במאמציו לקידומה.

אחרת, לא היה איש בליכוד מודאג ולא היה דורש לפטרו בשל פעילותו זו.

חוץ מזה הוסיף וייצמן לקול צחוקו של הקהל, „בישראל לא כל כך קל לפטר, אפילו את השר שרון לא הצליחו לפטר בזמנו מהממשלה".

נחשפה התארגנות עויינת בבלאטה; דירות מחבלים נאטמו ביריחו

זרועות הבטחון חשפו בימים האחרונים התארגנות מחבלים במחנה הפליטים בלאטה שבשכם ונעצרו מספר חשודים. כן נאטמו אתמול ביריחו בתיהם של שלושה מחבלים החשודים, בין היתר, בהנחת מוקשים בדרך להאחזות הנח"ל אלישע.

התארגנות המחבלים בבלאטה שליד שכם חשודה בביצוע מספר פיגועי ידי בשנים 85־86, לעבר תושבים ערביים. בפיגועים אלה נהרג אחד מתושבי בלאטה ושניים אחרים נפצעו.

האיש שעמד בראש החוליה שנחשפה באחרונה בבלאטה גורש במאי 87 לירדן. מעורבותו בפעילות החבלנית נתגלתה רק לאחר שנחשפה התארגנות המחבלים.

חבר אחר בחוליה הינו סטודנט באוניברסיטת ביר זית, מראשי גוש תומכי הפתח באוניברסיטה. באחרונה אף היה ליו"ר מועצת הסטודנטים של אוניברסיטת ביר זית.

החקירה בעניין החוליה בבלאטה נמשכת וצפויים מעצרים נוספים.

כוחות הבטחון אטמו ביום חמישי ביריחו 4 חדרים ושתי קומות בבתיהם של 3 מחבלים. השלושה חשודים בכך שביצעו את הפיגועים הבאים:

● ב־13 במרס 1986 הניחו מוקש בדרך להאחזות הנח"ל אלישע. מוקש נוסף הניחו ב־30 במארס אותה שנה ובאותו יום אף זרקו בקבוק תבערה לעבר רכב צבאי. איש לא נפגע ולא נגרם נזק.

כמו כן הניחו ב־8 ביוני 1986 מוקשים בדרך לאלישע.

חברי החוליה הם מוחמד גליטא — בביתו אטמו חדר.

עומאר עווף בביתו נאטמו שתי קומות.

עשאם גליטא בביתו נאטמו שלושה חדרים.

(עתים)

ראשי התחיה יפגשו עם שמיר לתבוע „תנופת התנחלות"

מאת דורית גפן כתבתנו לענייני מפלגות

ראשי התחיה יפגשו ביום שני הקרוב עם רה"מ יצחק שמיר ויבהירו לו כי התחיה עומדת על כך שתתחיל תנופת התיישבות בגדה. כן יביעו אנשי התחיה את התנגדותם לרעיון החזרת עקורי איקרית וכירעם. יו"ר התחיה פרופ' יובל נאמן אמר אתמול, כי בנסיבות הנוכחיות תתבע התחיה אישור תקציבים להתנחלויות וכן התחלת עבודות בשטח. אתמול נפגשו ראשי „צומת" לשיחת הבהרה עם פרופ' נאמן.

באותה פגישה הבהירו אנשי רפול את עמדתם בקשר להגברת ההתנחלות וטענו כי יש ללחוץ על הליכוד בנושא זה, ובעניין איקרית וכירעם. עוד אמרו, כי על התחיה יהיה לממש את החלטות המועצה כי אם לא תהיה תזוזה ממשית בנושאים אלה, תתמוך המפלגה בהקדמת הבחירות. לאחר פגישה אמר אחד מראשי צומת, כי אין הם חושבים על פרישה מהתחיה וכי רעיון זה כלל לא עלה.

ח"כ נאוה ארד נפגשה עם ביגון במוסקווה

מאת כתבת „על המשמר"

ח"כ נאוה ארד, הנמצאת בכנס הנשים הבינ"ל במוסקווה כמשקיפה מטעם האינטרנציונל הסוציאליסטי, נפגשה עם אסיר ציון יוסף ביגון. נודע כי הפגישה שנמשכה שעה ארוכה היתה מרגשת מאוד ויוסף ביגון אמר לה, כי הוא עושה הכל כדי להבטיח שתהיה בבריה"מ תרבות יהודית, וכי יהודים ידעו מה זו יהדות. כן אמר, כי הוא פועל להמשך לימוד השפה העברית בבריה"מ. לדבריו, יש היום בבריה"מ הרבה מאוד יהודים מעוניינים שאין להם אפשרות להגיע למינימום של מידע וידע בנושא, והוא רואה כמשימה עליונה להגיע לאנשים הללו.

„מי שהרס את בגין וימית ויהרוס את שמיר לא יצליח לבלום את פרס"

מאת דורית גפן כתבתנו לענייני מפלגות

האיש שהרס את בגין ואת ימית, ויהרוס את שמיר — לא יצליח לבלום את יוזמת השלום של שמעון פרס, נאמר אתמול ע"י צוות התגובות של מפלגת העבודה בעקבות דברים שאמר שלשום השר שרון בישיבת שרי הליכוד. באותה ישיבה תבע שרון לפטר את שר החוץ בגלל פעילותו למען ועידת השלום במסעו הנוכחי באירופה, וזאת למרות עמדת שמיר.

משלחת רק"ח לביקור בסין

ביום שישי 26.6.87 יוצאת לפקינג משלחת המפלגה הקומוניסטית הישראלית לפי הזמנת הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הסינית.

במשלחת: מזכ"ל המפלגה ח"כ מאיר וילנר ומזכיר המפלגה ויו"ר המחלקה לקשרי חוץ ג'ורג' טובי.

ערב צאת המשלחת אמר ח"כ מאיר וילנר: השיחות שאנחנו ננהל עם הנהגת המפלגה הקומוניסטית הסינית הן בעלות חשיבות גדולה. לא נקבע אמנם סדר יום מראש, אולם אני מניח שבשיחות נדון על המצב הבינלאומי, במאמצים והיוזמות לשמירת השלום בעולם ונגד מירוץ החימוש, בבעיית המזרח התיכון והדרכים לחיסול הסכסוך הישראלי־ערבי ובמיוחד בעניין כינוס הוועידה הבינלאומית לשלום במזרח התיכון בחסות האו"ם ובהשתתפות כל המעורבים בסכסוך, כולל ישראל ואש"ף וכן חמשת החברות הקבועות במועצת הבטחון. כן נדון ביחסי ישראל־סין וביחסים בין שתי המפלגות.

(שע־ת)

15,000 עובדים עזבו מפעלים בחיפה ב־7 השנים האחרונות

מאת קובי מנדל, כתב „על המשמר"

„ב־7 השנים האחרונות עזבו כ־15,000 עובדים את פסי היצור במפעלים באזור חיפה. חלקם נקלטו בשרותים, וחלקם עזבו כליל את חיפה", כך גילה אתמול יהודה ברקן, חבר מזכירות מועצת פועלי חיפה בבירור בפני באי האספה הדרשנית של ענף המתכת, החשמל והאלקטרוניקה בהתאחדות התעשיינים שבסניף חיפה והצפון.

לדבריו, הנתון של שיעור האבטלה העומד על 6% אינו משקף את המצב האמיתי, ובפועל יש לדבריו „יצוא של אבטלה". „אם נוסיף את 15,000 ה„יורדים" בשנת 1985 ו־17,000 בשנת 1986 נגיע ל־10% אבטלה.

השר קורפו נפגש אתמול עם מזכירות „אגד" המתפטרת

בפגישה שהתקיימה אתמול בין השר חיים קורפו לבין מזכירות „אגד" המתפטרת, קרא השר קורפו לאנשי „אגד" לקיים באינטנסיביות את הדיונים עם הוועדה הכלכלית וועדת המצטיידות כדי לקבוע את סל התשלומות החדש, אשר על פיו ייחתם ההסכם בין הממשלה לבין „אגד". לבדיקת נושא הזרמת המזומנים נקבעה פגישה לאנשי המזכירות עם שר האוצר בראשית השבוע הבא.

באשר לטענות אנשי „אגד", כי בשל מצוקתם הכספית הם יאלצו לצמצם את השירותים, הציע קורפו כי במקרה זה יוקם צוות משותף למשרד התחבורה ו„אגד", כדי לקבוע באילו קווים ניתן לצמצם את השירות של הקואופרטיב. ומשרד התחבורה ייערך בהתאם להשלמת השירות ע"י אחרים ואת כדי למנוע פגיעה בציבור.

המשך הדיון באופן אינטנסיבי נקבע ליום ד' בבוקר.

שופט בית משפט השלום לתעבורה בתל־אביב הרשיע היום את קואופרטיב „אגד" באי קיום שירות סדיר, הפסקת שירות ללא היתר הרשות והפרת תנאי רשיונות הקווים. גזר הדין על הרשעות אלה ייפסק ביום 3.7.87.

(עתים)

מוסף שבת

עורכת: עדה סער עריכה: שולה כ'יקלוריא עיצוב גראפי: רחל דביר

אודי נחשון

כמעט ניתן היה לומר: שוב ניצל הדרג הפוליטי מאחריות. אבל פרשת התמוטטות בנק צפון אמריקה, לפני כשנתיים, מאיימת עתה גם על הדרג הזה, לאחר שכבר הובילה אל ספסל הנאשמים את דרג הבנקאים. שרשרת עסקות הטיעון שנעשו עם כוכבי הפרשה — מישה שטרן, הדסה מונסה ומוריס רג'ואן — הוליכה לאחרונה להגשת כתב אישום נגד יו"ר דירקטוריון הבנק, יהושע הלפרין, ונגד היועץ המשפטי שלו, עו"ד שמואל ברזל. במשפטם תעלה, בין השאר, פרשת ההלוואה בסך 10 מליון דולר שאישר שר האוצר דאז, יגאל כהן־אורגד, לבעלי בנק צפון אמריקה, כדי שיווסתו את מניות הבנק — וזאת זמן קצר לאחר התמוטטות הוויסות, באוקטובר 83. שם המשחק היה: עסקה סיבובית.

מספר הקסם הזה, 10 מיליון דולר, אוזכר עוד בדו"ח מבקר המדינה על משבר מניות הבנקים, שהוגש בדצמבר 84. המבקר דאז, יצחק טוניק, כתב: „הועלה מקרה מיוחד של בנק מסוים שמניותיו ווסתו. אך הנהלתו העדיפה שלא להיכלל בהסדר. מרבית המניות של הבנק שייכות לבעלי עניין. הבנק ביקש סיוע כספי להמשך הבטחת שער המניות לתקופה מוגדרת. סוכם לאשר לו הלוואה בתנאים מסחריים וללא ערבות מדינה, בסכום של 10 מיליון דולר". המבקר תיאר למעשה את המהלך מבלי לנקוב בשמות הנוגעים בדבר. אבל הפרשה הזו חרגה מהיקף הבדיקה שהוטלה עליו על־ידי הוועדה לביקורת המדינה, ולכן הוא לא הרחיב מעבר לתיאור הכללי הזה.

הסיפור החל כסיפור של ויסות והשתלב עם פרשיות המעילות והגניבות שהיו בבנק צפון אמריקה, אשר הביאו בסופו של דבר להתמוטטותו. ראשי בנק צפון אמריקה ויסתו את מניות הבנק, כמו גדולי הבנקאות הישראלית. אבל כאשר התמוטט הוויסות באוקטובר 83, החליטו מנהלי הבנק שלא להצטרף להסדר המניות שבו ערבה הממשלה למחזיקי המניות שווסתו. בגלל מבנה הבעלות על בנק צפון

יגאל כהן־אורגד — בינתיים שומר את גירסתו בבטן

חובות אבודים. החלק השני של הסיפור משתלב בפרשת הרמאויות והמעילות בבנק צפון אמריקה. בכתב האישום נגד הלפרין ועו"ד ברזל נטען, כי הלפרין ניצל את ההלוואה של בנק הפועלים לרכישת מניות של בנק צפון אמריקה בהיקף של 5.5 מיליון דולר, וכדי להחזיר את ההלוואה, הוא הוציא סכום זה מבנק צפון אמריקה במרמה. עו"ד ברזל מואשם כי סייע להלפרין וכיסה על המרמה באמצעות רישום כוזב והטעיית הפיקוח על הבנקים.

כיוון שביקורת החברות הגבילה את פעולותיה של חברת ההחזקות „נ.א.ב." בוויסות מניות הבנק, בוצע הוויסות באמצעות חשבונות על שני שמות — אברהם בן־שלום וסילבן הרט — בסניפים שונים של הבנק. אבל הפרק הזה בפרשה שייך לחלק הפלילי שלה שנדון ועוד יידון בבית המשפט. מעורבותו של כהן־אורגד נוגעות למינהל הציבורי ולאופן שבו מטפלים בכספי ציבור.

השבוע פנה ח"כ יאיר צבן למבקר המדינה בדרישה לחקור חשש לפעולות חריגות מצד כהן־אורגד למען המשך ויסות המניות. צבן כתב למבקר, כי בפעולתו של כהן־אורגד יש עקיפה של חוק התקציב וסדרי המינהל התקין. כהן־אורגד מעדיף בינתיים לשמור את גירסתו בבטן ומסתפק בתגובה, כי בפרסומים על העסקה הסיבובית יש „הוצאת דברים מהקשרם וחצאי אמיתות". גם אם ישנם אי דיוקים קלים בגרסותיהם של המעורבים בעסקה הסיבובית, הרי אין חולקים על מטרתה — המשך ויסות מניותיו של בנק, וזאת עוד בטרם עיכל המשק את המפולת האדירה לה גרם הוויסות.

בפרק המסקנות וההמלצות כתבו חברי ועדת בייסקי, שחקרה את משבר הוויסות: „ויסות מניות הבנקים היה כרוך בהפרות חוק ובערעור יציבות הבנקים. הוויסות גרם למשק נזק כבד ביותר ומבחינת הבנקים הסתיים בכישלון עסקי שקשה למצוא לו תקדים בישראל". דו"ח בייסקי הקדיש רק שורות בודדות, מתוך מאות עמודיו, לוויסות בבנק צפון אמריקה. בדו"ח נכתב כי בחומר שהובא לפני הוועדה ישנן „אינדיקציות על אפשרות שגם בנק צפון אמריקה ויסת או גרם לוויסות מניותיו. הבנק עצמו הסתייג ממסקנה כזאת". אולם חברי ועדת בייסקי לא מצאו לנכון להעמיק את החקירה. „נוכח העובדה שהוויסות בבנק זה, אם היה, הינו שולי וזניח בתופעה הכללית". בסופו של דבר התברר, כי מתחת לוויסות ה„זניח" היתה קופת שרצים.

מספר הקסם — 10 מיליון

כאשר התמוטט ויסות מניות הבנקים, באוקטובר 83', החליטו מנהלי בנק צפון־אמריקה למצוא הסדר נפרד לפתרון המשבר ■ מתברר, כי מתחת לוויסות ה„זניח", בהגדרת דו"ח בייסקי, הסתתרה קופת שרצים

אמריקה, חיפשו בעליו הסדר אחר לפתרון משבר הוויסות. כ־80 אחוז ממניות הבנק הוחזקו על־ידי בעלי עניין, בעיקר על־ידי חברת ההחזקות של הבנק, „נ.א.ב. הולדינג קורפרשין". שערך המניות שהחזיקה הסתכם בכ־59.5 מיליון דולר. בחברה שלטו בעלי הבנק, ביניהם השותפים הורים: אירה גילדן, ארווין זיסמן ונסים גאון. פרט לכך החזיק גילדן במניות צפון אמריקה בערך של 1.85 מליון דולר, זיסמן החזיק בכמיליון דולר ואחזקות קטנות יותר של כמה מאות אלפי דולרים היו לדוד גאון, יהושע הלפרין ולדירקטורים ומנהלים שהיו בעלי עניין בבנק. בסך הכל החזיקו כל בעלי העניין במניות בערך של כ־62.7 מיליון דולר.

אגב, פרטים אלה נודעו השבוע מדו"ח סודי של בנק ישראל המסכם את הישיבה שבה נקבעו בעלי עניין כבנקים, עמם נערך ההסדר. בישיבה זו, בראשות סגן ראש־הממשלה דוד לוי, שנערכה ב־17 באוקטובר, נקבע כי ההסדר, לפיו תערוב הממשלה לבעלי המניות הבנקאיות, לא יחול על מניות שמחזיקים בעלי עניין בבנקים.

אין להפלות לטובה

כאמור, כ־80 אחוז ממניות בנק אמריקה הוחזקו על־ידי בעלי עניין ואלה לא היו זכאים לפיצוי גם אם הבנק היה מחליט להצטרף להסדר. ראשי הבנק העדיפו לא להצטרף ופנו לכהן־אורגד בדרישה לקבל הלוואה בערבות המדינה שתאפשר להם לווסת את מניות הבנק, עם חידוש המסחר במניות הבנקים בבורסה. ראשי הבנק טענו באוזני שר האוצר, כי 20 האחוז הנותרים ממחזיקי המניות עשויים לפנות לבית־המשפט בתביעה לצרף את הבנק להסדר. כיוון שאנו היהודים שלא הצטרפנו להסדר, אמרו ראשי הבנק, עלולות המניות של הבנק להתמוטט, ולכן יש לתת לנו הלוואה כדי שנוכל לקלוט את ההיצעים, או במלים גסות יותר: להמשיך לווסת.

כהן־אורגד זימן כמה ישיבות בנושא זה, בהשתתפות ראשי משרדו והמפקחת על הבנקים, גליה מאור. היום טוענים בבנק ישראל, שמאור אמרה כי בנק ישראל אינו רוצה לראות שום פעולה של ויסות בבנק צפון אמריקה והיא התעקשה שלא תינתן לו שום הלוואה לצורך זה. מאור גם אמרה בישיבה, כי אין לתת הגנה לבעלי עניין בבנק צפון אמריקה ולהפלות אותם כלפי בעלי עניין בבנקים אחרים. אין להפלות בין אירה גילדן לרקנאטי — אמרה מאור לכהן־אורגד. גם בכירי האוצר התנגדו למהלך.

בישיבה השתתפו החשב הכללי אריה שר, הממונה על שוק ההון יהודה דרורי והיועץ המשפטי דאז אריה מינטקביץ, ובאוצר אומרים כי גם הם נימקו את התנגדותם בכך שאין להפלות לטובה את בעלי העניין בבנק צפון אמריקה. אולם ללבטים של כהן־אורגד היו שני שותפים נוספים שהשתתפו בישיבה — השרים יעקב מרידור ואהרן אוזן, שהיו בקשרים עסקיים עם בעלי בנק צפון אמריקה.

מאחר שראשי בנק ישראל חזרו על התנגדותם להעניק הלוואה לבנק צפון אמריקה לצרכי ויסות, הוצע פתרון אחר: האוצר ישים פיקדון של 10 מיליון דולר בבנק הפועלים ללא כל תנאים, תוך הסכמה בעל־פה שהוא ישמש למתן הלוואה לחברת ההחזקות של בנק צפון אמריקה וזו תדאג לוויסות המניות.

מבחינה פורמלית, נותרו ראשי בנק ישראל מחוץ לתמונה, אם כי יכלו למנוע מתן הלוואה לחברת ההחזקות של הבנק, ע"י אי מתן שחרור מנזילות. השאלה היא האם הם העדיפו לעצום עין כדי שיוכלו לומר: לא ראינו איזה עסקה סיבובית עשו כאן, או שהנגיד והמפקחת אכן ידעו על פרטי העסקה הזו רק לאחר מעשה.

ייתכן שלשאלה זו יהיה מענה במהלך העדויות בבית המשפט. פקידי האוצר פעלו להקטנת הנזק לקופת המדינה, ואוצר המדינה אכן לא ניזוק, כיוון שבנק הפועלים החזיר לקופת האוצר את מלוא התשלום כולל הריבית.

לחקור פעולות חריגות

אולם בנק הפועלים עצמו ניזוק מהעסקה הסיבובית בה הוא שותף, כיון שעד התמוטטות בנק צפון אמריקה הוחזרה רק כמחצית מסכום ההלוואה והשאר כבר נרשם במאזן הבנק בסעיף

המשכים

האפיפיור שיבח ולדהיים

(המשך מעמוד ראשון)

המפגינים, וביניהם 4 פעילים יהודיים מארה"ב וצעירת הנאצים הצרפתיה, ביאטה קלארספלד. ומנעה מהם הכניסה לכיכר סאן פטרוס.

העבר לא נזכר

האפיפיור קיים פגישה פרטית שנמשכה 35 דקות בספרייתו עם ולדהיים ולאחר מכן הצטרפו לשניים הפמליות של ראשי שתי המדינות להחלפת נאומים. האפיפיור לא הזכיר את הפולמוס שהתעורר בקשר להסכמתו לקבל את פני מי שהיה מזכיר האו"ם, המואשם כי היה אחראי לפשעי מלחמה במלחמת העולם השנייה. מנהיגים יהודיים אמרו כי פגישה זו עלולה לחבל בהישגים שהושגו במהלך 20 שנות דו־שיח בין קתולים ליהודים.

דברי שבח לוולדהיים

ראש הכנסיה הקתולית השמיע דברי שבח לוולדהיים בהזכירו את התקופה שבה כיהן כמזכיר כללי של האו"ם ואמר: „פעילותך האחראית... באו"ם היתה מוקדשת תמיד להבטחת השלום בין העמים."

העובדה שהאפיפיור הסכים לקבל אותו, איפשרה לוולדהיים להתגבר על בידודו הבינלאומי במשך השנה האחרונה מאז נבחר לתפקידו, על רקע ההאשמות כי הוא אחראי לפשעי מלחמה.

הרב ארי וייס גינה בחריפות את הפגישה בין ולדהיים לאפיפיור ושאל „למה עושה זאת האפיפיור".

הרב מרווין הירש יו"ר המרכז ע"ש שמעון ויזנטל בלוס־אנג'לס תיאר את האפיפיור כ„מנהיג מוסרי" אך הוסיף „מה שהוא עושה (כשהוא מסכים להפגש עם ולדהיים) אינו מעיבה מוסרי".

אחד מבין המפגינים התרעם על כך ששנה לאחר שראש הכנסיה הקתולית ביקר בבית הכנסת ברומא, החליט האפיפיור „לתקוע סכין" בגבם של היהודים.

„משאלת לבו"

ולדהיים אמר לאפיפיור כי כנציג מדינה שרוב תושביה הם קתולים היתה זו „משאלת לבו" לערוך את ביקורו הרישמי הראשון כנשיא בוותיקן. בנאומו שיבח האפיפיור במיוחד את מאמציה של אוסטריה למצוא פתרון לסכסוכים בינלאומיים ולסייע לפליטים. הוא הודה במיוחד לוינה על עזרתה לבני עמו הפולנים. ולדהיים תיאר את הפגישה כידידותית ביותר.

„האורח הבא — בארביץ'"

שעה שנשיא אוסטריה וראש הכנסיה הקתולית החליפו ביניהם ממאות, הציגו המפגינים בחוץ גרדום דמוי עם עניבת תליינים שעליו היה כתוב: „האם האורח הבא בוותיקן יהיה בארביץ'?" — האווירה בחוץ היתה מתוחה ואחד מבין המפגינים צעק „אין כל טעם לכך שהאפיפיור ילך לאושוויץ כדי לבכות על קברי המתים שלנו ולאחר מכן יקבל את הנאצי הזה".

פרס: לא התחשב

בהגיבו על ביקור ולדהיים בוותיקן אמר שר החוץ, שמעון פרס, אמש בראיון שהעניק לטלוויזיה הצרפתית, כי מן הדין היה שהאפיפיור היה מתחשב ב„השלכות הסמליות" של אירוע זה. עוד אמר פרס כי יש לזכור „שאלות שנותרו ללא תשובות" לגבי עמדת הוותיקן בתקופת מלחמת העולם השניה.

שמיר: שערוריה

ראש הממשלה, יצחק שמיר, אמר בשיחה אם עתונאים, במהלך סיור שערך בחבל עזה, כי „זוהי שערוריה. עלולים לפרש צעד זה כצידוק הפשעים שבהם נאשם ולדהיים."

בוושינגטון ערכו אנשי מרכז ויזנטל לחקר פשעי הנאצים ליל שימורים ליד שגרירות הוותיקן בבירת ארה"ב.

הרב הראשי של בלגיה, אלברט גיגי העלה את החשש כי הפגישה בוותיקן תאלץ מדינות נוספות לפתוח שעריהן בפני נשיא אוסטריה, ולשים בדרך זו קץ להרם הבינלאומי שהוכרז עליו.

מחאת „יד ושם" לוותיקן

נציג „יד ושם" מסר אתמול בצהריים את מחאת „יד ושם" על הפגישה שנערכה בין האפיפיור לבין נשיא אוסטריה. המחאה נמסרה לנציגות הוותיקן בירושלים.

החזיר פרס לוותיקן

דניאל בן רפאל סטבסקי, חוקר וסופר ירושלמי, הודיע כי הוא עומד להחזיר לוותיקן פרס ספרותי, שזכה בו, כאות מחאה על ביקור ולדהיים אצל האפיפיור. סטבסקי, בן 28, בוגר האוניברסיטה העברית ומו"ל הוצאת „מראות", זכה ב־1985 בפרס עולמי לספרות מיסטית מטעם אונסק"ו והוותיקן.

ויזל: נסיגה ביחסים

„אני חושב שעל ישראל למחות מחאה נמרצת. צריך להעלות את הוויכוח על רמה גבוהה, כמעט תיאולוגית. לא רק פוליטית, ולדבר אל האפיפיור ואל העולם ולהסביר. שמה שהאפיפיור עושה — יש בו כדי להרחיק כל התקרבות בין יהודים ונוצרים" אמר חתן פרס נובל, אלי ויזל. אלי ויזל הגיב על ביקור ולדהיים אצל האפיפיור ב„יומן הבוקר" ב„קול ישראל".

ולדהיים לרבת עמון

נשיא אוסטריה קורט ולדהיים יקיים החל מיום ד' בשבוע הבא ביקור רשמי שיימשך ארבעה ימים בירדן, לפי הזמנת המלך חוסיין — נאמר בהודעה שפירסם דובר של הארמון המלכותי הירדני ברבת עמון. יהיה זה ביקורו השני בחו"ל של נשיא אוסטריה מאז נבחר לתפקידו לפני שנה.

ולדהיים: הביקור חיזק את בטחוני

קריית ותיקן. — בפגישה עם עיתונאים אוסטריים בתום שיחתו עם האפיפיור נשאל ולדהיים, האם הראיון אצל האפיפיור יקל עליו מעתה ואילך להתקבל לביקורים במדינות מערביות. הוא השיב כי בידו כבר הזמנות למדינות מערביות נוספות: „אני סבור כי ביקור זה הוכיח שיש לי כל סיבה להיות סמוך ובטוח".

קריית הוותיקן — מפגינים יהודים נגד ביקור ולדהיים אצל האפיפיור (צילום: איפי)

ג'ון או איוואן

תמוה מסכרת עדויות התביעה: הנאשם יהיה כנראה עד ההגנה הראשון

אתמול העיד המומחה לזיהוי מסמכים שקבע שמסמך „טרווניקי" נערך לא לפני 1942

מאת מרדכי בן טל, כתב עתי"ם

ד"ר אנטוניו קאנטו, מטקסאס בארה"ב, הנחשב למומחה עולמי לקביעת מהימנות וגיל של מסמכים על פי הרכב הדיו והנייר, העיד אתמול במשפט דמיאניוק כי לפי כל הבדיקות שעשה „מסמך טרווניקי" נערך עד שנת 1942 ובשום פנים ואופן לא לאחר מכן. אם לא יחולו התפתחויות חדשות ויוצאות דופן יהיה ד"ר קאנטו העד האחרון של התביעה במשפט זה. עדיין לא ידוע מתי תתחיל ההגנה להעלות את עדיה.

ד"ר קאנטו הוא בעל נסיון עשיר בקביעת הרכבי נייר ודיו, לפי בתי הספר, האוניברסיטאות והנסיון העשיר שפירט, בתשובה לשאלותיו של התובע מיכאל שקד.

הוא עבד שנים רבות במוסד האמריקני איי.טי.אף. שעסק בבדיקת מהימנות של מסמכים, בעיקר לצורכי זיהוי במסמכים המוגשים למס הכנסה, ודרכונים. הוא מסר כי במוסד זה הוקמה ספריה מיוחדת של דיו יחידה מסוגה בעולם, ובה פירוט כל הדיו הידוע כיום, וכן גם סוגי נייר רבים, מסוף המאה שעברה עד היום הזה.

הוא אמר בתשובה לשאלה כי הוא עצמו עשה יותר מעשרת אלפים בדיקות של נייר ודיו. הוא מסר 35 עדויות בבתי משפט שונים בקביעת מהימנותם וגילם של מסמכים על פי דיו ונייר, וכן נתן הרצאות בפני מוסדות ובוועידות משפטיות. נוסף על כך יש לו גם פירסומים רבים בשטחים אלה. ד"ר קאנטו נשאל כיצד הוא קובע זהות דיו וכיצד הוא משווה דיו לסוגי דיו אחרים ידועים. הוא השיב כי המטרה הראשונה בבדיקת דיו וגם נייר היא קביעת הגיל של החומר והשוואתו למקור משותף אפשרי. בבדיקת דיו נעשה פרופיל כימי של החומר המורכב מאפיונים כימיים שונים הקובעים את הרכבו.

ניסה לערער

בחקירה הנגדית של העד המומחה, ניסה הסניגור ג'ון גיל לערער על מהימנותו של „מסמך טרווניקי" על פי סוגי הדיו השונים שנתגלו בו לטענתו, ועל פי עמידותו של הנייר.

הסניגור שאל את העד אם גילה שינויים בכמויות הברזל בסוגי הדיו על „תעודת טרווניקי".

העד השיב כי מכל סוגי הדיו שהוא בדק, הוא גילה שני סוגי דיו שלא היה בהם ברזל.

בתשובה לשאלות נוספות התברר, כי סוג הדיו ללא ברזל היה בכתיב הרוסי על התעודה ובחתימה של איוואן דמיאניוק.

שאלה: במה שונה סוג הדיו בחתימת דמיאניוק מיתר סוגי הדיו?

העד: כפי שאמרתי, בדיו זה כמו שבדיו בכתיב הרוסי אין ברזל. העד הוסיף כי שני סוגי דיו אלה היו זמינים כ־1942. הוא חזר ואמר כי הדיו בחתימה, שנטען כי היא חתימתו של הנאשם, היא מאותה תקופה, היינו מ־1942 ולפניה.

העד נשאל אם הוא ייחס חשיבות לכך שבדיו זו לא היה ברזל והוא השיב כי הוא לא ייחס לכך חשיבות מיוחדת. שאלה: אמרת שהדיו הרוסי הוא מלפני 1942. האם ידוע לך מתי נכתבו הפרטים בתעודה על פי הדיו?

תשובה: אינני יכול לומר מתי. שאלה: אם כן, גם בקשר לחתימה המיוחסת לנאשם, אינך יכול לומר מתי היא נעשתה. אתה רק יכול לומר ששורבטה לפני 1942.

תשובה: כן, זה נכון. לאחר מכן נשאל העד על הרכב הנייר וכיצד ומה בדק בעיקר בהרכב זה. העד חזר ואמר כי נעדרים מן הנייר של תעודת טרווניקי סיבים סינטטיים וסיבי זכוכית. הוא הוסיף, כי חיפש גם סיבים אחרים ומנה לאחר מכן סוגי הסיבים הנוספים שמצא.

הוא ציין כי לא נתגלה בנייר הזה חומר חיזוק נגד מים ובתשובה לשאלה נוספת אמר כי לא היה עליו ציפוי לשמירה מפני התבלות.

שאלה: ובכן מה היתה איכות הנייר של „מסמך טרווניקי"?

תשובה: כאמור לא מצאתי בנייר חומר חיזוק נגד מים או ציפוי. אין זה נייר משובח. הוא מאיכות נמוכה.

שמיר בעזה: זו שלנו זו גם כן

מאת יצחק לוינסון, כתב עתי"ם

„אם יהיה מו"מ לשלום נדבר עם הפרטנרים שלנו על כל הבעיות, אך אני יכול לומר כבר עתה, שעבורי עזה היא חלק מארץ־ישראל ומדינת ישראל, שהן היינו הך" — אמר אתמול ראש הממשלה יצחק שמיר במסיבת עתונאים במהלך סיור ברצועת עזה.

ביקורו של שמיר בעזה היה הביקור ראשון של ראש ממשלה ישראלי בעיר, אם כי בעבר ביקרה ראש הממשלה גולדה מאיר ברצועה, אך לא בעיר. אחרי פגישה במיפקדת המינהל האזרחי עם עיסאם אשאווה, ששמו הוזכר כמועמד אפשרי לראשות העיר, נפגש שמיר עם המנהלים הבכירים של מוסדות הציבור והממשלה ברצועה, ושמע מפיהם על בעיות אזרחיות באיזור. לאחר מכן יצא שמיר לסיור בעיר, ובמהלכו צפה על בית הכנסת העתיק סמוך לנמל עזה. הוא פנה משם לביקור בפרוייקט הרייגים העירוני. אחרי סיור בפרוייקטים נוספים של פיתוח בעזה — יצא רה"מ לסיור בכיכר פלשתין ובשווקים. נילוו אליו סגן שר הבטחון מיכאל דקל, מתאם הפעולות בשטחים שמואל גורן וראש המינהל האזרחי ברצועה תת־אלוף שייקה ארז.

שלומית מוסקוביץ ושבע פרידמן לאחר חקירתן במשטרת רמלה. (תצלום: ד. + פ.פ.א / יוסי אלוני)

המשטרה „בחרה" בחברי מפ"ם ובדוד איש שלום, מתוך המשלחת להונגריה

ח"כ ביטון שזומן גם הוא לחקירה לא הופיע ☐ ה־5 נחקרו במשך מחצית השעה כ"א ושוחררו בערבות

מאת זהבה מוזס

חמשת חברי משלחת השמאל להונגריה, מהם 4 חברי מפ"ם, ודוד איש שלום, נחקרו אתמול במשך כשעתיים במשטרת מחוז המרכז. ח"כ צ'רלי ביטון שאף הוא זומן לחקירת המשטרה לא הגיע אתמול, ומהמשטרה נמסר, כי אין כוונה להודיע על צעדים כלשהם שינקטו נגד ביטון.

כל אחד מחמשת חברי המשלחת, נילי הרטמן, שבע פרידמן, שלומית מושקוביץ, אלי טפר ודוד איש שלום נחקר במשך כחצי שעה. הם הופיעו במטה המחוז בלא עורך דין והודיעו, כי הם שומרים על זכות השתיקה.

החמישה הואשמו כחוק בקשירת קשר לביצוע עוון ועבירה על הפקודה האוסרת קיום מגע עם ארגוני טרור ושוחררו בערבות עצמית. מהמשטרה נמסר, כי אין בכוונתה לענות לשאלה, מדוע נבחרו רק 6 חברי המשלחת הזאת לקבלת זימון. אך יתכן, שחברי משלחות נוספים או חלק מהנחקרים יוזמנו שנית בהתאם לצורכי החקירה.

גורמים הקשורים לחקירה הביעו תמיהה על כך שדווקא כל חברי מפ"ם שנסעו במשלחת זומנו לחקירה, וזאת בלא ששומן אף נציג של רק"ח או מישהו מחברי השכונות ועיירות הפיתוח שהשתתפו במשלחת.

שגריר שבדיה סיים כהונתו

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית של „על המשמר"

שגריר שבדיה בישראל [illegible] הירדמן ורעייתו מריאן, ערכו אמש קבלת פנים עם סיום תפקידו של הירדמן בישראל. בקבלת הפנים נכחו שרים, יו"ר הכנסת, חברי כנסת, מנכ"ל משרד החוץ ופקידים בכירים, אנשי אקדמיה וחברי הסגל הדיפלומטי. השגריר השבדי היוצא שכיהן בעבר בתפקיד דיפלומטי בבריה"מ והיה שגריר ארצו בסין — יכהן כמפקח על מתקני ההגנה האסטרטגי של שבדיה במשרד ההגנה.

פירושו של דבר

מחאה בגוון כהניסטי

מאת אהרון ניר, רומא

האם הצליחה המחאה הגדולה נגד ביקור ולדהיים אצל האפיפיור? האמת, כי היא היתה יכולה להיות יותר מרשימה ויותר „על הגובה", אולי לא זה מה שקרה. הרבנים האמריקניים, אבי וייס ורוברט פראונגלס, שהגיעו לרומא בראש קבוצת יהודים אמריקניים הוציאו למעשה את תנועת המחאה מידי היהודים האיטלקיים ונתנו לה חיש מהר צביון קצת „כהניסטי" שהפחית מרצינותה, אם בשל שימוש מוגזם בטליתות, כיפות, כוכבים צהובים ובגדי אסירים נאציים ואם בגלל אמירת קריש, פרקי תהילים ותפילות מכל המינים. במילה אחת הם הפכו את המחאה במידה רבה ל„ספקטקל", שלא לדבר על הצביון הפוליטי הלא סימפטי שנתנו לה.

כך למשל הרב אבי וייס הביך לא מעט את האינטלקטואלים האוסטרים המתקדמים, מתנועת „נוייס אסטרייך", שבאו לרומא כדי למחות נגד ולדהיים, כאשר העמיד את הנשיא האוסטרי „יחד עם קדאפי וערפאת, ההיטלרים של זמננו". הרב האמריקני האחר רוברט פראונגלס, מתח גם ביקורת על הצהרת הרב הרומי טואף, שנראתה לו מתונה מדי, ואמר: „אנו לעומת זאת הננו יהודים אמריקנים שלאחרי השואה, ואיננו מפחדים מאף אחד, אפילו לא מהאפיפיור".

מבחינה מספרית תנועת המחאה לא היתה מרשימה. איש לא ראה את שיירת המכוניות אפילו לא מרחוק, שהביאה את ולדהיים לפגישה עם האפיפיור. וכן איש לא זיהה אותה כאשר אחרי שעתיים עזבה את הוותיקן ביציאה צדדית. פרשת „הנרות המדמיעים" שביאטה קלארספלד השאירה במלון בקרב הוותיקן ואשר כמעט וגרמו לשריפה בחדרה, גם היא תרמה להמעטת משמעות המחאה בעיני דעת הקהל. היומון האיטלקי החשוב „לה סטמפה" קבע בכתבה על תנועת המחאה: „אאוטו גול" — שער עצמי. משהו „לא דפק" ומערכת המחאה לתוכה השתלב כאמור גוון כהניסטי מרגיז.

נשיא טוגו ויצחק שמיר בנמל התעופה של עיר הבירה לומה

בני מוריס

בביקורו, בשבוע שעבר, חזר ואמר ראש הממשלה יצחק שמיר לעיתונאים, כי „הדמוקרטיה אינה מתאימה לאפריקה" וכי מארחיו „הסבירו" לו בפירוט את הסיבות לכך.

המארחים, למן האוטוקרט המיטיב פליקס אופואה־בואני מחוף־השנהב ועד לדיקטטור המרושע סמואל דו מליבריה, לא יכלו לדבר אחרת. אף־כי השלווה שבה מסר שמיר אחר־כך את התבטאויותיהם עלולה להתמיה גורמים במערב. ככלות הכול, מאמינה ישראל כי היא מן הדמוקרטיות שצורת הממשל שלהן עדיפה על כל יתר הצורות, בכל או ברוב הנסיבות.

ייתכן שנסיונו של שמיר ללמד את מארחיו פרק ביתרונות הדמוקרטיה, אפילו כמטרה רחוקה של מדיניותם, היא בלתי־ראויה ויומרנית. אילו שאלם על אסירים פוליטיים ועל חירויות האזרח, אולי היה פוגע בטעם הטוב (האמריקנים הפכו פגיעות מסוג זה לסמל מסחרי מכוכב. שום ביקור של מדינאי אמריקני במדינה דיקטטורית אינו שלם כיום בלא הוקעה טקסית של פגיעות בזכויות האדם — לרבות זכויות היהודים — מצד המנהיגים המקומיים. יתירה מזו, האמריקנים נוהגים כך הן במדינות אשר להן הם מעניקים סיוע, כגון מדינות אמריקה הלטינית, והן במדינות בעלות אקלים פחות ידידותי כמו בריה"מ. אך הרי ארה"ב היא מעצמת־על וחירויות האזרח נמנות עם ערכיה הפוליטיים הנשמרים ביותר).

ייתכן כי שמיר צודק, באומרו שאפריקה אינה בשלה לדמוקרטיה. ייתכן גם כי אינו יכול ללמד איש פרק בזכויות האזרח כל זמן שישראל רומסת את זכויות האזרח של 1.2 מיליוני ערבים בשטחים הכבושים. אך האמנם בשל כך יש לקלוט במוכנות כזו את המסר האנטי־דמוקרטי של רודנים אפריקנים ולמוסרו הלאה? שאלה זו יכלה לשמש בסיס לאימרה אישית שנונה, מנותקת ההקשר הפוליטי כבד־המשקל: שובה של ישראל לאפריקה והושטת סיוע למשטרים שעימם היא מחדשת את היחסים.

מתעוררת כאן שורה ארוכה של שאלות: האם על ישראל לכונן או לחדש יחסים עם כל מדינה באפריקה השחורה ללא התחשבות בטיב ממשלתה והשם שיצא לה? האם על ישראל להסכים להעניק סיוע למדינות תמורת הסכמתן לחדש את יחסיהן עם ישראל? האם מותר כל סוג של סיוע ללא התחשבות באופי המשטר המקבל?

פרט ליוצאים מן הכלל מעטים מאוד, מדיניותה של ישראל מאז 1949 היא לפתח קשרים דיפלומטיים עם כל מדינה אפשרית, יהיו טיב ממשלתה ומדיניותה אשר יהיו. אך היוצאים מן הכלל מאלפים. ישראל התנגדה לפחות פעם אחת להיפתח כלפי סין האדומה והצביעה נגד ספרד של פראנקו. במקרה של סין, הסירוב נבע, כנראה, מתוך חשש מפני תגובת ארה"ב; במקרה של ספרד היתה ידם של שרידי תסמונת החזית העממית על העליונה. בשני המקרים הביעו אחר־כך מנהיגים ודיפלומטים ישראלים צער על ההחלטות.

המקרה של ספרד מוכיח שלישראל יש קו אדום, בנושא זה. יש או היו בעבר, משטרים שישראל אינה מעוניינת בקשרים איתם. מן הדין היה שאפריקה לא תוצא מכלל זה. לא יעלה על הדעת שישראל תקיים יחסים עם משטר כמו זה שהתקיים באוגנדה בשנות שלטונו האחרונות של אידי אמין.

במדינות היבשת השחורה סיוע לצבא פירושו סיוע לשליט • על ישראל, שבעצמה נזקקת לעזרה כספית בהיקף נרחב, לשקול מחדש את מדיניותה כלפי משטרים שאינה מזדהה עימם מוסרית

בלי כובע ביד

זה מחזירנו אל מסעו של שמיר ואל היחסים המתפתחים בין ישראל לבין אפריקה. ישראל אכן נכנסת מחדש לאפריקה ועומדת על סף משהו הדומה לנוכחותה הקודמת ולמעמדה הקודם ביבשת השחורה. אין היא ממתינה עוד ליד השערים, כובעה בידה, כמבקשת להתקבל. היא יכולה להיות כיום בררנית במידה שלא יכלה להרשות לעצמה ב־1982 או ב־1983, כאשר התייחסה בהכרת־תודה לחידוש היחסים עם זאיר של מובוטו ועם ליבריה של דו. אין סיבה שתאמץ דיקטטורים עקובים מדם; אדרבא, עליה להמתין בסבלנות לנפילתם, בתקווה שהיורשים יהיו פחות דוחים.

אין ספק כי היחסים עם ישראל וביקורו של שמיר מחזקים את שלטונו של דו במונרוביה. כפי שמבינים הוא ויריביו כאחד, יחסים דיפלומטיים וביקורים ממלכתיים מעניקים לגיטימאציה ועידוד לשלטונו.

מעמדה הנוכחי של ישראל ביבשת אפריקה הוא, או עומד להיות, כזה שלא יאלץ את ישראל לכרוך את חידוש היחסים בהתחייבות קודמת להגיש סיוע. אזי לא תיווצר סכנה שישראל תיקלע למצב מביש. לבסוף, הדבר החשוב ביותר: נוכח פריצת הדרך של ישראל באפריקה, על קובעי המדיניות בירושלים לבחון בקפדנות את אופני מתן הסיוע ואת טיבו.

בשלב מסויים במסעו אמר שמיר לכתבים, לאו דווקא בכנות רבה, כי ישראל אינה מוכרת „פגזי גאז מדמיע שבהם מפוזרים הפגנות" למדינות אפריקה. הוא טען, כי „סיוע ההגנה והביטחון" למדינות אלו נועד אך־ורק לחזק אותן בפני התקפות מן החוץ. נוכחותם המאסיבית של משמרות הנשיאים, הלבושים מדים ישראליים וחמושים בנשק ישראלי, בנמלי התעופה ובערים של ליבריה ושל קאמרון שאותם פקד ראש הממשלה, מוכיחה כי אלה הבלים. יחידות אלה, שהן המשמר הפרטוריאני של הנשיאים דו ופול בייה, הן בראש ובראשונה המעוז של המשטרים הללו נגד מתנגדיהם ולאו דווקא נגד תוקפנות מן החוץ.

ישראל התרגלה לאמן את משמרות־הנשיא הללו ולציידם בנשק, תחילה בזאיר, אחר־כך בליבריה ולבסוף בקאמרון. הקו המפריד בין אימון יחידות כאלה (הנמשך עדיין) וחימושן ובין עזרה ישירה לרודן כזה בשמירה על כיסאו ובדיכוי יריביו הינו דק מאוד, ועם הזמן הוא מיטשטש יותר. ככל שישראל תקדים להפסיק את העזרה המפוקפקת הזאת, כן תיטיב לעשות. מובן שעליה להימנע גם מכל התחייבות חדשה בתחום הזה. מדינות — או נכון יותר: רודנים — הדורשות „סיוע בטחוני" מסוג זה תמורת חידוש היחסים יש לדחות על הסף, כפי שאירע כנראה בגיניאה המשוונית.

ביצה מוסרית־פוליטית טובענית פחות, אך עדיין מסוכנת, טמונה ב„סיוע ההגנתי" שנותנת ישראל המתבטא באימונם וחימושם של צבאות סדירים במדינות שונות. נוכח העובדה או הסבירות של מעורבות הצבא בחיים הפוליטיים ובקבלת ההחלטות ברוב מדינות אפריקה, אין כמעט ספק כי סיוע מסוג זה ישפיע בשלב זה או אחר על עתידן המדיני של המדינות המסוייעות. באפריקה סיוע לצבא פירושו סיוע לשליט הנוכחי ואולי גם לאוזורפאטור שיירש את מקומו. כמעט בוודאות מזהה סיעה מקומית זו או אחרת את ישראל עם מתנגדיה, מה שיפגום בתדמיתה ובמעמדה של ישראל באותה מדינה ובמדינות אפריקניות אחרות.

יותר מכך, הבטחת סיוע „פוליטי" ישיר לשליטים באפריקה יש לשקול בזהירות רבה. בשבוע שעבר התחייב שמיר לעזור לנשיא הליברי דו לשפר את תדמיתו ואת תדמית משטרו במדינות־חוץ. המטרה העיקרית היא שישראלים, וליברים שיוכשרו בישראל, ישתדלו בממשל ובקונגרס בוושינגטון למען השבת הסיוע לליבריה — אשר הוקפא באחרונה על־ידי המחוקקים הליבראליים, הזועמים על הפרת זכויות האדם במונרוביה.

לצאת מן המחסן

האמנם על ישראל לעסוק בפעולות מפוקפקות מבחינה מוסרית — וקרוב לוודאי בלתי־מעשיות — מסוג זה? מה עשויה ישראל להרוויח מזה? האמנם תדמיתה של ישראל עצמה, בתחום זכויות האדם, כה שפירה שיש באפשרותה להקצות ממשאבי התעמולה שלה לאחרים? ואם הבטחותיה של ישראל בנושא זה לא ימומשו, מה תרוויח ישראל מהבטחתה? זה מביא אותנו אל הנקודה האחרונה. ישראל, שהיא עצמה מדינה המקבלת סיוע בהיקף נרחב, אינה מסוגלת להעניק סיוע כספי לאפריקה השחורה. לכל היותר היא יכולה להציע סיוע ספציפי, מכוון היטב, בכוח אדם ובחומר: רופאים אחדים כאן, כמה מומחים לחקלאות או מכונות חקלאיות שם. אפילו הגשת סיוע מוגבל כזה דורשת בדיקה קפדנית והערכה־מחדש מדי זמן.

במונרוביה פגשנו רופא עיניים ישראלי, העושה כנראה פלאים בניתוחיו ב„בושו", הוא מציל את מאור עיניהם של מאות בני־אדם. אך במטוסו של שמיר שב בסוף השבוע שעבר מומחה חקלאי ישראלי, שנשלח לקאמרון כדי לארגן הקמת מרכז־הכשרה לפועלים חקלאיים. הוא שהה 18 חודשים ביאונדה, אבל המרכז לא הוקם, בעיקר משום שהכספים שהוקצבו להקמתו על־ידי סוכנויות בינלאומיות וגופים אחרים לא הגיעו ליעדם. פקידים שילשלו את הכסף לכיסיהם. מכשיר חקלאי למדידת הלחות בקרקע — מתנת ישראל לקאמרון — מונח ארוז במחסן. איש אינו יודע כיצד להשתמש בו. המקומיים אינם מסוגלים להבין את הכתוב בחוברת־ההדרכה הצמודה למכשיר.

הסוכנות האמריקנית לפיתוח תעשייתי אימצה מדיניות להחזיק מומחים משלה בארצות המקבלות סיוע, כדי שיתכננו ויפקחו שם על אופן חלוקתו והשימוש בו. אך המומחים הללו אינם מצליחים תמיד במשימתם, משום שאפריקה היא מקום קשה. ישראל אינה עשירה דייה כדי לשלוח מפקחים על המומחים שלה, אך מן הדין למצוא שיטה אשר תבטיח את יעילותם של אותם מומחים. □

הזמן פועל לרעתנו

כל הדחקה בנושא שיתוף אש"ף בתהליך השלום תפגע בסיכוי להשגת הסדר ותיצור אווירה לא נעימה. וכשההסדר יוסדר בסופו של דבר — ומכך אין מנוס — התנאים יהיו הגרועים ביותר מבחינת ישראל

עוזי מחניימי

העיתונאים שנאספו השבוע בסויטה של שמעון פרס ב„גרוסבנור האוז" בלונדון, היו חלוקים בדעותיהם: חלק סברו כי שר החוץ הישראלי מדוכא. האחרים התרשמו כי הוא רק עייף. אלה שמכירים את שמעון פרס אמרו, כי כנראה הוא עייף ומדוכא גם יחד. ואכן, שר החוץ נראה השבוע כמי שהרוח יצאה ממפרשיו. עדיין אותה נימה אופטימית, אולי אותה ראיה רחוקת־טווח, האומרת „העולם משתנה ואנחנו צריכים להכיר בכך", אך קשה היה להשתחרר מההרגשה כי בעיניו הנוגות של פרס כבתה האופטימיות הבלתי נלאית, ונראה היה כי אף אם יקיים פגישה חשאית זו או אחרת בעת סיורו הנוכחי באירופה, הרבה לא יהיה לו לבשר לבני שיחו.

השבוע נשמעו רמזים כאילו המלך חוסיין נתן לישראל ארכה עד חודש אוגוסט הקרוב, כדי שתפעל לקראת כינון הוועידה הבין־לאומית. ביום שני השבוע, בתשובה לשאלתי, אמר שמעון פרס, כי אינו מאמין שהמלך חוסיין הציב אולטימטום כלשהו.

אין שום סיבה להטיל ספק בהערכתו של שר החוץ. חוסיין מעולם לא הציב אולטימטומים, אין זה סגנונו, ומעל לכל אין לו לאן למהר. חוסיין, המפוכח והמנוסה במנהיגי האזור, הבין כבר מזמן, כי הזמן פועל רק לרעתו של צד אחד — והוא ישראל. חוסיין, שאולי אינו מתלהב משיתופו של אש"ף בתהליך השלום, קורא את תמונת המצב ומבין היטב, כי במסמך־ההבנה שהושג בינו לבין ישראל, ויתרה ישראל על עמדות, שעוד בפברואר 85, כאשר נחתם הסכם חוסיין־ערפאת, היו תנאי בל־יעבור עבורה. חוסיין מבין, כי ככל שחולף הזמן מאבדת ישראל את קלפיה, וסופה להגיע לשולחן המשא־ומתן בתנאים הגרועים ביותר מבחינתה.

במה הדברים אמורים? חוסיין מכיר את ההסכם שהושג בינו לבין ערפאת (ובוטל בינתיים), וכן את „מסמך־ההבנה" שהושג בינו לבין שמעון פרס. ומה רואה המלך הירדני? המלך רואה כי בהסכם עמאן היתה התנייה ברורה כי לא תהיה משלחת ירדנית־פלשתינית משותפת ללא הכרה מוקדמת של אש"ף בהחלטת האו"ם 242. בפברואר 85 התנגדה ישראל נמרצות להסכם בין חוסיין לערפאת. כעבור שנתיים — בימים אלה — הושג מסמך הבנה בין חוסיין לשמעון פרס. בהסכם זה נספח סודי המכונה נספח c. בחלק הראשון של הנספח מופיע המשפט הבא: „מזכ"ל האו"ם יזמן את הצדדים לוועידה בין־לאומית". לסעיף זה משמעות מרחיקת לכת. הוא מסיר את התנאי המוקדם של „הסכם עמאן" להכרה מוקדמת של אש"ף ב־242. המשמעות ברורה: מה שיכולנו לקבל ב־85 והתנגדנו לו, נאלצנו לקבל ובתנאים קשים יותר ב„מסמך ההבנה" בין חוסיין לשמעון פרס ב־87.

הסכמים עתידים בין ישראל למדינות ערב לא צריך לבחון במשקפי פרקליטים דקדקניות. יחד עם זאת לא ניתן להתעלם מהסעיפים של „אותיות גדולות" מהם משתמע כי ככל שמתרחק מועד ההסכם כך תנאי הפתיחה של ההסכם החדש גרועים יותר מבחינת ישראל. שמעון פרס, ודאי בלי כוונה, משחק לידי מחרחרי המלחמות בכך שהוא פועל בטקטיקה גרועה: מתוך רצון להביא לכינוס ועידה בין־לאומית ולהתחלה של משא־ומתן לשלום, מטאטא שמעון פרס מתחת לשטיח את הבעיה המרכזית עליה יקומו ויפלו הוועידה בין־לאומית או כל ניסיון להסדר שלום: שאלת הייצוג פלשתיני.

הדחקת לב הבעיה מטילה צל כבד של חוסר אמינות על כל נסיונותיו של שמעון פרס. מאז פרסום דבר „מסמך ההבנה" עם הירדנים, הודרו שמעון פרס להדגיש כי אש"ף לא יהיה מיוצג בכל צורה שהיא במשא־ומתן. איני יודע אם פרס הרגיש זאת מתוך אמונה או מתוך מניעים פוליטיים כדי להקל עליו להעביר את רעיון הוועידה. מכל מקום, תגובות של שני אישים הקשורים במישרין למשא־ומתן עתידי העמידו את שר החוץ במבחן אמינות לא קל. ב־4 במאי השנה אמר ראש הממשלה הירדני זיד א־רפאעי לעיתון הירדני „אדאי": „ירדן עומדת בתוקף על הצורך בהזמנת אש"ף להשתתף בוועידה." שאלתי את שמעון פרס ביום שני השבוע לתגובתו לדברי ראש הממשלה הירדני. שר החוץ ביטל את הדברים בחוסר סבלנות עצבני, ואמר משהו על הצורך של מנהיגים ערביים להתבטא בפני קהלם. יתכן שהוא צודק, אולם האם יש להעדיף ולהאמין לדברים שנאמרים בחדרי חדרים על אמירות פומביות של מנהיגים ערבים? ספק רב. כל מנהיג ערבי, וגם כל מנהיג אחר, יהיה מחויב הרבה יותר למה שאמר בפומבי מאשר מתק־שפתיים המושמע במחשכים למנהיגים ישראלים זה קרוב לשני עשורים. ממילותיו הגלויות של חוסיין סבלנו מלחמה אחת ואין ספור חתרנויות. ממתק־שפתיו בבירתו בלונדון לא נושענו עדיין.

וקיים כמובן גם החבר ערפאת. מנהיג זה למרבה ההפתעה, התייחס בחיוב רב למסמך ההבנה בין פרס לחוסיין. ערפאת הבין היטב מה שמתאמץ שמעון פרס להסתיר: בלי אש"ף לא ינקוט אף צד ערבי כל מהלך לקראת שלום. הבין, ולא הסתייג מההסכם. בינתיים הימים חולפים וצריך להיות אופטימיסט חסר תקנה להאמין כי יקרה נס ויוקדמו הבחירות כדי לתת צ'אנס לוועידה הבין־לאומית. כיוון שבחירות יתקיימו במועד זה או אחר, וכיוון שהנושא על הפרק יהיה שלום או מלחמה, אין מנוס לשמעון פרס ולאחרים מלהציג כבר עכשיו את העובדות כולן לפני העם ובכלל זה הגלולה הבהחלט מרה — שיתוף אש"ף בתהליך. כל הדחקה של הנושא תפגע בסופו של דבר בסיכוי להשגת הסכם, תיצור אווירה לא נעימה של חוסר אמינות, ותרחיק את השגת ההסדר לזמן רב. וכשזה יושג בסופו של דבר, ומכך אין מנוס, התנאים יהיו הגרועים ביותר מבחינת ישראל.

ובינתיים ממשיך שמעון פרס בעקשנות ראויה לציון במסע הכיבושין לשכנע את מנהיגי מערב אירופה לתמוך ברעיון הוועידה הבין־לאומית. ראש הממשלה הבריטית, מרגרט תאצ'ר, נתנה לו השבוע כתף ותמכה ללא הסתייגות ברעיון הוועידה. לקראת סוף השבוע יצא פרס לצרפת ולגרמניה ויקנח בסיור תשור־משהו בשוויץ הקרירה. השוויצרים המסיימים את הכנותיהם לחופשת הקיץ ודאי יעניקו יותר תוקף לוועידת השלום. עבודת הנמלים של שר החוץ נראית בינתיים כעבודה סיזיפית, אולי קצת ריפוי בעיסוק לאחר מקלחת הצוננין ששפך בארץ מאז פרסום רעיון הוועידה. בפסק־זמן אין רע בסיור באירופה, ורתימת מנהיגיה הלא משמעותיים לרעיון אולי תסייע בעתיד. עם זאת לא יהיה מנוס לשמעון פרס בסופו של דבר מלהתייצב נכוחה מול הבעיות כבדות המשקל ולנסות להתמודד עמן. כשיחליט לעשות זאת (ויש לקוות בהצלחה) ישתפר גם מצב רוחו והעייפות, הדיכאון ותחושת חוסר האונים יחלפו. □

פרס. לא יהיה מנוס מלהתייצב מול הבעיות

מי צריך אותה יותר?

וושינגטון מזכירה בימים אלה את האורקל מדלפי. היא משמיעה לכל מי שבא אליה מה שהוא רוצה לשמוע. מנכ"ל משרד ראש הממשלה יוסי בן־אהרון שמע, בעת ביקורו בה, שארה"ב אינה תומכת באמת בוועידה בין־לאומית. המנכ"ל המדיני של משרד החוץ דר' יוסי ביילין, ששב עתה משם, שמע שהאמריקנים, לפחות האנשים הקובעים בבית הלבן ובמחלקת המדינה, סבורים היום, שאין תחליף לוועידה הבין־לאומית.

בישראל, בעיקר זו של הימין, מקובלת המחשבה, שישראל תיתן לבריה"מ מתנה גדולה — הרחבת דריסת הרגל שלה במזרח־התיכון — אם תסכים להשתתפותה בוועידה הבין־לאומית. לכן, יצחק שמיר בכלל לא מסכים לוועידה בין־לאומית. גם שמעון פרס, המסכים לוועידה, מתנה את השתתפות בריה"מ בחידוש היחסים עם ישראל ובמתן יציאה חופשית ליהודים. כלומר, גם בו מקננת המחשבה, שבריה"מ צריכה לשלם עבור היתרונות שתזכה בהם כתוצאה מהשתתפותה בוועידה הבין־לאומית.

והנה, בוושינגטון אומרים היום, שבריה"מ העמיקה מאוד את מעורבותה במזרח־התיכון בשנתיים האחרונות, עד כדי כך, שמגוחך היום לומר, שהוועידה הבין־לאומית היא כרטיס כניסה לסובייטים למזרח־התיכון. בריה"מ נמצאת בעיראק, בסוריה, בעומאן, הזמינה את המלך חוסיין לביקור, ופיתחה לאחרונה מערכת קשרים עם מצרים. סגן שר החוץ וורונצוב עומד לבקר בקרוב באיראן. האמריקנים מבינים לפתע, שאם יש מישהו שהוועידה הבין־לאומית תועיל לו באזור, הרי זה הם עצמם. הם ייהנו מן הוועידה אם תהליך השלום יצליח, שכן אז יצטמצם הפיתוי של אי־אלו מדינות ערביות לקשר עם הסובייטים.

אלה הן המחשבות האמריקניות החדשות, שיבואו לביטוי בשבוע הבא בפגישתם של עוזר שר־החוץ האמריקני ריצ'ארד מארפי וראש מחלקת המזרח־התיכון במשרד החוץ הסובייטי, ולאדימיר פוליאקוב, בז'נווה. בפגישה זו יעמוד בפעם הראשונה נושא הוועידה הבין־לאומית על סדר היום בין מזרח ומערב.

מארפי, שעמו נפגש דר' ביילין, מתכונן להעלות בדיונים גם את תביעת ישראל למתן היתרי יציאה ליהודים וכן את שאלת חידוש היחסים הדיפלומטיים עם ישראל. הוא ינסה להביא את הנציג הסובייטי לראות את הוועידה הבין־לאומית כפי שישראל וארה"ב רואות אותה. בחודש הבא ייפגשו שרי החוץ של ארה"ב ובריה"מ, והנושא ללא ספק יידון שוב, בדרג יותר גבוה.

בינתיים המחסום העיקרי בפני התקדמות לקראת ועידה בין־לאומית הוא ישראל. הזמן העומד לרשות המהלך הוא חודשים ספורים בלבד. ב־1 באפריל 1988, כלומר בעוד תשעה חודשים, תתחיל בארה"ב מערכת הבחירות לנשיאות. אם עד אז לא יצליחו המאמצים לכינוס ועידה בין־לאומית — ייכנס תהליך השלום להקפאה עד בחירת הנשיא הבא של ארה"ב כניסתו לתפקיד וכניסתו לעובי הנושא המזרח־תיכוני. כלומר, עד 1990 בערך. עבור שמיר אלה הן בשורות טובות. מי שסבור שהקיפאון המדיני הוא אבי המלחמה, אינו שמח כלל ועיקר.

דליה שחורי

אח"י הלביא

מפקד חיל הים התריע שאם לא יקבל נתח מהתקציב לבניית „סער 5" וצוללות, יתחסל חיל הים. בכך מיתוסף לפרוייקט הלביא, הנאמר כיום כ־5.5 — 9.5 מיליארד דולר (כמותנה בכמות המטוסים), עוד פרוייקט בעלות של כ־1.5 מיליארד דולר. ואף אחד לא מבטיח כי העלות של הפרוייקט הימי לא תצמח במהלך הביצוע במאה אחוזים, כפי שקרה לאחות האווירית.

ישנם גורמים החולקים על התפיסה הבטחונית המגולמת ב„סער 5". הם סבורים כי על חיל הים להתרכז בהגנת החופים ולא למלא תפקידים מעצמתיים כמו שמירת צרכי ההובלה עד האגן המזרחי של הים התיכון. בעבר היתה מעצמה אחת שהתיימרה לשלוט בימים, אך היא ירדה כבר מנכסיה.

אולם מבלי להיכנס לפולמוס בסוגיה הבטחונית — כלומר, מהי הדרך הטובה ביותר להבטיח את בטחונה של ישראל — ניתן לקבוע את הנוסחה, שכל הוצאה בטחונית מעבר לה תגרום לשואה כלכלית. לשם הבטחת בטחונה יכולה ישראל להוציא — מנקודת ראות כלכלית — סכום ששיעורו בתוצר אינו עולה על ההוצאה הבטחונית בארצות אירופה המערבית בתוספת הסיוע האמריקני.

ההוצאה הבטחונית באירופה נעה סביב 3 אחוזים מהתוצר. בארה"ב סביב 6־7 אחוזי תוצר. לפיכך יש להניח כי ישראל מסוגלת להוציא כ־5 אחוזי תוצר, שהם כ־1.2 — 2 מיליארד דולר בתוספת הסיוע האמריקני שהוא כ־3 מיליארד דולר. הסיוע האמריקני האזרחי בסכום של 1.2 מיליארד דולר ששועבד כבר לתשלומי ריבית על חובות ישנים של ביטחון.

הוצאה בטחונית מעבר לסכום זה ניתן לממן רק באמצעות מסים. הגדלת המיסוי מייקרת את התוצר המקומי ופוגמת בכושר התחרות עם המתחרים. מימון מביטחון על חשבון הוצאות אזרחיות בתקציב כמעט בלתי אפשרי, ולכן הוא מתבצע על חשבון ההשקעות — כלומר, על חשבון עתיד המשק. לכן לא נותרו סכומים לכבישים, למפעלי מים, להשכלה גבוהה, לבניית כיתות לימוד במגזר הערבי ולהשקעות תשתית אחרות. כתוצאה מכך המדינה נכנסת לפיגור כרוני.

ישראל מוציאה על בטחונה ממשאביה המקומיים כ־16 אחוז. אם להוסיף את התיקון של פרופ' ברגלס, המעריך בכ־5 אחוזי אבדן תוצר את שירות החובה, מגיעה ההוצאה הבטחונית המקומית ל־20 אחוז מהתוצר.

קיימת סתירה בין הצרכים הבטחוניים, כפי שהם נתפסים על־ידי הממונים על תחום רגיש זה, לבין היכולת הכלכלית של המשק. פתרון בעיה זו אינו קל. במשך 20 שנה ניסו להתאים את חיי הכלכלה לעומס הבטחוני. ללא הצלחה. לגבי תכנון העתיד יש לקחת בחשבון את אורך השמיכה. אחרת נגיע בעוד מספר שנים למצב בו־לא רק הרגליים ישארו חשופות.

צבי טימור

אותו השרץ בשינוי אדרת

רק לפני מספר שבועות רעדה הארמה מקול הזעקה שהקימו הח"כים מן השמאל והמערך;

נומרוס קלאוזוס!! חרפה לאומית! מה שעשה לנו הצאר ימ"ש, עושים אנחנו לאזרחינו הערביים!

מדובר, כמובן, בהחלטת הממשלה, על פי הצעתו של הליברל הידוע פת, להנהיג באוניברסיטה שני שכרי לימוד: האחד נמוך ליוצאי צבא והשני גבוה, ב־50 אחוז, לערבים (ולחולים, נכים ונשים).

בשבוע שעבר הרימו בדיוק אותם הח"כים את ידם ואישרו — אולי עם הנד עפעף בכל זאת — את הצעת החוק הפרטית של ח"כ שילנסקי האומרת, שסטודנט יוצא־צבא יזכה להנחה של 25 אחוז בשכר הלימוד. אולי ההפרש הפעם קטן יותר אבל השרץ, נשאר בעיקרון, שרץ.

אגב, הצעה דומה העלה הח"כ מן המערך, ז'אק אמיר, אלא שהפסיד במירוץ כנגד שילנסקי. מהימין אין לי דרישות. אך קשה להבין את הגיונם של חברי המערך: האם העובדה, שהפעם הזאת הוגשה ההצעה על פי כל כללי הפרלמנטיזם והחקיקה בכנסת ותחת הכותרת „הנחה" ולא „פטור" — משנה במשהו את המהות?

מי שצפה בהצבעה זכה להפתעה: חברי הכנסת של מפ"ם ורצ תמכו בהצעתו של שילנסקי. חברי הכנסת של מפ"ם טוענים, שאירעה להם תקלה: הם פשוט לא ידעו במה מדובר וטעו לחשוב, שהם מצביעים על סעיף אחר לגמרי בהצעת חוק אחרת. והאחד ראה את ידו של השני מתרוממת ועשה כמוהו... אם אכן כך הוא הדבר, חמור העניין לא פחות וגם אם נאמר „מודה ועוזב ירוחם" — אין זה פוטר את הח"כים מן השמאל להיות מעודכנים בסדר היום.

איש לא מכחיש, לגופו של עניין, שצעיר המשרת בצה"ל „מגיע לו" פיצוי על שלוש שנים אלו — פעם חשבנו, משום מה, שלשרת בצה"ל זה בעיקר זכות ולא על כל דבר במדינה שלנו מגיע פיצוי — אך זה היה פעם.

אם אם אתם רוצים לשלם תמורת שירות למדינה — בבקשה, יש דרכים: להעלות, דרך משל, את שכרם של משרתי החובה, לפתוח למענם חשבון חיסכון (שיחכה להם בבנק ליום השיחרור), להעניק להם מענק שיחרור מוגדל (במקום הפרוטות שהם זוכים להם היום). מה יעשה המשוחרר בכסף — זה עניינו הפרטי. ירצה, ישלם משכנתא; ירצה, יפתח קיוסק; ירצה, יירשם לאוניברסיטה; ירצה, יסע להרי ההימליה. לאחר שלוש שנים בשטחים ובלבנון הוא באמת זקוק לאוויר פסגות. ואם יש למדינה עניין בהשכלה גבוהה — אז שתוריד את שר הליכוד. אבל לעולם. כי כל רעיון אחר יחייב אותנו למחוק כמה פיסקאות ממגילת העצמאות.

עמירם כהן

אלו מציאות

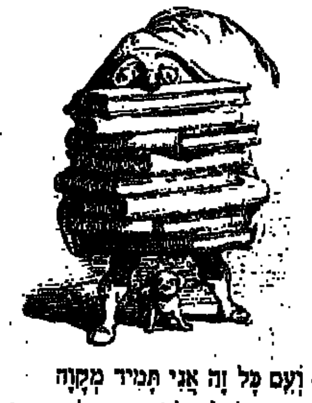

סופו של עניין, שבוע הספר אהוב עלי. על קוני הקטלוגים, על המעלעלים בספר בעודם לוטשים עיניהם אל הדוכן, על כל ההמולה הזאת. אהוב, כי יש קסם במגע הישיר עם קוראיך ושמחה במפגש עם המו"לים, שלבסוף אף הם חברינו ומנהירים פנים. ודאי אוהב על שום המציאות הייחודיות, הנגלות חבויות בין ספרים הדורי תבנית וממועטי רוח.

כך, עדוי במעטפת חומה כהה, מודפסת באותיות זהב, עלום בין הרבה כתבי קודש, נמצא לי הדיוואן השלם של שלום שבזי, „שירי ה"ה שלום שבזי ז"ל, כולל כל השירים", אשר ראה אור בשנת תשי"ג אצל יוסף חסיד, ברחוב שלומציון המלכה 17 בירושלים. אני פותחו, ומתק עברית וחן שיר ממלאים את לבי. וקורא:

„... וְהִנְנִי בְּזֶה הַדּוֹר מְיֻשָּׁר
כְּמוֹ חָבוּשׁ בְּתוֹךְ בֵּית הָאֲסוּרִים.
וְאֵין לִי אָח וְלֹא אָהוּב וָרֵעַ,
עֲזָבוּנִי לָנֶצַח גַּם לְדוֹרִים.
וְעִם כָּל זֶה אֲנִי תָּמִיד מְקַוֶּה
לְאֵל עֶלְיוֹן וְצָר כָּל הַיְּצוּרִים."

שלושה חרוזים מתוך שיר שכתב רבי שלום שבזי על ידידו חכם הדור. ואין מפרשין מי היה. שלשה חרוזים. בעבורם היה כדאי גם שבוע הספר התשמ"ז. והלוואי גם הבאים.

אילן שיינפלד

יעקב רבי ■ עוד הרהור

מה לקישינוב ולדהיישה?

אילן שיינפלד כותב ברשימתו הקצרה והבוטה, „קשר הרמים" (12 ביוני): „פרעות קישינוב הניבו שירה עברית חדשה, תנועה לאומית ומדינה עברית; פרעות דהיישה יניבו שירה פלסטינית חדשה, תנועה לאומית ומדינה פלסטינית".

לכאורה, זו משוואה כמעט נכונה, ובוודאי כמעט אפשרית. אם נפתח בבשורה של שירה חדשה, נקל לשער שבעקבות מאורעות דהיישה תפרח ותשגשג שירה ערבית פלסטינית, כשם ששירה כזו כבר עולה כפורחת בקצת יישובים ערביים ביהודה ובשומרון וכן מעבר לקו הירוק מערבה. כיוצא בזה, המעשים הרעים שנעשו תמול שלשום בדהיישה הוגדרו על־ידי אלוף בצבא ישראל כנבלה, ואישים רבים וחשובים ענו אחריו אמן. אף־על־פי־כן: הניתן לומר שפרעות משולות לנבלה? פרעות משמען נהרי־נחלי־דם, פוגרום בלעז, ולפני פרעות קישינוב ואחריהן פרעו רשעי־גויים פרעות ביישובי ישראל בדרום רוסיה: „סופות בנגב", כך יצא שמן לשימצה. האומנם קרה כדבר הזה במחנה דהיישה?

מן הפרעות — או להבדיל כל כך ממעשי־הנבלה — נחזור אל השירה והלאום והמדינה. פרעות קישינוב לא רק הניבו שירה עברית חדשה אלא העמידו את גדול המשוררים העבריים בעת החדשה, את חיים נחמן ביאליק, שכתב שתיים מן המעמיקות ביצירותיו בעקבי משא־קישינוב, את „על השחיטה" ואת „עיר ההריגה". אבל צא וראה ושמע את זעקת־החמס של המשורר לנוכח הזוועות של עיר ההריגה. לא אל הפורעים מופנית הזעקה: אלא בראש וראשונה אל השדודים, אל החללים, שמיתותיהם מיתות משונות ומבישות: „ועתה לך והבאתיך אל כל המחבואים: / בתי מחראות, מיכלאות חזירים ושאר מקומות צואים. / וראית בעיניך איפה היו מתחבאים / אחיך בני עמך ובני בניהם של המכבים, / ניני האריות שב„אב הרחמים" וזרע ה„קדושים". / עשרים נפש בחור אחד ושלושים שלושים, מגדלי כבודי בעולם ויקדשו שמי ברבים... / מנוסת עכברים נסו ומחבא פישפשים הוחבאו, / וימותו מות כלבים שם באשר נמצאו".

חמת הפייטן בוערת בו עד להשחית. והיא מהולה בלעג אין־אונים: כזאת וכזאת היתה „מיתת הגבורה" כביכול של אנשים שהמיתוס היהודי קשר להם תגים של תהילה, למן המכבים הקדמונים ועד מקדשי־השם לדורותיהם. אך בשירה הביאליקאית נשמעים הדברים באירוניה מרה כלענה. ומי יודע, שמא סבור היה המשורר זעום־העין כי כך, לעצמו של דבר, היו פני הדברים לא רק בק"ק קישינוב בשנת תרס"ג אלא מאז ומעולם נגזר על יהודים, פעמים הרבה, למצוא את פגרי אבותיהם מגואלים ונמאסים, מתים בלי כבוד, שהרי אפילו השכינה שלהם, כמאמר המדרש, מזילה דמעות על חורבן מקדשה. לכן זועק בעל „בעיר ההריגה": „למה תבך בן־אדם, למה תליט את פניך בכפיך? חרוק שיניים והמס!" בעצם, קריאה זו היתה לשווא. מסתבר שבן־האדם הישראלי לא חרק את שיניו די הצורך. מקץ ארבעים שנה היו כל יישובי ישראל בפולין וליטא ואוקראינה וגאליציה לגיאיות־הריגה רבות מספור, משא דומה, מה שנקרא מאז ואילך שואה. אולי הפעם לא היה חטאם של ישראל חטא של פחד, של חוסר אומץ לחרוק שן. לא־כוח אלא פשוט לא עלה על הדעת ששואה כזאת, או לחלופין פתרון סופי כזה, עלולים להתרחש בשנות הארבעים למאה העשרים, תורת־גזע טוטאלית יכולה להתבצע בסדר־גודל של מיליוני נפשות. העם היהודי, שבימי קישינוב הקריב קורבן־עולה כמה עשרות אנשים נשים וטף, נבצר ממנו לשער בחלומות־התוכחה הרעים ביותר כי מקץ דור ומחצית־הדור יהיה כל קיומו מול עברי פי פחת. בסופו של דבר, הישרדותו היתה נס. אבל אמת נכון הדבר: הנס משך את ייחוסו גם מפרעות קישינוב. או משיקוצי הפרעות האלה, שהתחוללו בעידן של מהפך, בשנה השישית לתנועת גאולה, לציונות, ושנה אחת קודם העלייה השנייה.

דומה שגם ביאליק כבר היה מודע לכך שקרב ובא הקץ ל„צרתם הגרושה" ול„חיי בושתם" של בני עמו וכי אין הם ככלות הכול עלובים, אובדים ללא תקנה, בעלי נפש ריקה. כך כתב ביאליק בבית המסיים של שירתו, בתשרי תרס"ד: „...קום ברח המידברה, ונשאת עמך שמה את כוס היגונים. — — ודמעתך הגדולה הורד שם על קודקוד הסלעים ושאגתך המרה שלח — ותאבד בסערה". מן הסתם מוכרח היה לזעוק כך מכוח הטראומה של קישינוב, ולייחל לכך ששאגתו תאבד בסערה, אבל האמת היא שבעקבות הפרעות היתה קמעה קמעה רוח אחרת בישראל של יתר שאת ויתר עוז, ושל אמונה בשיבת ציון אשר בוא תבוא. גזירות קישינוב היו בבחינת טראומה קשה למשורר, כשם שהשואה עתידה להיות טראומה נוראה פי־כמה, אבל אם כה ואם כה — כוס היגונים תתרוקן והשאגה תידום. אכן הפרעות הותירו אחריהם לא רק דם ואש ותימרות עשן אלא בין השאר גם „שירה עברית חדשה", כשם שבבוא העת תותיר השואה המון־עם רב של ניצולי שואה.־לא בכדי נאמר: שבכל דור ודור קמים עלינו לכלותנו ועם ישראל חוזר ופודה את עצמו מידי משנאיו. ואחרי הפדות של השירה החדשה באה הפדות של התנועה הלאומית ושל הקוממיות המדינית...

*

העם עמד בניסיון המשולש של קניית שירה חדשה שעלתה בקנה אחד עם קניית תודעה לאומית חדשה ועם חידוש הממלכתיות היהודית. למן שנות העשרים, ובעצם למן העלייה הראשונה, התכתשו יהודים וערבים והתכתשה בין שני העמים התעצמה והלכה, אבל פרעות לא היו עוד. היו מאורעות — שם נייטראלי — מאורעות תר"פ ותרפ"א, מאורעות תרפ"ט, מאורעות תרצ"ו. ואילו בתש"ח כבר פרצה מלחמה, מלחמת השיחרור או מלחמת העצמאות, לכאורה על בסיס שווה בין הצדדים הניצים, אף כי למעשה דווקא הצד החלש, רפה הכוח, המועט במניין זכה וידו היתה על העליונה. אך ראה זה פלא: אחרי תש"ח לא חדלו מלחמות בישראל בין ערבים ויהודים, וכל מלחמה היתה כבדה מקודמתה ועם זאת הניצחון היה מובטח לישראל. נקודת־השיא היתה מלחמת ששת הימים, שנסתיימה בכיבוש הגדה המערבית, חבל עזה ורמת הגולן. האומנם כיבוש זה אירע למרבה הנס והתהילה? לאו־כי, אלא תוצאת המלחמה היתה כרוכה ועודנה כרוכה במחלוקת. טובים שבישראל הניחו ומניחים שהחבלים הערביים, הפלסטיניים, לא יקומו לנחלה למדינת ישראל. מכל הבחינות — המדיניות, הדמוגראפיות והמוסריות חיוני הדבר ששני העמים, היהודים והערבים (או כלשון החביבה על אילן שיינפלד — העברים והפלסטינים) ישכנו בנפרד, למרבה הצער, אין זה כיום הקונסנזוס בישראל, ורבים מעלים על נס את סיסמת ארץ־ישראל השלמה: הימין הקלאסי, מבית־מדרשו של הרביזיוניזם, ויותר ממנו הימין הלאומני־דתי, ופי־כמה ממנו הימין הפרוע־לשימצה מיסודו של „כך", שכדברי אלוף פיקוד המרכז עשה מעשה נבלה בדהיישה. מכל מקום, בדהיישה לא היו פרעות בנוסח קישינוב בשעתו, וגם זו לטובה. אין טעם ואין יסוד לערוך השוואה בין שני אירועים שאין ביניהם ולא כלום.

□

דקה אחרי חצות

צ'יק קוריאה וגרי ברטון — הצלחה מסחררת ביפן

מבול מופעי הג'אז שנוחת עלינו בתקופה האחרונה הופך אותנו לסניף קטן של ניו־יורק ● הציפייה האמיתית היא לאלופים התורנים – צ'יק קוריאה וגרי ברטון

יוסי וננו

מבול מופעי הג'אז שנוחת עלינו בתקופה האחרונה הופך אותנו, כמו בהרבה תחומים אחרים, לסניף קטן של ניו־יורק. לא בטוח שזה ביחס ישר ליכולת הקיבול שלנו.

הכוכב התורן, שינעל כנראה (צפו להפתעות!!) את מופעי הג'אז של הקיץ ואת חג המוסיקה בפסטיבל שפיים, יהיה צ'יק קוריאה במופע משותף עם גרי ברטון. קוריאה, כמו מקלפלין, הפך את ישראל לאתר חשוב בסיורי ההופעות שלו. לא מזמן השמיעו בגל"צ קטעים מתקליטו האחרון עם ה"Electrik Band", עוד לפני שהושמעו בניו־יורק. ההופעות, שערך בארץ במשך השנים האחרונות, מסמנות בקווים גסים את הקפיצות הסיגנוניות שעשה במהלך הקריירה המוסיקלית העשירה שלו.

ההופעה הראשונה שלו בארץ היתה קונצרט לפסנתר סולו. התכנון המקורי היה להביא את קוריאה במשותף עם הרבי הנקוק לקונצרט לשני פסנתרנים. מה שלא יצא־לפועל, בסופו של דבר. המופע המשותף שלהם זכה להצלחה ברחבי העולם והונצח על גבי תקליט כפול מצוין, שילוב של מוסיקה קלאסית, ג'אס קלאסי, „ג'אז של הפסנתרנים" וכמובן מה שהספיקו ללמוד בינתיים מהפיוזן. מאוחר יותר הוא הגיע עם ההרכב השני של „בחזרה לנצח" (Return to forever), הרכב־ענק של תישעה מוסיקאים, שבניגוד להרכב הראשון היו דומיננטים בו כלי הנשיפה, מעין מיני ביג־בנד בשילוב קלידים אלקטרוניים. לפני כשנה הוא הגיע עם ההרכב הנוכחי שלו — Electric Band — הרכב שעל טיבו נטוש ויכוח.

לטעמי, אין לקוריאה מה לחדש בפיוז'ן ועדיף היה שישקיע את מרצו בכיוונים אחרים. ההופעה הנוכחית עם ברטון מסמנת כיוון נוסף, שהייתי משייך אותו לתקליטי ה־E.C.M. של קוריאה (על שם חברת התקליטים באותו השם). מאז הוא מקפיד להקליט מדי כמה שנים ג'אז „אחר", מוסיקה פחות קומוניקטיבית, מורכבת, מודרנית, מוסיקה שפונה בהכרח לקהל יעד מצומצם יותר. לפעמים זה נראה כמו תשובה לטענות המוטחות נגדו על התמסחרות המוסיקה שלו.

צ'יק — לב ספרדי

לא רק סוחר

קוריאה נולד כארמידו אנטוני קוריאה ג'וניור בדלסי מאסצ'וסט בשנת 1941. הכינוי צ'יקו נדבק בו בילדותו, כך לפחות מספרת הביוגרפיה הרשמית שלו. מאוחר יותר יחזור לשורשיו, במיוחד בתקליט „לבי הספרדי", ששמו אומר הכל. הוא התחיל לנגן בגיל ארבע והושפע במיוחד מאביו, שהיה בשנות ה־30 וה־40 נגן מוביל בביג־בנד ובנוסף כתב, עיבד וניגן חצוצרה ובאס והאזין הרבה למוסיקה קלאסית. בהמשך קיבל הכשרה במוסיקה קלאסית מהפסנתרן סלוודור קולו מבוסטון. כמו נגני ג'אז רבים אחרים סיים את ג'וליארד, שם התוודע לג'אז המודרני.

על פריצתו החוצה צריך לתת קרדיט למיילס דיוויס. משפט נכון ביחס למוסיקאים רבים. החבורה שעבדה עם דיוויס כוללת את הרבי הנקוק, אני ויליאמס, ווין שורטר, רון קרטר, דייב הולנד, ג'ון מקלפלין, לני וויט, ג'ו זאנווינול וכמובן צ'יקו. היא יצרה תקליטים כמו "Bitches-Brew" ו„בדרך השקטה", שעשו מהפכה בעולם המוסיקה.

קוריאה הקים את „בחזרה לנצח", הרכב איתו הוא מזוהה עד היום ואשר נחשב לדעת רבים כפיסגת היצירה שלו. ההרכב עבר שינויים רבים. הגירסה הראשונה כללה את פולרה פורים, אריטו מורורה, ג'ו פראל, סטנלי קלרק: הרכב ששילב ג'אז, רוק, מוסיקה ספרדית וברזילית ותפס גם מהבחינה המסחרית. השילוב המעניין ביותר היה לטעמי בתקליט „איפה פגשתי אותך קודם", בו הוא משתף פעולה עם סטנלי קלרק, לנו ויוט ואל דה־מיולה, גיטריסט שאותו גילה בעצמו.

בהמשך הקריירה חזר קוריאה לשורשים האחרים שלו, המוסיקה הקלאסית. הוא שיתף פעולה עם פסנתרנים כמו ניקולס אקונומו ופרדריך גולדה, הקליט את הקונצ'רטו לשני פסנתרים ותזמורת של מוצרט וכתב יצירה לפסנתר ותזמורת במיוחד לפסטיבל למוסיקה ביפן, קונצרט שבוצע מאוחר יותר בניו־יורק ע"י הפילהרמונית שלה, בניצוחו של ריצ'רד קאפ.

מאז „בחזרה לנצח" ועד ההרכב הנוכחי עסק קוריאה במה שהוא מכנה „הפרוייקטים המיוחדים": "Echoes of an Eva" — שיתוף פעולה בין חמישה מוסיקאים, מהטובים בתחום הג'אז (פרדי הארברד, ג'ו הנדרסון, סטנלי קלרק, לני וויט וקוריאה), וזמרת (ראקה קאן). זה היה מעין ניסיון לשחזר את המוסיקה ושיטות ההקלטה המיושנות. ג'אס ששן חי באולפן כמעט ללא חזרות. אלה התקליטים שמחזירים את קוריאה לעצמו, בניגוד למיסחור היחסי של תקליטיו האחרים.

כתר הג'אז

גרי ברטון הוא סיפור אחר, פחות מפורסם ומצליח מקוריאה אך זוכה להערכה בקרב החוגים המצומצמים יותר של אוהבי הג'אז. ברטון נולד באינדיאנה (1943), החל את הקריירה בגיל 17, בהקלטות עם גיטריסטים נאשווילים (האנק גארלנד, צט אקטינס). בין השנים 1964־66 ניגן עם הלהקה של סטן גץ. ב־1965 הכתיר אותו המגאזין „דאון ביט" ככישרון ראוי להכרה (כן, יש תואר כזה), מה שהעלה את עקומת המכירות של תקליטי הסולו שהוציא באותה תקופה („מכונת הזמן", „צפור האש מטנסי").

ההצלחה הגדולה החלה ב־1967, כשהקים רביעייה משלו ששילבה ג'אז ורוק. ברטון הוכתר (שוב ע"י „דאון ביט") כאיש הג'אז של שנת 1968 וכנגן הויברפון המעניין ביותר בתקופה שאחרי מילט ג'קסון. תואר המוענק לו כמעט ברציפות מאותה שנה. בין 1969־72 הקליט עבור אטלנטיק חמישה אלבומים עם מוסיקאים כלארי קוריאל רוי היינס, בוב מוזס וקוריאה ועשה פרוייקטים מיוחדים עם קיט גארט וסטפן גרפלי.

מאוחר יותר החל להקליט ב־.E.C.M. התקליט הראשון היה „שקט קריסטלי", שהחל את שיתוף הפעולה הארוך עם קוריאה, שנמשך עד היום. מאז הספיקו השניים להקליט, בין השאר, את "Duet" ואת „קונצרט בציריך" — תקליט כפול שמתעד הופעה חיה — ויצאו לסיבובי הופעות ארוכים. ביפן הם זוכים להצלחה אדירה. באותה עת לא הזניחו את הקריירות העצמאיות שלהם. הפרוייקט האחרון המשותף שלהם הוא התקליט "Lyric suite for sextet" בו מנגנת איתם שלישיית מיתרים. שני תקליטים משותפים נוספים הם "Hotell Hello" עם סטיב סלואו ו־"Match Book" עם ראלף טאונר. בנוסף לכך, ערכו הקלטות מיוחדות עם הרכבים או תזמורות ועם מוסיקאים אורחים, שהבולט בהם הוא אברקרר ווכר („טבעת" ו„נוסעים").

מדריך למוסיקאים בדרכים

ברשימת השמות שברטון שיתף איתם פעולה אפשר למצוא עוד את פט מצ'ני, ג'ון סקופילד, טיגר עוקשי, ג'ו ברניארי, מוסיקאים שהקריירה שלהם נפתחה בתקליטי הסולו שלו. בראון כתב, אגב, ספר בשם „המדריך למוסיקאים בדרכים" (הוצאת בילבורד), שנושאיו: מוסיקאים בסיבוב הופעות ואיך לארגן הרכב. ברטון, כמו קוריאה, שינה לא מעט סיגנונות. היום, דומה שהוא מצא את הכיוון שלו במוסיקה.

אין ויכוח ביחס לקביעה, שברטון הוא אחד מנגני הויברפון הטובים. האם הוא הטוב ביותר? אני הייתי מעניק את התואר לבובי האדרסון, סתם עניין של העדפות.

במופע בשפיים אמנם ינגנו השניים קטעים מתקליטים מוקדמים אך בעיקר מן האחרון — "Lyric suite for sextet" — תקליט המשלב מוסיקה קלאסית עם ג'אז ומזכיר במקצת את התקליט של קוריאה עם הנקוק: שילוב בין ההשפעות הקלאסיות של קוריאה (מוצרט, היידן, ברטוק) לאילתור חופשי ודיאלוגים בין הפסנתר לויברפון, בתוספת ההשפעות מן המוסיקה המודרנית (גון קייג המקצב), מוסיקה לטינית, בלוז ואפילו הרמוניות של מוסיקה צרפתית. התקליט זכה לביקורות מצוינות בחו"ל ולמרות שבארץ תחסר שלישיית המיתרים אפשר יהיה לשמוע את הכיוון הנכון שלו. המופע יתקיים באמפיתיאטרון של שפיים (29.6), שהוכשר מחדש עבור הפסטיבל.

□

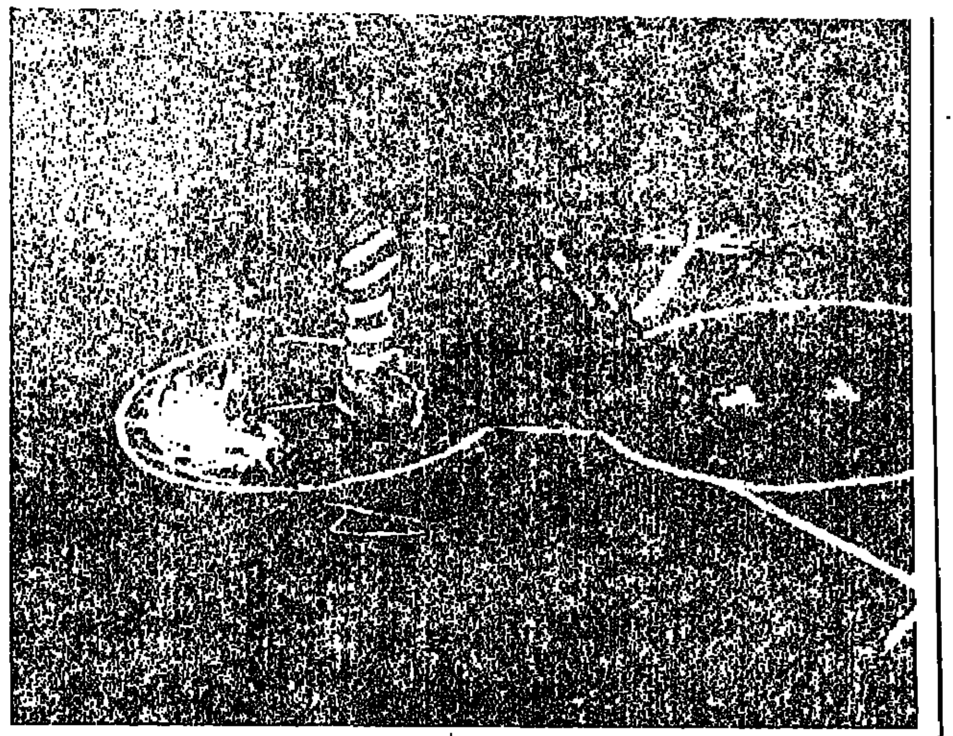

משה פ., חולה אנוש, מחפש בית מאמץ לבנו הצעיר. הוא מעדיף מסגרת קיבוצית, שתשיב לבנו את הילדות השקטה, שנגזלה ממנו עקב נסיבות קשות

מוות במשפחה

פגשתי את משה פ. במרכז שיקום. בו התאושש לאחר התקף לב קשה. משה בן ה־46 התלבט באפשרות של השתלת־לב, למרות הידיעה כי לבו התשוש עשוי לדום תוך זמן קצר ביותר. עשרים חודשים לפני כן אף לא העלה בדעתו כי ילקה בליבו, למרות שסבל זה זמן־מה מיתר לחץ־דם.

תקופה ארוכה התעלם ממיחושיו, משום שהתרכז בטיפול באשתו, אביגיל, שלקתה במחלה ממארת. לאחר פטירתה גידל לבדו את שלושת בניו, שניים מהם בגיל העשרה והשלישי כבן שש. בלילה שלאחר יום ה־30 למות אביגיל, אירע התקף־הלב הראשון ומשה הבין כי חייו נמדדים מיום ליום. לפני כשלושה שבועות, לאחר התקף־לב קריטי, התברר לו ולרופאים כי אין מנוס מהשתלה.

למרות תשישותו, ביקש משה לקיים את שיחתנו. שאלתי אותו מדוע הוא מתנגד לעבור השתלת־לב. בקולו החלש ענה, כי הוא חושש וגם יודע שההשתלה תיכשל; אך למרות שהוא משלים עם מצבו, המחשבה על גורלם של בניו, במיוחד של הצעיר בהם, מעיקה עליו מאוד.

היתה זאת שעת בין־ערביים. החדר נמלא צבע סגול־ורוד ורוח ים קרירה טילטלה את הווילון הלבן. לאחר שתיקה ארוכה החל משה לדבר. כשעיניו עצומות, כמתוך חלום: „אביגיל אהבה את השעה הזאת. שעת בין־הערביים. שכאן, בישראל, היא שעה קצרה כל־כך. שעת חסד. אביגיל היתה כל־כך יפה. למרות גילה הצעיר, ניהלה את העניינים. הכל הסתדר, אפילו מן הפלונטר הגדול ביותר ידעה להיחלץ. והכל ביעילות, קלות וחיוך.

„אחרי לידת שני הבנים חשבנו שלא תלד יותר, אך היא נכנסה להריון, חשה חולשה ולכן הצעתי שנצא לחופשה קצרה בשארם. היינו עוד צעירים, אביגיל היתה בת 36. כשלבשה בשארם את בגד־הים שלה, ראיתי שיש לה כתם בהיר בגב שנראה כמו פטריה. בהתחלה הדבר עורר בנו דאגה, אבל ככל שההריון התקדם יותר גם הכתם התפשט יותר. הרופא הציע להשהות את הטיפול עד לאחר הלידה. הלידה היתה קשה ואביגיל התקשתה להתאושש. הכתם הפך מצע דלקתי ואביגיל נכנסה לבית־חולים לביאופסיה. כל הזמן ידענו את האמת אך לא דיברנו על כך. אך לאחר הביאופסיה כבר לא יכולנו לשחק את בת־היענה.

דיאטה של צמחי מרפא

„אביגיל עברה ניתוח קשה, טיפולים מתישים וכואבים, ואני, מלבד מילוי תפקידי בתעשייה האווירית, מקום עבודתי, טיפלתי בתינוק ובשני הבנים. תוצאות הבדיקות שנערכו לאחר הטיפולים, היו טובות, והרופאים הקציבו חמש שנים לבחינת מצבה של אביגיל. אך לא נזקקנו לזמן כה ממושך, משום שהמחלה התפשטה לאיברים הפנימיים. אמא של אביגיל לא הצליחה לעכל את העובדה שבתה חולת סרטן.

„בשיחה שניהלנו באחד הימים, אמרה אביגיל: משה, זה לא יעזור לנו. אני חולת סרטן ואין שום סיכוי שאבריא. יש לנו שלושה בנים ואני רוצה, לפני מותי, לדאוג לעתידם.

„התחלנו לחפש מקומות עבורם. הגדול, חולה אפילפסיה, לא יכול היה להתקבל בשום פנימייה. דודה של אביגיל ואשתו גרים בנתניה. זוג נחמד, לא צעירים, אבל טובי לב ומבינים. הבן הגדול נמצא אצלם והם מטפלים בו כאילו היה בנם. הם רשמו אותו לבית ספר מקצועי. היום הוא בריא, שקט ומצליח בלימודיו. בקרוב יתגייס. הבן האמצעי גר ולומד בכפר הירוק, פנימיה מצוינת.

„שלוש פעמים החיינו אותה והיום אני חושב: למה עשיתי את זה? למה לא נתתי לה למות בכבוד לפני שמצבה הידרדר ונעשה בלתי נסבל, בלתי אנושי? כל־כך אהבתי אותה. לא יכולתי לתת לה למות, לא יכולתי... רופא אמר לי, כי בבוסטון שבארצות־הברית יש בית־חולים פרטי קטן, שבו מטפלים בחולי סרטן בדיאטה מיוחדת של צמחי מרפא. אנשים רבים בסביבתי אמרו, כי היא לא תעמוד בטיסה. עלו גם הבעיות של תשלום הנסיעה והטיפול ושל ההשגחה על הילדים.

„בכל זאת, נסענו לבוסטון. הנסיעה היתה קשה וכשהגענו לבית־החולים היא כבר גססה. הרופאים הציעו לנו לעבור למקום אחר, לא כדי שלא תמות שם, אלא משום שחשבו שזה יפגום בשמם הטוב. אביגיל נפטרה בבית־חולים יהודי בלונג־איילנד, ב־24 באוקטובר 1985. איני מודע כיצד שבנו לישראל. הרגשתי נורא, אך לא העליתי בדעתי שגם אני כבר חולה מאוד.

השלמה עם הבלתי־נמנע

„ביום השלושים לאחר מות אביגיל, התמוטטתי. נלקחתי לבית־חולים, ושם נקבע שאני סובל ממחלת לב קשה. כשהשתחררתי מבית־החולים, ידעתי כי לא אוכל לטפל בבן הצעיר. בשבתות וחגים באו שני הבנים הגדולים הביתה וידעתי כי אין עוד בית. לא תיפקדתי ושמעתי רק טענות של קרובי משפחה שאני מפקיר את ילדי. הייתי אומלל ובודד ונזכרתי במילותיה האחרונות של אביגיל. אף אחד לא יעזור לך. עליך לדאוג לבן הקטן. מצא עבורו משפחה טובה או מוסד־ילדים טוב.

„20 חודש לאחר פטירת אביגיל ארע ההתקף השני ועכשיו אני יודע כי אין מנוס. אין לי כוח להילחם ואיני מוכן לעבור השתלת־לב. אבל עלי למצוא בית לבני הצעיר. הוא ילד יפה, מוכשר, ולמרות שלא ידע בחייו הקצרים חיי משפחה מסודרים, מאושרים, הוא ילד חיובי, נעים הליכות... הייתי רוצה למצוא לו הורים מאמצים במסגרת קיבוצית, שיתחנך באווירה שקטה, כפרית, בחברת ילדים ואנשים שיהיו מוכנים להעניק לו ביטחון של בית חם ואוהב".

□

משה בן־שאול ■ גלויות תל־אביביות

ים ירושלמי

כאשר בקיץ החם והלח של עירי תל־אביב אני פותח את החלון ומרגיש „בריזה" נעימה, מצמררת מעט את שיער הזרועות, יודע אני שירושלים נכנסה דרך החלון, זהו הים הירושלמי, אני אומר לעצמי. ולא נחמה פורתא היא, כי למרות שירושלים היא עיר הולדתי, ולמרות שמדורי דורות ירושלמי אני, היא בעצמותיי ואני נוכר בעצמותיה לאהבה ולאי־אהבה, יודע אני שאחזור אליה, אתגעגע אליה, אבוא אליה ובעיקר אלך ממנה.

ירושלים הזאת של החרדים והמתחרדים לבקרים. ירושלים אשר בלבה חומה. לא חומת אבן, כי אם חומה של כפייה דתית בריעכבר. לא מתוך רצון רע בדרך כלל, דווקא ברצון נחמד — היה כמונו, בוא במאה שערים וחבוש כיפה, ואם אתה בוכרי לך בשכונת הבוכרים, היא שכונת „רחובות" כהיווסדה, אך כבוכרי מאמין נקוט כיפה וציצית.

טוב, אבל על כך כבר כתבו. ואף ספרתי אני. וזה שאנשים צעירים עוזבים את ירושלים ויורדים לשפלה, שהיתה ביום מן הימים מאוסה בעיניהם — זאת לא בריחה. זה רציני.

ובכן, יושב אני מול החלון, שאליו נסמך שולחן הכתיבה שלי, ובאה הבריזה הטובה, ועימה באים ריחות של תבשילים ואפיה. שהרי בסוף השבוע אני יושב וכותב רשימתי ועקרות־בית איזו להן את הזמן הזה דווקא לעסוק במטבחיהן.

ובא ריח הבישולים והאפיה ומתערבב ב„ים" זה של ירושלים, ומה עולה בדעתי מכל זה: מחנה־יהודה. השוק. שם, בעיר הולדתי.

השוק. היופי הגואה של פירות וירקות (שימורי־לב לגזר־יבוא שלא מן השנה השומטת, היא שנת השמיטה) ועופות ובורגול וזעתר וסומסום. והרוב, היום, „גלאט כושר" למהדרין. והזבנים והמוכרים חבושי כיפות וידיהם מעדנות הופכים בסחורה, שהיא, כידוע, חרדית יותר מהחרדים עצמם.

גם היום, בעיניי, שוק מחנה־יהודה הוא אולי היפה בשווקים. מרכזו, שדרתו העיקרית בימינו, מקורה בגג שקוף וארוך — כנגד המטר ואולי גם כנגד השמש הקופחת.

בהיותי ילד (וזה היה מזמן, בתקופה היפה של יוסי בנאי ומואיז הקטן), היו הדוכנים מקורים ביריעות בד וברזנט. ופוחדים היינו להלך בו, בשוק, בלילה, מפחד העטלפים.

ומתחרים היינו בינינו הילדים מי יעבור את הדרך שבין בית־הספר אליאנס־לבנות עד בואכה רחוב אגריפס לבד. לבד. ובלי לחשוש שמא העכברים המעופפים ייתפשו לו, חלילה, בשערות.

אגדה. ככל האגדות.

בהיותי ילד, שם, ברחוב הפתוח של השוק, מעבר ומאחורי חנות היינות של טפרברג שכננו, התמקם לו פעם מעין „יריד" או „קרקס", או „לונה־פרק", שבו ראינו את אמיל קורוצ'נקו מפרק שרשראות בכוח חזו המנופח, ראינו ראש־אשה מציץ מתוך ציץ שעל השולחן, ראינו...

כל זה איננו עוד ולא יחזור, כמובן. אז נעים להיזכר. פשוט נעים. כחלק מחטיבת הילדות. ללא פלאסטיק ועם חשבוניות־חרוזים ועם הרבה לאקרודה טעימה לחך.

אז למה שוק? ולמה מחנה־יהודה? ומדוע ההיזכרות?

אנא מכם, היסטוריונים חביבים, הלוא תרפרפו בפנקסיכם ותכינו. יהודים ספרדים הקימו את שכונת מחנה־יהודה, שבו השוק הנפלא, בשנים תרמ"ו־תרמ"ז, 1886־1887.

והשוק הזה, שריחותיו ונוסטאלגיותו עלו לנגד עיניי פתאום, בפתחי את החלון להבריזה הנעימה, לאותו „ים ירושלמי" שלי — הוא בן... מאה שנים. מאה שנים שאינן „הולכות ברגל".

ואני, תל־אביבי משומד שכמותי, נזכרתי בתאריך הזה, שאף ירושלמי עכשווי לא זכר אותו משום־מה.

□

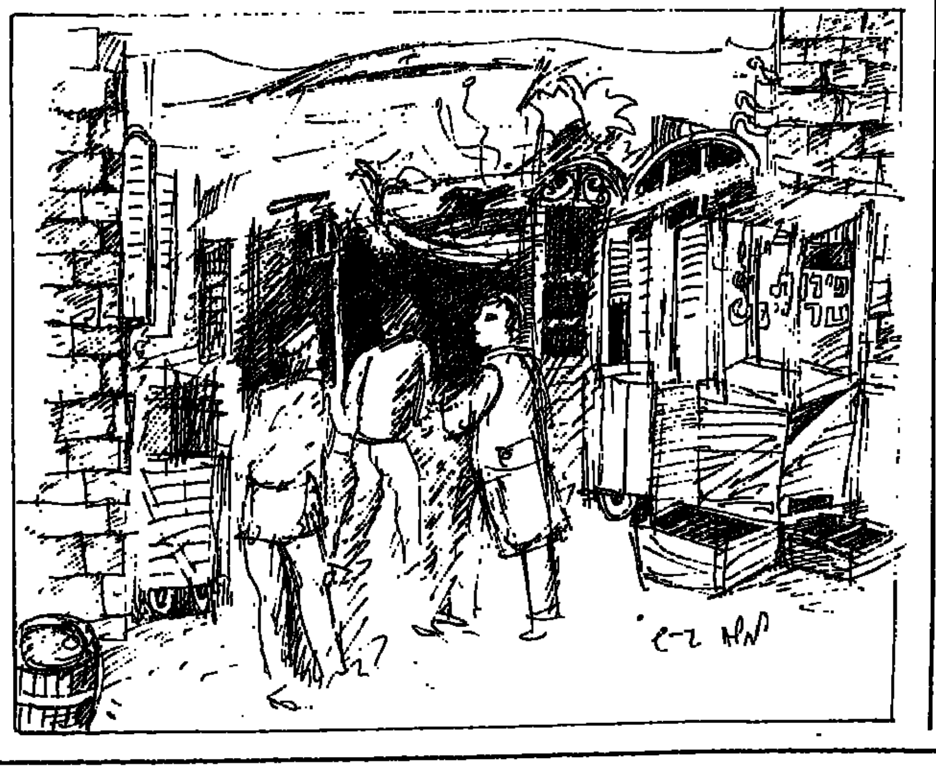

יש־דיבור

YESH DIBOO'R

עמוד לנוער / עמלה עינת

מילון שימושי

הטלוויזיה, הזבל וזכות השביתה

השבוע עמד בסימן שביתות. שביתת הרדיו והטלוויזיה גרמה לנו לשנות הרגלים, לצאת לחברים, לקרוא ספר בשעות בהן היינו מרותקים למסך. שביתת נהגי הזבל בתל־אביב השאירה ריח צחנה בעיר. ושביתת „אגד" שימחה את נהגי המוניות. הערבים אזרחי ישראל שבתו ליום אחד כדי למחות על כך שהם מקופחים מבחינת התקציבים והעזרה הניתנים להם מן הממשלה.

שביתות אלה שונות זו מזו. שביתת הטלוויזיה או זו של נהגי הזבל היא שביתה של קבוצת עובדים הדורשים שכר גבוה יותר. השביתה ב„אגד" היא שביתה של ארגון כלכלי נגד הממשלה, ושביתת הערבים היא שביתת מחאה, מעין הפגנה האומרת: „אנחנו פה". איך שלא יהיה, בכל המקרים, השביתה היא צורת מאבק, שביחסי העבודה נחשבת לצורה החריפה ביותר. סוג השביתות הנפוץ ביותר הוא שביתת עובדים נגד המעביד שלהם. לשם קבלת משכורת גבוהה יותר. כנזכר, או תנאי עבודה נוחים יותר.

ממה נובעת זכות השביתה? איך קורה שלקבוצת אנשים העובדת במקום מסוים, ומקבלת על כך שכר, ניתנת הזכות להפסיק לעבוד, מבלי שהמעביד יכול להעניש אותם על כך, לפטר אותם? מדוע נחשבת הזכות הזו לדבר טוב. דבר שהחברה נאורה דמוקרטית מאפשרת אותו, והרי ככל שהחברה טובה יותר, כך ניתן היה לצפות שלא תהיינה סיבות לשבות בה.

התשובה לכך פשוטה: זכות זו הוכרה לפני כמאה שנה ויותר לאחר שהחוק הכיר בעובדה שהפועלים, מקבלי השכר, הם גוף חלש ומקופח, התלוי במעביד. היכולת לשבות אמורה היתה להעניק להם כוח. בעזרת השביתה יכולים היו להוכיח למעביד שהם אמנם אינם יכולים לחיות בלי השכר שלו — אבל הוא אינו יכול להתקיים

בלי העבודה שלהם. זכות השביתה הכריחה לפיכך את המעביד להתחשב בעובדיו, ולהפסיק לראות בהם „מכונות עבודה" בלבד. החסרות כל יכולת דרישה והמשוללות כל זכות.

מדוע בכל־זאת יש עד היום ויכוח קשה על כל שביתה? מדוע אין זכות השביתה מובנת־מאליה, אוטומטית? בדיוק מאותה סיבה שניתנה זכות השביתה, הושמו עליה מגבלות. השביתה נועדה לחזק את העובדים, אבל לא להעניק להם כוח בלתי־מוגבל. יש שביתות צודקות — ויש שביתות פזיזות, פראיות ובלתי צודקות. בנשק השביתה צריך, אם כן, להשתמש בחוכמה, בגבולות החוק, וכאמצעי אחרון.

רוביק רוזנטל

מכתבים מהצבא (6)

הרגע לו חיכיתי, הרגע אליו התפללתי — הגיע! נגמרה הטירונות. אתמול בלילה עשינו מסיבה עם הסגל, כל מ"כ התחנן שנחקה אותו, וככל שתיארנו אותו יותר אכזר, כן גאתה שמחתו. בפעם הראשונה נודע לנו בני כמה הם, איזה מספר טירונות זאת בשבילם ועוד פרטים פיקנטיים. החזרנו את כל הציוד: קיטבגים, נשקים, בגדי ב', וכל זאת, תאמיני לי, עם חיוך רחב על השפתיים.

היום, עם הזריחה, קמנו כולנו. בפעם הראשונה ללא איומים. אפילו הבעייתיים. אחרי ארוחת הבוקר הגיעו אוטובוסים שהעבירו אותנו בחזרה לבקו"ם. רק אוטובוס אחד נסע לחיל האוויר. לאלה יש בקו"ם משלהם. תודה לאל שאני לא ביניהם. האפשרויות שם ל„ירוקים" מעטות לגמרי.

מי תיאר לעצמו שנראה שוב את המקום הזה? למרות שהפעם הגענו הנה לא טירונים „ביזבזים", אלא חיילים מהשורה שיכולים לצחוק על החודשים שעוד לפני הכל. ובאמת, הסתובבנו שם עם אף „תקוע" בשמים.

בסופו של דבר הסתדרנו ליד דלפק, ולפי סדר השמות הנקראים, קיבלנו, כל אחד, מעטפה חומה שבתוכה כל התיק שלו עם המצב הרפואי, ת"ש (תנאי שרות), גליון התנהגות ואפסנאות. למעטפה הוצמד נייר ועליו „צו סיפוח" עם שם הבסיס החדש.

רוב החברה קיבלו סיפוח לקורסים. אני המתנתי עד הערב ואמרו לי לחזור למחרת.

ברור היה לי שגם אותי, בגלל הפרופיל הרפואי הנמוך שלי, ייעדו לקורס. אבל האפשרויות רבות והפחדים שוטפים אותי שוב: איזה קורס? איפה? כמה זמן? וכמובן, מה יהיה אחר־כך?

כנראה שככה זה בצבא — כל יום והחרדות שלו.

מחר, על כל פנים, אהיה חכם יותר, ובינתיים לא נותר לי אלא לקוות לטוב. ולחשוש, ולהתגעגע. (איפה את עכשיו?)

ניר

יש דיבור על דיבור

סוחבים

אתמול בערב סחבו אותי לאיזה חומוסיארה לסחוב איזה חומוס. מה אני אגיד לכם, חומוס סוחב הרבה פיתות. הרמנו שם חתיכת סחיבה, רק מה... סחב לי את כל היום, הסיפור הזה. טוב, נפסיק לסחוב אתכם באף, מה זה מעניין אתכם מה עשיתי אתמול? מה סחבתי, לאן נסחבתי ומה זה סחב לי. מה שאתכם מעניין תכלס זה עוד נדבך בשפה שאולי תראו פה. צורת ההתייחסות שיושב עליה איזה דיבור. אתם בטח לא אוהבים שמה שאתם קוראים סוחב לכם ת'מוח. אבל מה... תהרגו אותי, אני כבר איזה שעה שובר ת'ראש איך הייתי מגדיר ת'מלה „סחיבה". זה גם יכול להיות קללה אם לא אכפת לכם: „אני אסחוב'ך ת'צורה יא אהבלו!"

לגבי מכוניות, לדוגמא, משתמשים בשורש הזה הרבה: „סוחבת הרבה דלק הגרוטאה הזאת"; „תגיד... איך... סוחבת בעליות זות?? — אני יודע?! גוררת אישהו ת'כ־יטל אבל חוץ מזה בסדר"; „כמה זמן אתה כבר סוחב איתה?" או: „כמה זמן היא כבר סוחבת אצלך?!" מכונית, או כשחושבים על זה, בעצם כל דבר שעולה לכם בראש.

...וזוכרים ת'חומוס מההתחלה? סוחב הרבה גרפסים, חומוס! אחרי זה הלכנו, ראינו סרט — סוחב דמעות זה היה! ...ומה אתם אומרים על יטוי „סוחב דמעות"? סוחב מחמאות, החז! וב, סחבתי עד פה. עכשיו אני סוחב ליס.

תומר קרמן

בחינה/סיפור בהמשכים

הבחינה

פרק א': דודי אליהו

הרופת־כשלון רצתי במורד המדרגות מן הקומה השנייה של בניין הקונסרבטוריון. דרך הפתח שבחומת האבן נפלטתי לסימטה, בדיוק ברגע שנפתחה דלת היציאה בצדדים של קולנוע „ציון" ואנשים יצאו דרכה מההצגה היומית.

„קק פוז־יואיישי" שמעתי את ברכת־השלום המוכרת ברוסית של אליהו דודי ונפלתי לחיקו. „מה קרה?"

איך הרגיש שמשהו קרה?

שתקתי בצאתנו בתוך זרם האנשים לכיכר ציון שבלב רחוב יפו.

„את לא באה משיעור נגינה" אליהו שם־לב שתיק התווים אינו בידי לגיות שיצאתי מבניין הקונסרבטוריון.

„נכון". אישרתי את טביעת עינו ולעצמי אמרתי שהנה, מרוב פחד שכחתי שיום שני היום.

ביום זה נהג אליהו להתארח אצלנו כשעלה מתל־אביב לירושלים לישיבה השבועית של „הוועד הלאומי" ולפגישותיו בענייני „ההגנה". רק שהיום לא נפגשנו כהרגלנו בארוחת־הצהריים משום שישר מבית־הספר מיהרתי למורה לפסנתר שלי. ברגע האחרון רצתה עוד יוכבד להזהירני כי עירור תוך תרגול נוסף של אצבעותי בקלידים.

אפילו על העניינים הסודיים האלה. „אויהו!" התפעלתי בקול רם. „לסרט הלכת!"

צחקנו. שנינו ידענו שרוב בני המשפחה אינם רואים בסרט דרך נכונה של שימוש בזמן. בוודאי לא לגבי „מבוגרים".

„ראיתי את „מערבולת האהבה". ראית?" — שאל אליהו — „זה על אחת שהתאהבה באחד שהיה מאוהב באחרת... שלא אהבה אותו..."

„אה, השטויות הרגילות" אמרתי בביטול, „ונהנית?"

בשמיים כבר נרמזה ראשית דמדומים. מעבר לכיכר, מצד ימין, ליד תחנת המוניות של „אגד", ישבו הסבלים הכורדים על המדרכה וחיכו להזמנות סבלות למחר. שניים מהם העלו בזמנו את הפסנתר שנקנה עבורי בתל־אביב לקומה השנייה של ביתנו. האם עלה בדעתם אז לאיזה מקור של עוגמת־נפש ייהפך כלי־נגינה מכובד זה? הרמתי את עיני אל הבניין הטורקי הישן שבו נמצא הקונסרבטוריון. „שלום לך" נפרדתי ממנו בלבי, „אנחנו כנראה לא נתראה יותר". בסוף כל שנת לימודים החלטתי שלא אמשיך יותר אחרי החופש הגדול. והפעם, אחרי מה שקרה לי בבחינה, היתה זו החלטה סופית.

אליהו ואני התחלנו לעלות במעלה רחוב בן־יהודה. חלפנו על פני „שיק פריזיין" ו„קפה עטרה" משמאל ו„קפה זיכל" מימין וכל החנויות האחרות לצידיהן. כאשר פנינו שמאלה בפינת רחוב המלך ג'ורג' גירה אותנו ריחם החם של הבוטנים שהחבשי הגבוה קלה על גחלים ומכר בחרוטים של נייר עיתון. הלכנו בשקט עוד מעט ואחרי שחצינו את רחוב בן־הלל ניגש אליהו אל הקיר של „קפה טעמון" ונשען עליו.

„אתה עייף?" — שאלתי.

„ומה את חושבת. שיש לי רגליים צעירות כמו

כיכר ציון, ירושלים, שנות ה־30

„ואתה — מה פתאום הלכת לסרט?"

„אני" — גל האנשים כמעט דחף אותנו לפתח חנות „כץ" שבפינה המזרחית של בניין הקולנוע. אליהו עצר אותי כשידו על כתפי. מעולם לא עמדתי אתו כך סתם ברחוב — חשבתי. מעולם, בעצם, לא הייתי אתו בשום מקום, חוץ מאשר במכוניתו ובסניפי המשפחה השונים. עיניו היו בכיכר.

אנשים רבים חצו אותה ל„כלבו שוורץ", ל„קפה וינה", לאוטובוס האחרון לתל־אביב, לקופת־הקולנוע, או לחנות „אוהל" — לחטוף שיחה בענייני ספרות או בשאלות היום. ואולי גם לקנות ספר. במה התבונן אליהו מכל אלה? —

„אני" — חזר אליהו על המלים שכאילו יצאו לשוטט בכיכר לרגעים ארוכים ורק כעת חזרו לפיו. „הלכתי לסרט. תארייך כי הפגישה שהיתה צריכה להיות לי, נדחתה".

רציתי, כמובן, מאד, לדעת מדוע ולמתי ולמה בכלל נועדה. אבל ידעתי לא לשאול חצי־דבר שלך?"

„אתה בכלל לא יודע איזה רגליים יש לי היום" — עוד מתפרצות המלים מפי ומחשבה היכתה בי שאולי באמת אליהו עייף, או מרגיש לא טוב. או חולה.

„איך אני יכול לדעת? הרי לא סיפרת לי" — הוא הצית לעצמו סיגריה לפני שהמשכנו בדרך.

העוברים־ושבים התמעטו כבר והחושך גבר. רוח מערבית גלשה מרחוב המעלות וצימררה את זרועותי החשופות. שמחתי שזרועותיו של אליהו מוגנות בשרוולי חולצתו הרוסית הבהירה. כשהתקרבנו לרחוב הקרן־הקיימת לא הובלתי אותו בדרך הקצרה של השדה שבחזית בית־הכנסת „ישורון". הלכנו סביב־סביב על המדרכה. בנייני המוסדות הלאומיים היו משמאלנו. כשהתחלנו לרדת ברחוב אבן־גבירול, עוד לפני שהגענו לצריף של רחל ינאית ויצחק בן־צבי, שאל אליהו. „קרה לך משהו היום? — מה קרה? ספרי".

„אתה יודע שבשבוע הבא מתחיל החופש הגדול?" — ברחתי מהנושא במהירות.

„תאריך היסטורי כזה אי־אפשר לשכוח" — צחק אליהו.

„ולפני זה אני צריכה... עוד..."

„לגמור את כל העבודות והחיבורים והבחינות", השלים במקומי. „את רואה, גם אני יודע לגלות את אמריקה, ממש כמו קרוב המשפחה שלי".

אליהו היה מתבדח תמיד ואומר שהדמיון בין השמות גולומב וקולומבוס מוכיח על קרבת משפחה ביניהם. תמיד צחקתי כשהתלוצץ ככה. היום לא.

„היום היתה לי הבחינה בפסנתר", אמרתי ולא המשכתי.

„נו, זה ממש השטח שלי" — התבדח. „גם בחינה וגם פסנתר וגם הצירוף שביניהם".

כל בני משפחתי שרו וניגנו ברמות יכולת שונות, אבל דודי אליהו, למרות ששר לפעמים, לנגן לא ידע בשום רמה בכלל.

ברגע זה נפרץ הסכר הפנימי שלי. והסיפור המביש והכאוב פרץ מתוכי החוצה בצרורות.

יעל מדיני

סיפור זה הוא אחד משורת סיפורים השייכים לתקופת ילדותה ונעוריה של המספרת — בין שנות ה־30 וה־40 בארץ־ישראל שלפני קום המדינה.

הרקע לעלילות — הווי חייה של משפחת משה שרת — שלה עצמה ושל הסתעפויותיה — לסב ולסבתות, לדודים ולדודות, לבני־דודים ולבנות־דודים.

וכמו בכל הסיפורים האחרים שבסדרה, כך גם בסיפור זה, מכונים האנשים עליהם מסופר בשמותיהם האמיתיים. משה הוא משה שרת, יהודה — יהודה שרת, אליהו הוא אליהו גולומב, דב הוא דב הוז, ושאול הוא שאול אביגור.

באותם ימים רחוקים, היו כל אלה שותפים פעילים — כל אחד בתחומו — בחיי הישוב ובהנהגתו. אבל המסופר כאן מתייחס אליהם כאל אנשים של יום־יום בקשריהם ובהשפעתם על חיי בני משפחתם הסובבים אותם.

י.מ.

פוקוס אישי

גיורא מנור

מעשה מרקחת

בשבוע שעבר חגג עמיתנו למקצוע העיתונאות אליסטיר קוק, כתבו המפורסם של הבי.בי.סי, המשמיע מדי שבוע את „המכתב מאמריקה" שלו ברשת העולמית של שירות השידור הבריטי, את המכתב האלפיים שלו.

על אף שהמדור הקבוע שלו, האורך חמש־עשרה דקות, משודר ברשת המגיעה לכל חמש היבשות, אין זה, לכל הדעות, מאורע בינלאומי. אני מתעכב על כך בכל זאת, כי אליסטר קוק, יליד מנצ'סטר, שגלה לארה"ב לפני כ־40 שנה, הוא אחד האישים המעטים, שאני מעריץ.

אולי הערצה אינה המלה הנכונה. בכל אופן אני מוכן לשנות מהרגלי, ולהיות ער ביום השבת ב־1:15 בצהריים — ה־SCHLAFSTUNDE הקלאסית — כדי להאזין לו. וזה כבר בגדר הקרבה ממש. מה שמושך אותי יותר מקולו (התרבותי, הבריטי, אבל ללא הגזמה האריסטוקרטית, כי מוצאו ממנצ'סטר הפרולטארית, הצפונית), שהוא קול נאה מאוד לכשעצמו, הוא הכישרון שלו לדלות מתוך הטריביה של חיי היום־יום האמריקני נושאים שבכילול ובאמת אינם שייכים זה לזה, לקשור אותם למרות זאת לאיזו מסכת הגיונית, ולהפיק מהם רעיון כלשהו.

לכבוד יובלו ה־2000 אירגן הבי.בי.סי. משדר טלפוני בינו לבין מאזיניו בעולם כולו, שכלל גם מאזין מישראל. במהלך המשדר, שהיה חלש יותר ממכתביו הרגילים, משום שנאלץ לרוץ בעקבות השאלות הבנאליות של מאזיניו/מעריציו, הוא אמר: „אינני נביא, רק עיתונאי", וזה אחד המאפיינים של שידוריו. הוא מסוגל לערבב ב„מכתב" משודר אחד את תגובתם ההיסטרית של הנשיא רייגן וראש עיריית ניו־יורק למגיפת ה„איידס" עם שינוי שחל בפרסומת בטלוויזיה — שלדברי קוק ממעטת לאחרונה להכריז על האמריקניות של המוצרים, כי אחרי כל הסקאנדלים הלאומיים, זה לא כל כך מושך — עם זכרונות ילדות ועם השינוי, שחל ביחסם של האמריקנים לשיזוף.

הסבתא של אישתו האמריקנית של קוק, שבאה מהדרום העמוק, סברה שעור לבנוני, שלא ראה קרן שמש מימיו, הוא שיא היופי, ורק איכרים ודומיהם מופיעים שזופים. כעת טוענים הרופאים שההתמכרות לשמש ולשיזוף גורמת לסרטן־העור. ושוב שב החיוורון להיות אופנתי — תערובת ראויה בהחלט להערצה.

גדלתי בתקופה — שנות ה־30 וה־40 — בה הערצתם של גיבורים לאומיים או אחרים גרמה אסונות גדולים לאנושות. „שמש העמים" המשופם מצד אחד ובעל השפם הזעיר, הצ'פליני מצד שני, הכניסו את האנושות להערצה, שגרמה לביטול החשיבה העצמית, למילוי פקודות נוראות בתוקף סמכותו של הנערץ, להפיכת כל אזרח לחייל, שכל חוכמתו היא לומר אמן אחרי כל דבר המנהיג. מכאן למדתי את הסלידה מההערצה בכלל, והערצת המדים וסמליהם בפרט.

כל כתובת על גבי הבגד נחשבה בעיני לסמל של נחיתות: רק אסירים ושבויים נשאו על חזם או גבם כתובות או סימנים. כל זה השתנה עם האופנה שהחלה בשנות ה־60, לשאת כתובות, לפעמים מאמרים שלמים או לפחות סיסמאות על גבי הבגד, אופנה החביבה על צעירים גם בימינו.

הדוקטור שטוקמן, „אויב העם" של איבסן, שקבע בסיום המחזה: „חזק הוא האיש, הניצב לבדו" נראה לי כדמות המבטאת אותי. לא מכבר ראיתי ביצוע של מחזה זה ב„בית־צבי", והרופא האמיץ הזה נראה לי לפתע נאיבי עד לגיחוך, שנינו כנראה, בגרנו (שלא לומר, הזדקנו...)

אליסטר קוק נראה לי כסמלו של האינדיווידואליסט, שאינו מנותק מהחברה, שמתמצא בכל דבר חדש, אבל אינו שייך למעשה לשום מפלגה (לא במובן האלקטורלי הצר, אלא במובן חבורה בעלת אידיאולוגיה מחייבת).

לכן הוא נראה בעיני כאחד מגיבורי דורנו. אולי לו הייתי כיום בן 20, הייתי מזמין לי חולצת טריקו, שכתוב עליה: אני אוהב אותך, אליסטר קוק! אבל בגילי לא נותר לי אלא לנסות לרקוח מיני מרקחת עיתונאיות לפי המתכון שלו. □

גדעון ספירו

אדום־ירוק לבן־שחור

השבוע קראתי ידיעה שהתפרסמה תחת הכותרת „ערכיות תולות כביסה בצבע דגלי אש"ף" (ידיעות אחרונות 22.6.87). מסופר שם על תעשיה הולכת ומתפתחת של מוצרים המבטאים את התודעה הלאומית הפלשתינית. בין השאר קראתי כי מועדוני ספורט וקבוצות כדורגל בשטחים הכבושים משתמשים בחולצות ובכדורי־רגל בצבעי הדגל הלאומי (אדום־ירוק־לבן־שחור) ומחלקים כפרסים גביעים הצבועים בצבע דומה. בהמשך כתוב: „כוחות הביטחון ברחבי השטחים נאבקים במטרד מדי יום, ובהתאם לחוק עוצרים ומפשיטים צעירים הלובשים חולצות אלה". ציטוט זה לא הופיע במדור החידוד והבדיחה אלא כידיעה תקנית של העיתון בעמוד החדשות.

לטעמי מהווה ידיעה זו ביטוי תמציתי לכל האבסורד והסכלות של הכיבוש הישראלי המופעל כלפי העם הפלשתיני. בעיני רוחי אני רואה איזה סבא יהודי טוב לב שנקרא לשרות מילואים בשטחים (נא לא לשכוח: גיל השרות במילואים הוא עד 55) ואשר מופקד על הפשטת ילדים ונערים שלובשים חולצות בצבע הדגל הפלשתיני. או תמונה אחרת של נער בן 18, שזה עתה סיים טירונות וממלא תפקיד דומה. אלא שהוא, כיאה לצעיר מהזן של החרמן הישראלי המצוי, מחליט להפשיט דווקא נערה פלשתינית טובת־מראה כחלק ממילוי מצוות ביעור צבעי הדגל הפלשתיני („בהתאם לחוק", כך כתוב שם). ואני שואל את עצמי: מה קרה לו לעם, שרבים מדברים בשבחי חכמתו, שקורא לעצמו עם הספר, שעבר כמה אלפי שנות גלות, שעבר מדורי תופת ושואה, שנאבק בצוררים ונוגשים, שלחם לעצמאות לאומית, שכך התחלק על השכל. אני רוצה לפנות דווקא אל אנשי הימין בישראל, שחלק מהם היו בשעתם חברים במחתרות שלחמו בכובש הבריטי, ולשאול אותם: הבה נניח לרגע שהכובש הבריטי היה טמבל כמו זה הישראלי, והפשיט יהודים בפלשתינה־א"י, שלבשו חולצות עם מגן דוד; האם זה הוריד את רמת התודעה הלאומית? האם זה דיכא את הנכונות להיאבק בכובש? או שמא הדבר רק הגביר את המוטיבציה למאבק הלאומי?

אני ממש סקרן להבין איך עובד הראש של מעצבי מדיניות הכיבוש הישראלי. האם הפלמ"חניק רבין או איש הלח"י שמיר באמת מאמינים כי על־ידי הפשטת פלשתינים תיעלם הבעיה הלאומית ויימחק הדגל הפלשתיני? או הם אינם רוצים ללמוד מנסיונם של אחרים. ואם הם מעדיפים להתעלם מנסיון עצמם במאבק נגד הכיבוש הבריטי, אזי מותר אולי להפנות את תשומת לבם לפרק היהודי בתולדות בריה"מ, ולהפיק ממנו את הלקחים המתאימים.

מי לנו כמעצמה הסובייטית שניסתה בכל יכולתה לבטל את הקשר בין העם היהודי לבין ארץ־ישראל, בין העם היהודי לבין תנועתו הלאומית, בין העם היהודי לבין דגלו הלאומי. מה היא לא ניסתה, ברית־המועצות. גם את המקל וגם את הגזר. היא נתנה ליהודים טריטוריה איש־שם באסיה והכריזה עליה כעל רפובליקה יהודית, וזה לא עבד. היא הכריזה על הציונות כתנועה אסורה, עצרה ציונים ולא נתנה ללבוש חולצות עם מגן דוד, וזה לא עזר. היא לא נתנה לתרבות ולשפה העברית לצמוח ולפרוח, וזה לא עזר. עתה, לאחר שבעים שנות קומסומול ונתק כפוי הם פורצים החוצה במאות אלפיהם ומבקשים את הקשר לתרבותם ומכורתם כפי שהם מבינים אותה. אז למה הם חושבים פה, בישראל, כי מה שלא עבד בברית־המועצות כלפי היהודים, יפעל כאן כלפי הפלשתינים? האם אין הם מבינים כי כל נער פלשתיני שיופשט על־ידי חייל ישראלי הוא עוד נדבך בסאגה הפלשתינית לקראת העצמאות הלאומית?

לא נעים לאמר זאת, אולם כאשר תקום המדינה הפלשתינית יצטרכו מנהיגיה להעלות על נס את תרומתם של שמיר, רבין, שרון ופרס, שלא לדבר על גוש אמונים ונאמני־הר הבית ודומיהם, ליצירת המדינה הזו. מה יש כאן לכחד: עשרים שנות כיבוש ישראלי עשו יותר למען יצירת תודעה לאומית פלשתינית, מכל מאה שנות הסכסוך מאז בוא הבילו"יים. המחנה הקרוי בישראל לאומי, נמצא בסתירה נוראה. ככל שהוא מקשה את ידו על העם הפלשתיני, ככל שהוא מאריך את הכיבוש, ככל שהוא מנסה להתעלם ממאוויו הלאומיים — כן הוא מקצר את הדרך ליצירת המדינה הפלשתינית. את הנעשה בנושא זה כבר אין להשיב. אין דורס בכמיהה לעצמאות וריבונות לאומיים. המדינה הפלשתינית קום תקום. לכך כבר דאג הימין הישראלי. עתה רק נותר לקוות ולהיאבק על כך שמחיר הדמים שנצטרך לשלם לקראת המימוש הזה יהיה נמוך ככל האפשר.

מי שרוצה להפשיט אנשים, שיילך למקומות שם הדבר נעשה על־ידי אנשים בוגרים מרצונם החופשי. כמו, למשל, אורגיות או מופעיה של כוכבת הפורנו האיטלקיה שזה עתה נבחרה לפרלמנט. היא צודקת במאה אחוזים כשהיא אומרת שמופעי פורנו והתפשטות בציבור מרצון עדיפים עשרת מונים על סחר סמים ונשק. ואני אוסיף: גם על שליטה חמושה על עם אחר. □

נועם שפנצר

ילד הולך לאיבוד

אלפי ילדים נעלמים כאן כל שנה. תחשוב על זה. לא אחד, לא עשרה, לא מאה, לא אלף — אלפים. אתה רואה את תמונותיהם בעיתונים, על לוחות המודעות, על קירות משרד הדואר וגם על קרטוני החלב שאתה קונה בסופרמרקט. התקווה מקדשת את האמצעים. לאחרונה התחלנו גם לקבל בדואר, מדי שבוע, גלויות קטנות, הנשלחות על־ידי מחשב „אל תושב דירה 1126". על צד אחד, בשחור־לבן, מודפסת תמונת ילד מחייך וכתובת שחורה: „האם ראית אותי", ותחתיה, באותיות קטנות, פרטיה של אייפריל אן קופר, בניה, שנולדה ב־79 ונעלמה ב־86, ששיערה בלונדי ועיניה כחולות ומשקלה 60 פאונדס ושנראתה לאחרונה בראנקו, קליפורניה. מצד שני, בצבעים, מודפס איור שובב של איש שואב אבק וכתובת: „חסוך על ניקוי שטיחים, חברת 'סירס' מציעה שירות מיוחד, 26.99, לשני חדרים".

הגלויות האלה מוצאות בדרך כלל את מקומן בפח האשפה יחד עם שאר ערימות הג'אנק, כי אין לי זמן, אין לי שטיחים, לא ראיתי את אייפריל אן קופר, ובכלל, חסרות לי דאגות? אבל אתמול לקחתי גלויה כזאת אל השולחן והפכתי בה. אחרי הכל יש בכל זאת משהו

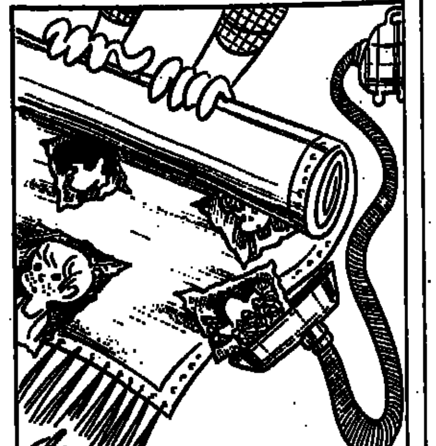

צורם וטורד בתכיפות הנואשת, ביומיומיות העניינית בה מופיעות הגלויות האלה בתא שלי, ועוד יותר מכך, בקרבה הכפויה, בסמיכות הכבר־מובנת מאליה בין טרגדיה אישית־משפחתית נוראה למבצע הנחות תקופתי של „סירס".

הגלויות האלה נדמה, מאפיינות ומגלמות מרכיב בסיסי בקיום האמריקני, קיום שמשוואת היסוד שלו היא לגיטימציה־בנליזציה. קיום המוחק מבלי משים כל אבחנה מכובדת בין הטרגי לטריוויאלי ומשעבד את הראשון לחוקיו של השני. קיום המגהץ את החוויה האנושית במכבש דרכים והופכה לאוטוסטרדה שטוחה ומהירה; קיום שהוא מערכת עיכול המפרקת ומנטרלת כל עיוות ותגלגלות של מקק. הבעיה היא, שאיכשהו זה עובד. לא סימפטי אולי, אבל עובד. קשוח, אבל יעיל. מסריח, אבל כשר.

הבעיה היא שהמציאות מתישה את התאוריה. הזמן מתיש את מנגנוני ההגנה, ומן ההשתאות, הכעס, הסלידה, נותרת רק עייפות גדולה. והמילים מושלכות על המציאות כמו פרחים על קבר ומה הטעם בעצם לבחוש עוד בקוקטייל המר הזה, אתה הרי מכיר את הסיפור, תהליך ההתקהות הזה קורה גם בישראל. אבל מול חיוכה המטושטש של אייפריל אן קופר אני נזכר שבארץ, בהיעלם ילד, עדיין מושבתות כיתות מלימודיהן ויוצאות לחיפושים וכוח של „גולני" מוזעק לאזור, וכותרות „מבט" מרצינות ומישהו מכיר מישהו מהמילואים ואיכשהו מוצאים אותו ותמונתו אינה נשלחת שנה אחרי היעלמו על־ידי מחשב אלמוני אל תושב דירה 1126 על גלוית פירסומת למבצע ניקוי שטיחים. אבל אולי זה כבר לא כך, אולי זה רק געגועים.

טקסס, ארה"ב

יהודה להב

גידולי פרא

מכתבם של חיילי־המילואים לשר הביטחון, על התנאים שמצאו בעת שירותם בחברון ועל התנהגות המתנחלים, אינו מכיל חידושים גדולים. אלא למי שלא התעניין עד כה במצב בשטחים. יש כאלה, רבים מאד. אני חושש, שהללו לא גילו עניין גם במכתבם של חיילי המילואים.

מי שמתעניין בבעייה, מכיר את „המתכון": קודם־כל, קצת מרגיזים. מסיירים בשטח עם תת־מקלע; הופכים איזה דוכן; מנפצים איזו שמשה; נותנים איזו פקודה משפילה. אם הכל עובר בלי תגובה, חוזרים הביתה עייפים אך מרוצים: נתנו להרגיש, ל„ערבושים" הללו, מי כאן האדון ומי נתין נסבל־בקושי, מזולזל וחסר זכויות. עוד יותר טוב, אם מצליחים להוציא מישהו מן הכלים והוא זורק אבן או שתיים. כי אז יש מקום ל„תגובה הולמת" ואפשר להתחיל להשתולל. כפי שחיילי המילואים ציינו במכתבם, המטרה מושגת בשלימותה, אם מצליחים להכריח את צה"ל להתערב. זה סיפוק אמיתי.

כאמור, המתכון ידוע. לכל מי שמתעניין בנושא ברור, שהפרובוקציות של המתנחלים (וגם של אנשים כרב שילנסקי, היוצאים מדי פעם לסיורים להר הבית או לדהיישה) אינו אמצעי, כי־אם מטרה. הפרובוקציה היא התכלית העיקרית, אולי היחידה, של הישיבה במקומות כגון בית־רומנו בחברון. הכנים יותר מקרב המתנחלים אף מודים, שהמטרה היא להמאיס את החיים על הערבים עד שיעזבו את השטחים — אם לא כולם, הרי רובם ככולם.

החידוש — בשבילי, על כל פנים — במכתבם של חיילי המילואים היה, שגם ילדי המתנחלים, בני ארבע וחמש, נוטלים חלק פעיל בפרובוקציות הללו. הם המשליכים אבנים ומנפצים שמשות, הם הסותמים בגפרורים את מנעולי החנויות הערביות בזמן העוצר. היה מאלף לשמוע, כיצד אמהותיהם מתרצות את מעלליהם כמעשי־קונדס ילדותיים ותמימים. מה יש? אם ילד משחק באבן והאבן נופלת מידו ומנפצת איזו שימשה, זו באמת אינה סיבה לייחס למעשהו משמעות פוליטית. בסך הכל זה ילד! אם ילד בדהיישה זורק אבן ושימשה של מכונית מתנפצת, זה משהו אחר לגמרי, כמובן: כאן אין תום ואין ילדות ואין מעשי קונדס. הילדים ההם עושים את שליחות הטרוריסטים מאש"ף, זריקת האבנים שלהם מחייבת הטלת עוצר, אטימת בתים, גירוש מן הארץ, עונשי מאסר חמורים ומה לא.

„מעשי הקונדס" של ילדי בית־הדסה ובית־רומנו בחברון מעידים כמאה עדים על האקלים הרוחני שהם גדלים בו. בשטחים הכבושים הולך ומתפתח עם אדונים מתבהם. גם זה אינו חידוש גדול. מי שסופג בדמו משחר ילדותו גישה כזו, לא בנקל ישתחרר ממנה עד סוף ימיו. היא גם לא תוגבל ל„קבוצת יעד" מוגדרת אחת. מגילויי המנטאליות של „עם אדונים" כלפי ערביי חברון עובר קו ישר אל „זוז מפה, חיילצ'יק" המזולזל בקלקיליה ואל כל מה שאמירה זו מסמלת.

צריך להרוג אותם כשהם עוד קטנים — את הגילויים הללו. אך את המועד הזה כבר אחרנו: הם מזמן חדלו להיות קטנים. לעתים אומרים, שאם הכיבוש יימשך זמן רב, נדמה לדרום־אפריקה, ורואים בכך סכנה לעתיד לבוא. אך היווצרות אקלים רוחני של אפארטהייד היא בעייה של ההווה, של ערבים כיהודים. כולנו „אוכלים אותה" כבר עכשיו — את מה שגדל לנו, בבית־הדסה, בקרית־ארבע ובכל הקודמים למיניהם. □

חאלד חליפה

לא רוצים להיות שוטרים

לאחרונה, עם קבלתו של השר משה ארנס את האחריות על נושא הערבים בישראל, התרבו הקריאות לגיוס הערבים לצבא. בקריאת גיוס זו ובהתייחסות לאוכלוסיה הערבית כאל אוכלוסית מיעוטים ועדות־מוסלמים, נוצרים, בדואים בגליל, נוצרים מרונים ונוצרים קתולים, דרוזים מתונים מירכא ודרוזים קיצונים מבית־ג'אן — נכנס ארנס לתפקיד ברגל שמאל. אריק שרון אף הגדיל לעשות, כאשר הפנה קריאת גיוס כזו בביקור בקריית־ארבע.

מניעים רבים מסתתרים מאחורי גל פניות זה. אחד מהם — בנוסף להצדקת האפלייה ומתן לגיטימציה לאי־שוויון הזכויות של האוכלוסיה הערבית בישראל — הוא הצורך ההולך וגובר של האימפריה הישראלית לשליטה ממושכת והדוקה על עם אחר. לאחרונה גם חגגו בישראל 20 שנות כיבוש ללא ניד עפעף, להוציא הכתיבה הדוקומנטרית נוסח „היומן הצהוב". גיוס הערבים, אם להאמין לקברניטי המימסד, ייצור מאגר כוח־אדם גדול, שיגביר את השליטה הישראלית בשטחים הכבושים ויאפשר לשילטונות להתפנות לתפקידים האחרים המשתמעים מאותו כיבוש.

בשיחה שערכתי לאחרונה עם פרופסור דרום־אפריקני, העושה בארץ חופשת לימודים, תהיתי בפניו על כושרה של דרום־אפריקה, המונה ארבעה מיליון לבנים, לשלוט על עשרים וחמישה מיליון שחורים. פרופסור גימולה ענה ללא הרהור, ובידענות צפויה, שבדרום אפריקה יושבים ארבעה־חמישה מיליון שחורים מובטלים. אותם מובטלים מגוייסים למשטרה והם־הם ששומרים, למעשה, על המשטר הלבן מפני התמוטטות. שוטרים אלה שנואים ביותר על האוכלוסיה השחורה בדרום־אפריקה. השוטרים השחורים מפתחים, מצידם, שנאת־נגד. כך מתקיימת הדינאמיקה של האפרטהייד.

האוכלוסיה הערבית פטורה משירות צבאי לפי חוק שירות הביטחון משנת 1950. הפטור בא לענות על מצבה המיוחד של האוכלוסיה הערבית, שחלק הארי שלה גורש או מן הארץ ושאיבדה את מרבית נכסיה עד כדי סיכון ממשי לקיומה הפיזי. הפטור מנע, למעשה, עירוב פעיל של האוכלוסיה הערבית בעימותים המזויינים של ישראל עם מדינות ערב.

האוכלוסייה הערבית אינה יכולה לשמש שכירת־חרב לשרונים ולארנסים למיניהם. על מדינת ישראל לעשות שידוד מערכות רציני בחוקיה, ועליה לייסד חוקה, לפי צרכיה המשתנים של המדינה. זה ישפר את תחושתה של האוכלוסייה הערבית, כי היא חלק אורגאני מהמדינה, שחרתה על דגלה שיוויון ללא הבדל דת גזע ומין. השביתה הכללית של האוכלוסייה הערבית ב־24 ביוני, היא דוגמה חיה למצב הדורש תיקון.

אולם, מי שמרים את דגל השירות הלאומי אינו יודע מה הוא סח. שירות לאומי לא נבדל בהרבה מהשירות הצבאי. שירות לאומי לצעירים ערבים מחייב בניית תשתית אירגונית ומוסרית ערבית, שתמלא את החלל הריק בקיומם של שירותים, לאומיים וחברתיים, במגזר הערבי.

מכשולים מוסריים לא־מעטים עומדים בפני הגשמת תוכניות אלו. במקום להתפלפל בסוגיות מסובכות, יש להסיק את המסקנות המתבקשות מיום השביתה הכללית למען שיוויון. □

אאוט אוף פוקוס

שירת דב

סינג סינג (משמאל), אב מאושר, ולינג לינג (מימין), אם מאושרת, זוג כשר [illegible] מגן־החיות של וושינגטון, זכו השבוע להורים גאים לארבעה דובוני פנדה בריאים, ימולדת שמה □

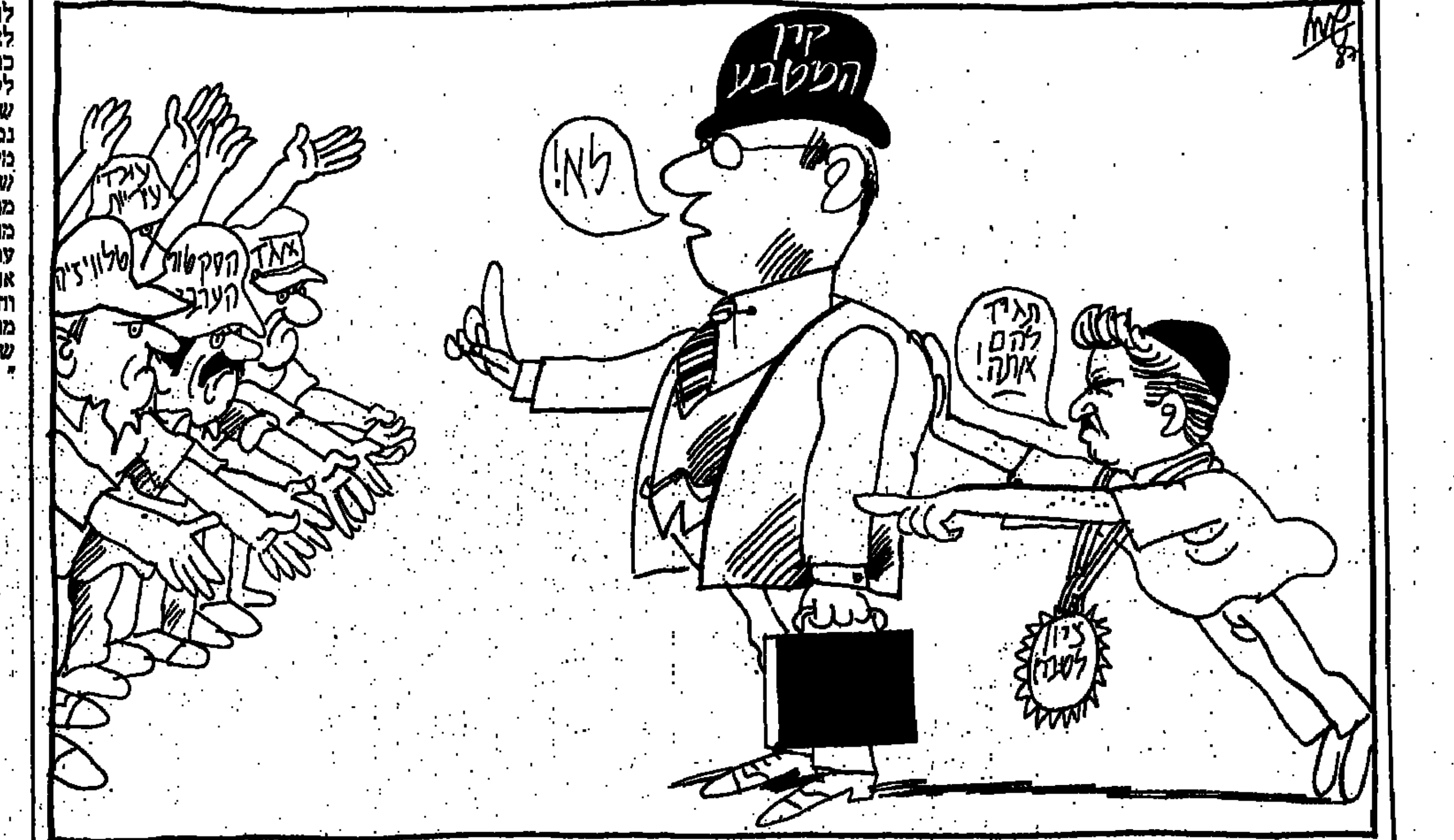

מוטי בסוק ■ טפטופי כנסת

מהפכה ברק"ח

מזכ"ל רק"ח, מאיר וילנר, ומספר שניים הנצחי של המפלגה הקומוניסטית הישראלית, תופיק טובי, שוקלים פרישה מהכנסת ומהחיים הפרלמנט־ריים, עם תום הכנסת האחת־עשרה. למי שמעורב בחיי הכנסת, ועוד יותר בחיי המפלגה הקומוני־סטית, זוהי ידיעה סנסציונית.

וילנר וטובי הם מהוותיקים בחברי הכנסת הישראלית. וילנר (69), כמו טובי (65), כיהן בכל כנסות ישראל. כוכבו דרך לאחר הפילוג במק"י, לפני 22 שנה, כשבחר ללכת עם החברים הערבים לרק"ח. וילנר, יליד וילנה (מכאן שמו), היה חבר מועצת המדינה הזמנית ונמנה עם חותמי מגילת העצמאות.

בשיחה עמי השבוע הסביר וילנר, כי הוא יושב יותר מדי שנים בכנסת, כי אין טעם להתכתשויות החוזרות ונשנות עם הימין, וכי הרמה האינטלקטואלית בכנסת ירדה פלאים. "פעם היה טעם גם לוויכוחים, עכשיו גם זה לא. תראה עם מי אנחנו מתווכחים..."

וילנר ציין כי היה מעדיף לפרוש, אך הוא איננו אדם פרטי. ישנה המפלגה, ישנו הוועד המרכזי שלה, והם שיצטרכו להחליט. בדבריו רמז, כי יתכן שגם תופיק טובי, חברו למפלגה ולכנסת כארבעים שנה, גורס כמוהו. יתכן גם כי ברק"ח החליטו כי הגיעה העת להכניס דם צעיר לכנסת. "תראה, גם במפ"ם החליטו מאיר יערי ויעקב חזן, אחרי הרבה שנים בכנסת, כי נמאס להם, כי הישיבה בגבעת־רם מיותרת, וכי הגיעה העת לפנות את המקום לדור הצעיר. האם הדבר פגע במשהו במנהיגותם? האם לאחר שעזבו את הכנסת מישהו הקשיב להם פחות?"

אם אכן יחליט המזכ"ל — ורק"ח תקבל את עמדתו — לפרוש מהכנסת, יצטרכו ראשי המפלגה הקומוניסטית לקבוע את יורשו כמספר אחד ברשימת חד"ש. במפלגות הקומוניסטיות בעולם המערבי יש אקסיומה בלתי כתובה, כי בראש הרשימה בבחירות לפרלמנט יעמוד תמיד מי ששייך לעם הרוב. ברק"ח משמעות הדבר כי בראש הרשימה לכנסת יעמוד תמיד יהודי.

לפי כל הסימנים נראה שהמקום הראשון ברק"ח יפול על תמר גוז'נסקי. דור שני במפלגה, נשואה לאחד הקודרים הרציניים שלה (יורם), בעבר עורכת "זו הדרך" (שבועון רק"ח), וכיום ראש הרשימה בהסתדרות. יתכן כי אישה בראש חד"ש תוסיף לרשימה מספר קולות, דווקא בציבור היהודי.

לא ניתן היה לרובב את תופיק טובי בנושא זה, שכן הנ"ל שהה השבוע בבריה"מ. בין השאר הוא עסק בארגון ביקור משלחת המזכ"לים (ברעם, גרנות, אלוני ווילנר) במוסקבה.

* * *

אגב, בשעה ששורות אלו רואות אור, עושים מאיר וילנר וג'ורג' טובי, שניים מראשי רק"ח, את דרכם במטוס של חברת התעופה הרומנית, מלוד לבוקרשט. בבירת רומניה יעלו השניים על מטוס אחר של "טארום", כדי לעשות את אלפי הקילומטרים מרומניה לפקינג בירת סין.

ג'ורג' טובי הוא מזכיר הוועד המרכזי של רק"ח וראש מחלקת החוץ של הוועד המרכזי. ג'ורג' הוא גם אחיו של תופיק טובי, "תאומו" של וילנר בראש רשימת רק"ח.

למרות שהוא איננו מודה בכך, נוסע הפעם וילנר לחו"ל עם הרבה מאד סימני שאלה. הוא איננו יודע את מי יפגוש, על מה ישוחח, והיכן יבקר. הוא איננו יודע גם בדיוק מתי יחזור ארצה. יחד עם זאת המזכיר הכללי של המפלגה הקומוניסטית מאוד שבע רצון. קשה שלא להבחין בזאת על פניו ומשון דיבורו. סוף סוף מאז 1961 לא ביקרו קומוניסטים ישראלים בסין העממית. וילנר עצמו היה שם ב־1956 יחד עם דוד (סאשה) חנין ופואד חורי.

מספר וילנר עצמו: "קיבלנו הזמנה מהוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הסינית. ההזמנה דיברה על משלחת. לא צוינו שמות, נאמר בה כי אנחנו מוזמנים לשיחות ולביקור".

מזכ"ל רק"ח מסרב לומר כיצד התקבלה ההזמנה. "לא בדואר", הוא מדגיש.

בניגוד למקובל לא צוינו הפעם סדר היום ונושאי השיחות. ברק"ח הוחלט לשלוח את וילנר וטובי "הקטן". וילנר מניח כי המשלחת הישר־אלית תפגוש בראשי המפלגה הקומוניסטית הסינית. ב־1956 פגש וילנר בראש ממשלת סין צ'ו־אן־לאי, אלא שאז הוזמנה ישראל לוועידה של המפלגה הקומוניסטית הסינית יחד עם

מאיר וילנר — חו"ל עם סימני שאלה

עשרות משלחות מכל העולם. הפעם מוזמנת ישראל לבדה, ללא שום קשר למאורע סיני חגיגי.

וילנר מרגיש כי ב־26 שנות הנתק בין המפלגות הקומוניסטיות של סין וישראל, החיפוש השתיים חומר כתוב באנגלית. "יהיה לנו הרבה נושאים לדבר עליהם, כולל שנות הנתק הארוכות. נשוחח בודאי על הכל, על המזה"ת, הוועידה הבינ"ל, שלום העולם, יחסי שתי המפלגות, התנועה הקומוניסטית העולמית, ועוד".

וילנר מתקשה להסביר מדוע דווקא כעת הגיעה ההזמנה. המפלגה הקומוניסטית הישר־אלית, כמו כל אחיותיה המערב אירופאיות, היתה פרו־סוביטית לאורך כל השנים. גם ההפשרה ביחסים בין בריה"מ וסין נעשית בדרג ממשלתי ולא מפלגתי. "עד עכשיו לא הוחלפו משלחות בין שתי הארצות, במישור המפלגתי".

כל ניסיון שלי להסביר את ההזמנה הסינית דווקא בעיתוי הנוכחי נדחה על־ידי וילנר. "למה לנחש? כשאחזור ניפגש, ואז אדע את התשובה".

משרד החוץ בירושלים לא גילה כל עניין בנסיעה הקרובה של מזכ"ל רק"ח. היחיד בממסד שמתעניין, מפעם לפעם, בנסיעותיו של וילנר לעולם הקומוניסטי, הוא נשיא המדינה חיים הרצוג. לפני הנסיעה לוועידה ה־27 של המפלגה הקומוניסטית בבריה"מ הזמין הנשיא את מזכ"ל רק"ח לשיחה. וכששב וילנר שוב נפגשו השניים. "שוחחנו על כל מיני נושאים". וילנר איננו יודע אם גם הפעם יתעניין הנשיא בנסיעתו.

המזכ"ל לא שולל על הסף אפשרות לפגישה בלתי רשמית, בין המטוסים, בבוקרשט, עם נשיא רומניה צ'אושסקו. על כל פנים, בינתיים לא נקבעה פגישה כזו. □

מקום טוב למטה

לאט לאט נחשפים כל הסודות.

ברשימה המערך בבחירות הקרובות שורין המקום החמישי, הגבוה מאד למנהיג "יחד" עזר ויצמן. המקום ה־25 מיועד לבנימין (פואד) בן־אליעזר. במקום ה־41 הספק־ריאלי, יוצב שלמה עמר. לאלוף (מיל.) מוטי הוד מיועד המקום ה־54 הלא־ריאלי. שלמה בוחבוט, ראש המועצה המקומית מעלות, יוצב במקום ה־57.

בהסכם עבודה־יחד מובטח תפקיד שר בכיר לעזר ויצמן וסגן שר לבן־אליעזר. אם המערך ירכיב או יהיה שותף לממשלה הבאה.

בהסכם יש סעיף מיוחד, שהציניקנים קוראים לו סעיף שלמה עמר. סעיף זה יאפשר לראשי הסיעה שלא להציב את עמר במקום הספק־ריאלי, אם התיק הפתוח שלו בפרקליטות יגיע לבית־המשפט, או שהוא ייצור "סירחון" בלתי נסבל בעיתונות. במקרה כזה יחליטו ראשי העבודה ויחד את מי מבין הצוות הוד ובוחבוט כדאי להסיט למקום ה־41.

לאן הוא נעלם?

איפה יו"ר סיעת המערך בכנסת רפי אדרי?

את השאלה הזו ידעו ביום רביעי בצהרים, וגם אתמול, רק מקורביו היותר קרובים של אדרי. שרי המערך, כמעט כל ח"כיו ובכירים אחרים במפלגה אינם יודעים גם ברגעים אלו, כי אדרי חמק מהם, בחשאיות מוחלטת, ליעד בלתי ידוע באירופה או באפריקה.

איפה רפי אדרי?

ביום רביעי באחת־עשרה בצהריים הסתובב אדרי במליאת הכנסת ובמזנון הח"כים שוב ושוב, כדי שכולם יראו אותו. האליבי הושלם.

קצת לפני השעה שתים־עשרה רמז יו"ר הקואליציה לנהגו, כי הגיעה השעה. בסביבות השעה אחת כבר היה הח"כ המסתורי בשדה התעופה בלוד. עוד שעה, הכנסת המשיכה בדיוניה היגעים, ואדרי כבר עשה את דרכו לפאריס.

לשם מה? מה הסיבה לחשאיות? איש ממקורביו לא ידע לענות על שתי השאלות. עוד שליחות סודית לחסן מלך מרוקו? עוד נסיעה דיפלומטית לאפריקה השחורה, שעדיין מחרימה את ישראל? ואולי סתם נסיעת לוקסוס לבירת צרפת, כדי להשתתף בארוחות חגיגיות שעורכים מיטראן ובכירים אחרים לפרס?

דוד ארן ■ מסביב לעולם

איפה ג'יבוטי

לא לאות נלחם ג'סה הלמס, הסנאטור השמרני מצפון־קרולינה, נגד מצעד הקומוניזם בכל רחבי העולם. לא־מכבר ביקש בוועדת־החוץ של הסנאט להוסיף תיקון לחוק סיוע־חוץ, שעל־פיו יופסק הסיוע האמריקני לכל אותן מדינות באפריקה המסכימות לנוכחות צבא זר על אדמתן. הלמס התכוון לאנגולה ולמוזאמביק, בעלות המשטרים המארקסיסטיים. אך מה בקשר לצ'אד? — שאל עמיתו הדמוקרטי דניאל פטריק מויניהן. האין זו מתגוננת, בעזרת כוחות צרפתיים, בפני הסתערות "המוני הלוחמים הארומים החמושים"? וכי אין אותו מצב קיים גם בג'יבוטי?

"ג'יבוטי"? — הירהר הלמס בקול רם — "היכן שוכנת אותה ג'יבוטי?"

או אז הוסיף מויניהן, לשעבר פרופסור בהארווארד, להשכלתו של הסנאטור השמרני: הוא הלך אל המפה הגדולה שעל קיר אולם הישיבות, עלה על כיסא והצביע על הקרן של אפריקה: "קומוניסטים מימין, קומוניסטים משמאל, וג'יבוטי בדיוק בתווך".

הצעתו של ג'יימס הלמס נדחתה.

בסף קדוש

כיצד יצילו הצרפתים את האנדרטה הנשגבה ביותר שלהם? קשת הניצחון, שתחתיה נח החייל האלמוני בתוך שאון התנועה, אינה נמצאת בשום אופן במצב מעודד. זיהום האוויר ותנודות הקרקע, הנגרמות על־ידי המטרו, מזעזעות את אנדרטת הניצחון. האבנים מתפוררות, הפסלים מאבדים את קוויהם. השיפוץ אמור לעלות 30 מיליוני פראנקים. ואולם השמרנים, השולטים כיום בצרפת, רוצים לחסוך כסף. שר־התרבות הצעיר, פראנסוא ליאוטאר, שקל בכובד־ראש לשפץ את האנדרטה בכסף אמריקני, שהרי "אמריקן אקספרס" הציע למטרה זו 10 מיליוני פראנקים. ואולם צרפתים רבים, ובפרט העיתון השמרני "לה־פיגארו", אין דעתם נוחה מכך. לאור "אופיה המקודש והסמלי" של קשת־הניצחון יש להביא בחשבון אך־ורק מימון צרפתי.

עתה מתכוונים לערוך מגבית בכל רחבי צרפת, למען יישאר "אמריקן אקספרס" מחוץ לקשת הניצחון. "לפעמים עליך להיות שוביניסט", כתב "פיגארו".

יצוא חדש: ידיים עובדות

וייטנאם הקומוניסטית, אחת הארצות העניות ביותר באסיה, פתחה לעצמה מקור הכנסה בלתי־שגרתי. האנוי שיגרה כמאה אלף אזרחי וייטנאם כפועלים זרים למזרח־אירופה. הרקע: חוב־החוץ של וייטנאם עלה לסך ששה מיליארדי דולארים; שני שלישים מסכום זה חייבת וייטנאם לבעלות בריתה הקומוניסטיות. ב־1985 בלבד העניקה בריה"מ לווייטנאם, שהצטרפה ב־1978 לברית וארשה, סיוע כלכלי וצבאי בסך 1.6 מיליארדי דולארים; סיוע כלכלי נוסף בסך 180 מיליוני דולארים בא מן המדינות האחיות האחרות במזרח־אירופה. אזרחי וייטנאם, העובדים במזרח־אירופה, מקבלים לידיהם רק 30 עד 40 אחוזים משכרם. את השאר עליהם למסור לממשלה בהאנוי.

הסיוט: ספר־מכס

המצוקה הכלכלית של מצרים מביאה את הביורוקרטיה בארץ הזאת לשפע של רעיונות מוזרים. בעקבות פקודת הממשלה לבלום זרימת מטבע זר יקר לחו"ל ולהגן על התעשיה המצרית מפני התחרות זרה, חיברה הביורוקרטיה הזאת רשימה מקיפה של כללים, האמורים למנוע יבוא בלתי־רצוי למצרים. לפני זמן לא רב הושלמה התוצאה של 15 חודשי עבודה בצורת "צו מס' 333" של משרד־הכלכלה. לפי דבריהם הלגלגניים של בעל עסקים זרים זקוק כל פקיד מכס לפחות ל־99 שנים כדי ללמוד את הפרקים של כרך־ענק זה.

לפי הרשימה הזאת אסור, בין השאר, יבואם של דגי אקווריון קפואים, של רמזורי רכבת, של משרדי דואר ניידים ושל ציפורי־שיר מכאניות. מי שאינו רוצה לסמוך על העובדה שפקידי המכס ממילא אינם מכירים את ההוראות המתוחכמות, יכול להשתמש באמצעי הבדוק והמנוסה של הבקשיש: נוכח הבקשיש נופלות מחיצות המכס כיום בדיוק כמו בעבר.

בחירות: המראה הנכון

עצמות־לחי שטוחות, סנטר זוויתי ועיניים עגולות — אלו תכונות המחבבות פוליטיקאי על ציבור הבוחרים האמריקני. תכונות פיזיות כאלו גורמות שמועמד זוכה לשיעור קולות העולה ב־5 עד 10 אחוזים על זה שנופל בחלקו של מתמודד פחות יפה־תואר — כמובן, כאשר בנקודות הזינוק סיכוייהם מבחינות אחרות שווים. אלה ממצאיו של שון רוזנברג, פרופסור לפוליטולוגיה ולפסיכולוגיה באוניברסיטת קליפורניה. לדעתו, בעקבות מחקרו, יציגו אנשי הפרסומת את הפוליטיקאים בצורה אחרת לגמרי.

על השלכה נוספת מממצאיו ממלא הפרופסור הנכבד את פיו מים: על כך שסביר להניח כי בקרוב יביטו אמריקנים בעלי סנטר זוויתי, עצמות שטוחות ועיניים עגולות בראי — ואז יחליטו לעסוק בפוליטיקה...

"די צייט", המבורג □

דפים לספרות

עורכת: יעל לוטן   עורך משנה: אילן שיינפלד

איריס אהרונסון, תזזית, 1987, מתוך תערוכתה המתקיימת בימים אלה בגלריה "מימד"

רפי עגנון

כִּמְעַט הַכֹּר הִתְרוֹמֵם בְּעַרְפִלָּיו
הַקְּפוּאִים.
כִּמְעַט קֶרֶן שֶׁמֶשׁ חָדְרָה לְתוֹךְ
עוֹלָמֵנוּ.
פָּנַיִךְ הָיוּ קְפוּאִים כְּמוֹ עֲרָפֶל
וּמִסְתּוֹרִיִּים כְּמוֹ עוֹלָם.

•

פְּרִי. הָדָר. פְּרִיחָתֵךְ מַלְבִּינָה
אֵלַי. נְמַסִּים כְּשׁוֹקוֹלָד לָבָן
אֶל עִנְבָּלֵךְ.
נִשְׁפַּל מַבָּטֵךְ. לְטִפַּת כִּתְרֵתוֹ.
סִפּוּר לוֹהֵט סֻפַּר.
נִפְרַמְתְּ לְעֻמָּתִי לְלֹא הֶגֶה.
מַעֲשֵׂה מֶשִׁי עָרְגָּתֵךְ.
כְּנַחַל פִּלַּגְנוּ, אַתְּ אֵלַי
וַאֲנִי אַף אֲנִי. הִפְלַגְתִּי אֵלַיִךְ
לְקוֹל חֲצוֹצְרוֹתַיִךְ. הִקְדִּימוּ
תְּרוּעָתִי. מִמִּימוּתֵךְ נֶחְבֶּטֶת
אֶל פָּנָי.

רוז'ה ותגוור

לְזֵכֶר עִדּוֹ מוֹטִינְזוֹן

שַׁחֲרִית בִּשְׁמֵי הַמִּזְרָח שֶׁכֻּלּוֹ אַרְגְּמָנוֹת
לִימִינִי מִתְנוֹעַעַת תְּפִלָּתוֹ שֶׁל צְרִיקוֹב
מִפִּיו הַמְנַסִּים לִנְסֹק בָּרוּחַ
וּמִשְּׂמֹאלִי מִזְרָחִי וְקָפֵהוּ הַטּוֹב
שַׁלְוָה פַּסְטוֹרָלִית.
וּבְרַעַם שׁוֹפִי פִּתְאוֹמִי
מְטַר אֵשׁ וְגָפְרִית
וּמַתֶּכֶת מְעוֹפֶפֶת כְּאֶבֶן נָעֵשׁ
מְרַסֶּקֶת אֶת יְתַד הַסֻּכָּה
וְהַסְּכָךְ הַצְּרִיחִי
וּבְשֵׁךְ הֶעָנָן
נוֹתָרִים גְּנִיחוֹת וְקָנִים
מוֹזְדַּקְּרִים נִנְעָצִים בַּשָּׁמַיִם
לוּלָבִים.

סוכר ומלח

יעל לוטן

ו. מ. תקרי: יריד ההבלים
מאנגלית: אסתר כספי
הוצאת מוסד ביאליק, תשמ"ז

תאקריי שייך לדור הענקים, לתקופתם של סטנדאל ובלזאק, דיקנס וג'ורג' אליוט. כבר במאה הקודמת, ה־18, התבסס הרומאן כז'אנר הספרותי הפופולארי ביותר בקרב כל המעמדות בעולם המערבי. כעת, במחצית הראשונה של המאה ה־19, בעקבות הזעזועים האדירים שנגרמו על ידי המהפיכה הצרפתית ומלחמות נפוליאון וטילטלו את החברה האירופית טלטלה עזה, קם גל חדש של יצירות מופת ספרותיות, וממנו אנו ניזונים עד היום.

תאקריי, שהיה ידידו הטוב של דיקנס ומת שנים אחדות לפניו, כתב פחות ממנו ובמידת־מה הושם בצל על ידו. דיקנס התפרסם על פני יריעה רחבה יותר של נושאים, על פני שטחים גיאוגרפיים וחברתיים רבים יותר; המציא כמה מן הדמויות המובהקות והמוכרות ביותר בספרות העולם, כגון פייגין, מיקובר, פקסניף, אוריה היפ, גראדגריינד, ועוד; דיקנס גם דיבר יותר אל לב המעמדות העשוקים והצנועים ביותר בחברה האנגלית — ולא רק בה. לעומתו, ויליאם מייקפיס תאקריי עסק בעיקר בבני המעמד הבינוני־עירוני, וניתח ניתוח משועשע ואירוני את מאווייהם, את יומרותיהם ואת שחיתותם. זמן קצר לפני "יריד ההבלים" — יצירתו הידועה ביותר — פירסם את "ספר הסנובים", פורטרט חריף ומשעשע של הבורגנות האנגלית, בשאיפתה הבלתי־נלאית לדבוק באצולה.

מבחינות מסויימות "יריד ההבלים" קרוב יותר לבלזאק מאשר לדיקנס. בקי שארפ היא אחותם האנגליה של ראסטיניאק, שארל גראנדה, מאדאם מארנף וכולי. אבל זוהי מקבילה אנגלית עד מאד, גם בהומור הרב בו היא מצויירת — תכונה שבלזאק אינו שופע בה — וגם בתובנות המצויינות של הגורמים שהשפיעו על התפתחות החברה האנגלית במאה ה־19, כגון התכססות המושבות במזרח הרחוק, המיסיונריות ועוד. בניגוד לבלזאק — שתאקריי הכיר היטב את יצירותיו — אין לתאקריי נטיות דתיות. או מוטב לומר, אין הוא מייחס תכונות עילאיות לדביקות הדתית של דמויותיו, והכנסיה (האנגליקנית) אינה מעוררת בו שום יראת־קודש. ועוד — בלזאק, וכמוהו דיקנס, נטו לצייר את "האשה הטובה" כיצור פאסיבי לחלוטין, שצידוק־הדין וההשלמה עם הגורל, המסירות ללא־מצרים לגברים שבחייהן ול"טוהר" הנשי שלהן קושרים לראשיהן הילה של קודש. לדמויות הללו קשה להתייחס בכובד־ראש. בקורא המודרני הן מעוררות תחושה של אי־נעימה, אם לא גיחוך או סלידה. לעומת זאת, כאשר תאקריי מצייר את "האשה הטובה", אמליה — אף היא יצור קטן ורך, ילדותי ותלותי, פאסיבי לגמרי ונוטה להקרבה־עצמית מופרזת — הוא גם מלגלג עליה, ובסופו של דבר מוכיח שכל המסירות העצומה שלה לזיכרו של בעלה המת לא היתה אלא טעות פאטאלית. דווקא בקי שארפ, הפרוחחית, הרמאית חסרת־המצפון, היא שמרחמת עליה וגואלת אותה מן המלכודת שטמנה לעצמה במסירות מיותרת זו, שנמשכה קרוב לעשרים שנה.

אם בלזאק היה מוקסם מן הנבלים והנוכלים והנוכלות שצייר, הוא לא היה מסוגל להתבדח על חשבונם, שלא לדבר על חשבון קורבנותיהם. סרקזם, אירוניה, כן — אבל בדיחות־הדעת ממש, לא. אצל תאקריי כולם כאחד, הטובים והרעים, טבולים היטב במלח ההומור, והתוצאה היא שגם הנבלים המובהקים מתגלים כמסוגלים לעשות מפעם לפעם מעשה נדיב, או לוותר על אינטרס אישי ישיר — סתם כך, מתוך דחף של חיבה או בדיחות־הדעת. אין אצלו לא מלאכים ולא כבורי־שטן.

דיקנס צבר בליבו זעם רב על העוול החברתי והמוסרי שידע בילדותו. בספריו צייר בחימה שפוכה את החרפה והאכזריות [illegible] בעתי המנוול, שפשה כנמק באנגליה המתועשת [illegible] יעות הדתית הוציאה אותו מכליו. למרבה [illegible] ש טוב־ליבו השופע וחוש ההומור שלו מחריפ[illegible] כתיבה פלקאטית או דמאגוגית. תאקריי לא עסק ברבדים התחתונים של החברה, ואם העוני או המצוקה הטרידו אותו, קשה לגלות זאת בספריו. גם הצביעות והצדקנות הדתית מצטיירים אצלו בצורה מבודחת ולא מקוממת. "יריד ההבלים" יצא לאור בשנים 1847/8 (תחילה בהמשכים), וקדמה אחרי שדיקנס פירסם את "אוליבר טויסט" ואת "מרטין צ'אזלוויט", שבשניהם מופיעים הצבועים הדתיים כמפלצות גמורות. מעניין לדעת באיזו מידה השפיעה יצירתו של תאקריי על דיקנס, כי בספריו המאוחרים יותר, כגון "דייויד קופרפילד", "Bleak House", "זמנים קשים" וכו', ההומור בדרך כלל מאזן את הזעם והעלבון. לא קשה לנחש שהגברת ג'ליבי ב־Bleak House היא יורשתה הספרותית של ליידי סאותדאון מ"יריד ההבלים", ויש להודות שהיא עולה עליה בהרבה כדמות קומית.

אך אין להסיק מכל הנאמר לעיל שלתאקריי לא היו דעות חברתיות משלו, ושמעבר לריחוק המבודח לא הביע שום עמדה של ממש. נהפוך הוא — דווקא בספר זה, המוגש לקורא כשעשוע, כתיאטרון בובות של שבת אחר־הצהריים, יש כמה התבטאויות לגמרי לא נייטראליות באשר לאופי האנושי ולאסונות שהוא ממיט על עצמו. הרי, למשל, קטע שנוכל לשנן גם אנו, מאה־ושבעים שנה אחרי האירועים בהם מדובר:

כולנו קראנו על מה שהתרחש באותה הפוגה. סיפור־המעשה הלא זה נישא על שפתי כל איש אנגלי. ואתם ואני, שהיינו ילדים כאשר נתקיימה המערכה הגדולה בניצחון מזה ובתבוסה מזה, לא נרפה מלשמוע ונלהבות את עלילות נצחונו המזהיר. זכרו עדיין מחלחל גם בליבות מליוני בני־ארצנו של אותם גברים אמיצי־לב, שאיבדו אותו יום את עולמם. הללו נפשם יוצאת לנקם־ושילם בגין אותה השפלה ואם שוב תבוא התמודדות, שתסתיים הפעם בניצחונם הם ותרומם אותם, בהותירה לנו את מורשת המשטמה והזעם הארורה שלה, הרי לא יהיה קץ לתהילה כביכול מחד ולבושת־הפנים מאידך ולמעשי הרצח הצולחים וכושלים חליפות, ששתי אומות נאורות עשויות להיתפס להם. מקץ מאות בשנים עדיין עלולים אנו, הצרפתים והאנגלים, להוסיף להתרברב ולקטול זה את זה בשם כללי הכבוד מבית־מדרשו של השטן.

או, למשל, הדברים הבאים, המתאימים להפליא למה שנקרא היום "בידור" — הסדרות האמריקניות מסוג "דאלאס", "שושלת" ושות':

הבה נתנחם איפוא, אחי. אנו ששמנו לא נכלל בספר הארוסיי, ונשיש למחשבה עד כמה אומללים עשויים להיות גדולים וטובים ממנו. וכי אף על ראשו של דמוקלס, המסב על כריות־אטלס וסועד מקערות־זהב, תלויה חרב איומה ונוראה כדמות שליח בית־דין, או מחלה תורשתית, או סוד מישפחתי המציץ מפעם לפעם, לגודל־הבהלה, מאחורי הפרגוד המרוקם משי ומובטח לכם שיתגלה ביום־מן הימים, במקום ובשעה היפים לכך.

כמה פיכחון יש בדברים הללו, שנכתבו שמונים שנה לפני שמישהו חלם על הוליווד.

ההתבוננות החברתית של תאקריי הקדימה גם את זו של מארסל פרוסט. לא קשה למצוא קווים משותפים בין כמה מן הדמויות שהוא מצייר לבין דמויות ב"חיפוש הזמן האבוד". למשל, הלורד סטיין הוא ארכיטיפוס לבארון שארלוס, והסנובים האנגלים המשתוקקים בכל מאודם — ומוכנים להקריב כל קורבן — לקבל הזמנה לאחת מן המסיבות הקטנות, האקסקלוסיביות, של נשות החברה הגבוהה, מופיעים בלבוש צרפתי אצל פרוסט, חמישים שנה לאחר מכן. הבוז האריסטוקרטי המהול בתאוות־בצע, ולעומתו השאפתנות הבורגאנית, המהולה אף היא בבוז סמוי לחוסר האמצעים המסתתר לפעמים מאחורי שלטי הדם־הכחול. כל אלה מהדהדים מלונדון של "יריד ההבלים" ועד לפאריס של סוף המאה, מתבונתו המחוייכת והאירונית של תאקריי ועד לאיזמלו המעורן של פרוסט.

הקבלה נוספת, ומסקרנת מאוד, שעלתה בדעתי תוך כדי עיון מחודש בספר — לרגל הופעת התרגום העברי שלפנינו — היא עם מחזהו של אדמון רוסטאן, "סיראנו דה ברז'ראק" (ראה מדור זה, 12 ביוני). אי אפשר שלא להתרשם מן ההקבלה הברורה שבין המשולש אמליה־ג'ורג'־דובין לבין המשולש רוקסאן־כריסטיאן־סיראנו. גם השוני בולט, כמובן — רוקסאן היא demi mondaine צרפתיה, שנונה ואלגאנטית, ואילו אמליה היא פרח ענוג, ורד אנגלי עדין אך חסר ברק; סיראנו אף הוא טיפוס מבריק, שנון מאין כמוהו, ואילו דובין יצור מסורבל, נבון ומסור, נפש יקרה, אך לא מרשים במיוחד. ובכל זאת, זהו אותו משולש: מסירותה של אמליה לזיכרו של ג'ורג' — שנפל בקרב ווטרלו — והתעלמותה, המודעת או לא־מודעת, מן התפקיד שמילא דובין בחייה, מוצאת הקבלה כמעט מושלמת אצל רוקסאן, המאמינה בכריסטיאן המת, באהבתו ובכשרונותיו, ומגלה רק בסוף סיפור המעשה איזה תפקיד מילא סיראנו מאחורי הקלעים. חוקר ספרות השוואתית יוכל להשתעשע בחיפוש אחר מקורות השראתו של אדמון רוסטאן, ומצירי יכול לבנות אפילו דיסרטאציה שלמה על בסיס הרמז הזה.

●

אשר לתרגום — לשמחתי הרבה הוא טוב, אפילו מעולה. הלשון גבוהה ויש בה הרבה ביטויים ומושגים ארכאיים, שאינם מקלים על הקורא, וכאן אפשר לחזור ולדון בשאלה העקרונית. האם יש לתרגם ספר מתקופות קודמות תוך שימוש במילים וביטויים הלקוחים מרבדים מוקדמים של השפה העברית. נטייתי שלי היא להעדיף תמיד את השפה החיה, הנמצאת כיום בשימוש — מבלי לגלוש כמובן ל"סלאנג" שלא לצורך (מה גם שה"סלאנג" משתנה במהירות ועשוי להיראות מיושן הרבה יותר מהר מן השפה התיקנית). לדעתי, יש לנסות להשיג את אותו אפקט אצל הקורא החדש, בשפת התרגום, שהשיג המחבר בכתיבתו המקורית אצל הקורא המקורי. אם

(המשך בעמ' 18)

„סיראנו" בלבוש עברי

א.ב. יפה

הניסיון הראשון לתרגם קטע מתוך מחזהו של אדמון רוסטאן „סיראנו דה ברז'ראק" לעברית, הוא (עד כמה שידיעתי מגעת) ניסיונו של זאב ז'בוטינסקי. הוא תירגם את הסצינה מתוך המערכה השלישית המכונה „נשיקת רוקסאנה". תרגומו נכלל בתוך החוברת שלו „תרגומים". הוצאת „הספר", ברלין תרפ"ד. ז'בוטינסקי היה סופר ועיתונאי מצויין בשפה הרוסית, אך עברית למד די מאוחר בחייו וידע כי לא יוכל להגיע בשפה זו להישגים יצירתיים ראויים לשמם. אולם, הוא תירגם לעברית כמה פרקי שירה שהיו חביבים עליו במיוחד, ביניהם „העורב" ו„אנאבל לי" לאדגר אלן פוא, „מרובעים" של עומר כיאם, משירי ד'אנונציו וסולארי, פרקים מתוך „הקומדיה האלהית" של דאנטה. בהקדמה הקצרה לחוברת התרגומים שלה, הצטנע ז'בוטינסקי והישווה את עצמו לחרזן אחד רוסי, טרדיאקובסקי שמו, שהיה משורר למטה מבינוני, אך הוא השפיע על השירה הרוסית השפעה רבה ומכרעת בכך שהיה הראשון שחיבר את שיריו במשקל ה„טוני", המיוסד על סדר הנגינות, שהוא ניגודו של המשקל „הסילאבי", שבו השתמשו המשוררים שקדמו לטרדיאקובסקי, ואשר „יסודו הוא מספר ההברות שבכל חרוז וחרוז." ז'בוטינסקי התכוון לרמוז, כי בתרגומיו ביקש אף הוא לתרום למעבר השירה העברית מן ההברה האשכנזית אל הספרדית, ותו לא. בעיות הניגון והמבטא העברי העסיקו מאד את ז'בוטינסקי, והוא הקדיש להן גם את החוברת שלו „המבטא העברי", שיצאה לאור בתל־אביב בשנת תר"ץ. אך מי שיעיין בתרגומיו של ז'בוטינסקי, יווכח כי הוא הצניע לכת בהשוותו את עבודתו לזו של החרזן הרוסי האלמוני. תרגומיו מעידים על חוש פיוטי מפותח, על יכולת להגמיש את הלשון לפי צרכיו (וזאת למרות העובדה שהוא לא ספג את הלשון על רבדיה השונים בשנות ילדותו ולא היה בקי במקורות) וגם למצוא שווה־ערך עברי לדימויים פיוטיים מורכבים. וז'בוטינסקי נמשך במיוחד לשירה בעלת סגנון רטורי, ודומה כי הפיק הנאה מן הניסיון להריק לכלי עברי את פרחי הרטוריקה הצרפתית והאיטלקית. נביא כאן את המונולוג שבו מסביר סיראנו אהבה מהי, קודם כמקורו הצרפתי ולאחר מכן בתרגומו של ז'בוטינסקי:

ROXANE, d'une voix troublée.
Oui, c'êst bien de l'amour...

CYRANO.
Certes, ce sentiment
Qui m'envahit, terrible et jaloux, c'est vraiment
De l'amour; il en a toute la fureur triste !
De l'amour, – et pourtant il n'est pas égoïste !
Ah ! que pour ton bonheur je donnerais le mien,
Quand même tu devrais n'en savoir jamais rien,
S'il se pouvait, parfois, que, de loin, j'entendisse
Rire un peu le bonheur né de mon sacrifice !
– Chaque regard de toi suscite une vertu
Nouvelle, une vaillance en moi ! Commences-tu
A comprendre, à présent? Voyons, te rends-tu compte?
Sens-tu mon âme, un peu, dans cette ombre, qui monte?...
Oh ! mais vraiment, ce soir, c'est trop beau, c'est trop doux !
Je vous dis tout cela, vous m'écoutez, moi, vous !
C'est trop ! Dans mon espoir, même le moins modeste,
Je n'ai jamais espéré tant ! Il ne me reste

Qu'à mourir maintenant ! C'est à cause des mots
Que je dis qu'elle tremble entre les bleus rameaux !
Car vous tremblez, comme une feuille entre les feuilles !
Car tu trembles ! car j'ai senti, que tu le veuilles
Ou non, le tremblement adoré de ta main
Descendre tout le long des branches du jasmin !

רוקסנה (כמדברת אל נפשה):
זֶה הוּא, סוֹד אַהֲבָה...

סירנו:
הוּא סַעַר הַיּוֹלֵד,

שׁוֹדֵד, נוֹרָא, קַנָּא, הוֹלֵל בְּגוֹרָלִי,
בּוֹעֵר נַפְשִׁי כְּאֵשׁ, אוֹכֵל גּוּפִי כְּחֹלִי —
וְשׁוּחַ, כָּמוֹנִי, עַל סַף הַגַּבְהוּת בּוֹ תַמְשִׁילִי;
יַקְרִיב נִצְחִי אָשְׁרוֹ לְמַעַן יוֹם גִּילֵךְ,
גַּם לֹא יִשְׁאַל אִם אַתְּ יָדַעַתְּ — וְיֵלֵךְ,
גַּם בְּלֶכְתּוֹ לָאֵשׁ יִזְרֹק לִבּוֹ, שֶׁיֶּחֱקַר
כָּאן עַל נְתִיבֵךְ — כָּאן אֶחָד מֵאָפָר!
הֲבַנְתְּ? הֲלֹא נַפְשִׁי מוֹלֶדֶת עוֹלָה בָּאֵל —
הַרְגַּשְׁתְּ אוֹתָהּ? מַה זֶּה... מִקּוֹל שְׂפָתִי צְלָצֵל —
קוֹלִי, וְאַתְּ הִקְשַׁבְתְּ — אַתְּ, פֹּה — גַּם אַתְּ גַּם אֲנִי!
מִקְוָה, הִרְהוּר, חֲלוֹם עוֹד לֹא הֵרִימוּנִי;
כִּי לִי חֵן הַמִּלִּים, וְלִי גַּם לִי הַקּוֹל —
וָשָׁם, בֵּין עַנְפֵי הָעֵשֶׂב הַכָּחֹל,
רוֹעֶדֶת הִיא, עָלֶה בֵּין עָלִים בָּאֹפֶל —
כֵּן, אַתְּ רוֹעֶדֶת שָׁם עַל מִשְׁעֶנֶת הַלֹּפֶל —
אֲנִי יוֹדֵעַ זֹאת, כִּי רַד עַל זַיִת מוֹרְדָה
קֹרֶט הַיּוֹרֵד בְּגֶפֶן הַרְדָּה!

ארבעים שנה לאחר ז'בוטינסקי תירגם יונתן רטוש את „סיראנו" (הוצאת הדר, תשכ"ה) ותרגומו עשוי לפי השיטה שהיתה נקוטה בידו ובעברית המיוחדת שהוא עיצב לעצמו, על כל הטוב והרע שבה. הרבה מקומות נותרו סתומים בתרגומו, כמה מונולוגים המצטיינים במקורם בשטף הרטורי שלהם, בחינם ובקלילותם — נשמעים בעברית כבדים ומעורפלים. מוצלחים הם בעיקר קטעי הפיוט המשולבים בתוך המחזה, כגון הבלדה על הדו־קרב:

חִישׁ קַל כּוֹבַע אַשְׁלִיךְ מֵרֹאשׁ,
כְּנַחַת אַדַּרְתִּי תָּנַע
מֵעַל כְּתֵפַיִם תַּגִּישׁ,
אֶשְׁלֹף מֵחַרְבִּי סִגְדָנָה,
כְּשׁוּלַמִּית הִיא חֲנוּנָה
כַּעֲשָׂהאֵל הִיא חַגָּה,
בֶּן־נְמָלָה, הִשָּׁמֶר נָא,
עִם חֲתִימַת הַשִּׁיר, אֶפְגַּע!

(צלוב חרבות ראשו).
מַה הִתְעַבַּרְתָּ, רִיב תִּדְרֹשׁ:
אֵי טָוֶסִי אֲחוֹנְנָה?..
בְּלֵב עִם הַסָּרָט אֶרְטֹשׁ?..
צְלָצֵךְ אָבֹר לְמָנָה?..
— צִלְצֵל צְדָפִים: דִּין־דָּן־נָה!
חַרְבִּי חָגָה, הִנֵּה: נָגַע!
בַּכָּרֵס... חֶרְצָה דִּינָהּ
עִם חֲתִימַת הַשִּׁיר אֶפְגַּע.

ישנם בין חוקרי הספרות הסבורים כי „סיראנו" אינו ניתן כלל לתרגום, בשל היותו מחזה הנשען בעיקר על הבריקות לשוניות, על זיקוקין די־נור, על שטף רטורי בלתי פוסק. אך אולי דווקא משום כך נמשכו משוררים־מתרגמים בכל השפות להתמודד עם משימה קשה זו. הם לא התיימרו להוציא מתחת ידם תרגום מדוייק, אלא ליצור שווה־ערך שלא יפול בהמצאותיו הלשוניות ובצבעוניותו מן המקור.

תרגומו של ט. כרמי, (הוצאת זמורה ביתן, 1986) שנעשה להזמנת תיאטרון באר־שבע ונועד בראש וראשונה להצגה, ניחן גם בסגולות פיוטיות־ספרותיות, והוא מצטיין במקומות רבים בגמישות הלשון, בקלות הדיבור (בעיקר במונולוגים של סיראנו), במירת הנלהבות שבנוסח יצירתו של רוסטאן. לתרגם בצורה מהימנה כל פסוק בצורתו וכל משפט — דבר זה הוא למעלה מכוחו של כל מתרגם. אולם, אפשר להתקרב לרוח המקור ולעקוף את קשיי התרגום כאשר במקום קאלאמבור בשורה מסויימת, יבוא משחק־מילים אחר באחת השורות הבאות. או ובעיקר כך, דרך תרגום שיהיה שוטף ונשמע לאוזני הצופים בתיאטרון. ובכך הצליח ט. כרמי. נאומו בזכות האף נשמע כך בתרגומו:

סירנו:

הָאַף שֶׁלִּי — עֲנָק!
עַכְשָׁו תִּשְׁמַע: חֲרוּמַף. בְּלוּמְאַף. בֶּן־בְּלִי־אַף. חֲיָדָק!
אֲנִי גֵּאֶה מְאֹד בַּתּוֹסֶפֶת הַזֹּאת.
כִּי אַף גָּדוֹל הוּא סִימָן וְאוֹת
לְאִישׁ דָּגוּל — טוֹב־לֵב. נָדִיב.
אַמִּיץ. שָׁנוּן. מַשְׂכִּיל. אָדִיב —
כְּלוֹמַר, לְאִישׁ כָּמוֹנִי. אִישׁ נִשְׂגָּב.
שֶׁלֹּא תַּגִּיעַ גַּם אֶל קַרְסֻלָּיו!
כִּי הַפַּרְצוּף שֶׁלְּךָ. בֶּן הַמַּרְדּוּת.
אֲשֶׁר עָלָיו יְדֵי עַכְשָׁו תָּעוּט...

כרמי מצטיין בעיקר בהמצאות לשוניות ומשחקי־מלים. „בלי הידדים! השחקן הנודע, איש המירות והדרים" (עמ' 40). „היא בוראית חן מאין" (עמ' 56). „לצאת לדו־קרב או דו־כתב כמנצח" (עמ' 95). „הרי שאני משרת את ריבוני / בו־בזמן שאני משרת את חרוני" (עמ' 168). גם השירים שבתוך המחזה — „מתכון בחרוזים, שקול כדין" (עמ' 76) — מוצלחים יותר בתרגומו מאשר בתרגומים האחרים. אך המתח יורד והרמה יורדת בקטעים הפרוזאיים יותר, שם לא התאמץ ביותר המתרגם וחטא לא מעט בתריה כאנאלית, ברפיפות הקצב, כמו למשל בדברי דה גיש במערכה הרביעית: „הסוכן הכפול שלי התייצב / להודיע לי על כוונות האוייב. / הוא אמר: ארוני אוכל לכוון / את הכוח והתוקף למקום שתציין: / אם אומר להם שזו נקודת־התורפה / הם יסתערו עליה במלוא התנופה" (עמ' 167). והכל, שהוא לא השקיע יותר מאמצים כדי שגם הקטעים ה„אפורים" האלה יישמעו טוב יותר!

בשבע עיניים

חוברת „מפגש" חדשה

בימים אלה ראתה אור חוברת חדשה של „מפגש", במה לתרבות עברית־ערבית בעריכת מוחמד ע'נאים. בחוברת סיפורת מאת יוסל בירשטיין, ארונים, נגיב מחפוז, אל־טייב צאלח, עמליה ואהרן ברנע, אכרם הנייה, יצחק גורמזאנו־גורן, חיידר חיידר, שוכרי עיאד. שירים מאת אריה סיון, משה בן שאול, נזאר קבאני, מישל חדאר, מיכאל נעימה, עדה אהרוני, שלמה שפירא, ג'ברא אבראהים ג'ברא. מאמרים מאת דן מירון, עמי אלעד, ע'אלי שוכרי, סערי יוסף, מוחמד בראדה, יאהוד בן־עזר, יורם ברונובסקי, יהודית רוזנהויז, עבדה עבוד, מוחמד ר'נאים וסלמאן נטור, ישראל אלירז, עמוס קינן, יעל לוטן, עלי אל־חלילי, יצחק בן־אהרן, מחמוד עבאסי.

הציורים שבחוברת הם משל הציירים מיכאל גרונמן, טל בן־נון, אחמד מורסי, יוסי צמח.

מפעל מנויים בספריית תרמיל

במהלך חודש הספר העברי בצה"ל יוצאת ספריית תרמיל במפעל מנויים, שנועד להוציא לאור ספרי איכות, אשר יהיו בהישג ידם של קצינים, חיילים, אנשי קבע ואזרחים עובדי צה"ל ויעודדו אותם לקרוא ספרים. למנויים תינתן אפשרות לבחור מבין מבחר רחב של ספרים אלה בהתאם להעדפותיהם האישיות.

במשך השנה הראשונה יקבלו המנויים ארבעה ספרים נוספים מתוך מבחר הפרסומים שיצאו בספריית תרמיל עד כה; וכן שלושה מבין הספרים שיפורסמו בשנה הקרובה. כן יקבלו המנויים שי חינם שלושה מתוך רשימת הספרים הקלאסיים המתורגמים שהוציאה הספריה. כאמור — כל אלה לפי בחירתם האישית של המנויים.

בין הספרים שיפורסמו בשנה הקרובה נמצא את „הרב מבכרך — לילות פירנצה" של היינריך היינה, בתרגום ד"ר יעקב הורביץ; „בהימוט חומות" של יצחק באר, קובץ סיפורים על ירושלים לפני 100 שנה. „המפתח לשער הגדול" — מרע בריוני המתייחס לשואה, מאת הינקו גוטליב, תורגם לעברית בידי ד"ר צבי רותם; „סיפורים נשיים" מאת יעל מרינין; „הגיבור" מאת יוסף ועדיה, הכולל ארבעה סיפורים על ארץ־ישראל לפני הקמת המדינה ועוד.

לגדול ברודזיה

איזה פרליס

דוריס לסינג: מרתה קווסט. מאנגלית: מרים יהלי־זקס. זמורה ביתן, 1984

„מרתה קווסט" (1952) הוא הראשון בסדרה של חמישה רומאנים ששמם הכולל „ילדי האלימות", ובמרכזם הרמות האוטוביוגראפית, מעין „כפילה" של המחברת, דוריס לסינג. סופרת פוריה זו, שנוכחה דרך בראשית שנות החמישים, עם בואה לאנגליה, נחשבה לאחת הלוחמות הבולטות למען הפמיניזם. אבל במרוצת השנים התמתנו רעיונותיה. היא עצמה טוענת, באחד הראיונות, שהפמיניזם לא הומצא על ידי בנות דורה, אלא נולד עם המהפיכה הצרפתית. מכל מקום, הפסיכולוגיה של האשה, מאבקים אידיאולוגיים ופער בין הדורות, הם החוט המשולש השזור ביצירותיה.

עיצובם של נושאים אלה הושפע מעובדות ביוגראפיות. דוריס לסינג היא ילידת 1919, בת להורים אנגלים, נולדה בפרס, אך גדלה בחווה ברודזיה. מילדותה ספגה את רשמי האפרטהייד בין לבנים ושחורים. בנוסף לכך, כפי שהיא מגלה באותו ראיון, היו אווירת הבית והיחסים שבין הוריה דחוסים. לפיכך פיתחה דוריס כבר מגיל צעיר יחס ביקורתי כלפי עולם המבוגרים. ילדה הנלחמת, נתונה כעניבת חנק, על עצם הישרדותה. באותו אופן מגיבה גיבורת סיפורנו, מרתה, ששם משפחתה „קווסט" הוא כפילו. קווסט פירושו חיפוש — חיפוש הזהות העצמית והדרך הנאותה למימוש ה„אני".

הרומאן אינו חדשני מבחינה צורנית, שכן הוא ריאליסטי, מעוגן בזמן כרונולוגי, צמוד לנקודת־תצפית אחת — זו של הגיבורה, שהמחברת משקיפה עליה ממרחק הזמן. כן זהו 'רומאן החניכות' (Bildungsroman) טיפוסי, שבמרכזו הופכת נערה לאשה, העומדת על סף חיי הבגרות.

היחס בין אבות ובנים ובין אימהות ובנות נע כאן בין שני קטבים. מצד אחד הערצה המעוררת את יצר החיקוי. מאידך גיסא התנגדות ומרי המסתכמים בנדר: „אעשה הכל, כדי לא לחיות כמו הורי". תגובה זו איננה נחלתם של בני הבורגנים בלבד. לדוגמא: ד. ה. לורנס, בן הכורה, סלד מחיי אביו והוריו. חיי הפרולטריון, במשטר הקיים, היו בעיניו 'אנטי־חיים'.

הוריה של דוריס־מרתה, בעלי חווה דלה ברודזיה, נמנו על מעמד בני המוצבות. ואפילו היה מצבם הכלכלי רחוק ביותר, נחשבו לאדונים לבנים לעומת משרתיהם השחורים. שלילת אורח־החיים של ההורים ומאבק על שיחרור ועצמאות, משותפים לנערה שגדלה בפינה נידחת של אפריקה ולסימון דה בובואר, אשר גדלה בביתה הבורגני בפאריס. שתי הסופרות, השונות זו מזו באופי ובמידת הכישרון, הגיעו מתוך ניסיון חייהן לעמדות פוליטיות רדיקאליות ולנטייה לפמיניזם.

סצינת הפתיחה של סיפורנו מכילה את תמצית הקונפליקטה המובא בספר כולו. מרת קווסט ושכנתה מרת ואן רנסברג יושבות בצל המרפסת. „חרצובות לשונן מותרות", ואילו מרתה, בת החמש־עשרה, מנסה לקרוא את סיפרו של האוולוק אליס על המין. אך „פטפוטי הרכיל" מפריעים לה להתרכז. פניה זועפים. שפוך עליהם מבט של טרוניה מעורב בעוויתות תרעומת — מבחר זה של ביטויים, בליווי פעלים כ'לזעוף', 'לרטון' ו'לתעב', ילוונו בהמשך.

שתי הנשים „מתבלות את חומר הגלם התפל של חייהן — משרתים, ילדים, בישול — בפרעות מאכר או בשערוריה כלשהי". ואילו בעליהן משוחחים „על היבולים ועל מזג האוויר ועל הבעיות עם הילידים". המשפחה האנגלית ושכניה ההורים (צאצאי המתיישבים ההולנדים) שותפים לאותה הוויה מחניקה, המעוררת במרתה „סלידה מפני כל הסובב אותה. סלידה שהיתה הרגש השולט בנפשה". היא מודעת לכך שהיא נמצאת במצב קבוע של התנצחות עם הוריה ושאיפתה מוגדרת על דרך השלילה: לא להיות עקרת בית מרוצה כמו גברת ואן רנסברג, ולא מרירה, מנרגנת וחסרת סיפוק כמו אימה. שלא כמותן היא מחפשת לצאת לחיפוש, המרומז אף בשמה, כדי לגלות מטרה חיובית כלשהי מעצמה.

למרבה הפליאה מוצאת מרתה סעד והדרכה רוחנית דווקא אצל שני בניו של מר כהן, בעל החנות לקפירים. כלומר — לשחורים שאסור להם לקנות בחנות ללבנים. ההתייחסות של המחברת אל הנקודה היהודית היא מעניינת. שכן בקרב הלבנים, השמרנים והגזענים, מהווה משפחת החנווני העלוב מעין מגדלור של תרבות עתיקה, של שאיפה להשכלה ושל דעות מתקדמות. משני האחים כהן שואלת מרתה את הספרים, הפותחים לפניה אופקים רחבים של עולם קסום.

בהשתדלותם מתקבלת מרתה כפקידה במשרד עורכי דין, אף הם משפחת כהן, ונוטשת בית־ההורים. המעבר לבית הכלא ומעבר מן החווה לעיר, הוא שלב חדש במסע השחרור של מרתה. בהקשר זה מתואר הווי הלבנים באותה עיר קולוניאלית, שבה מתכנסים הם ב„מובלעת" של מועדון הספורט ומוסדות הוגיים. חיי העיר הם איפוא חסרי תוכן ואין בהם פתרון לשאיפתה הרוחנית. היא מנסה לנהוג כבני צעירים אחרים. אבל החלק הביקורתי והבנותה של אישיותה המפוצלת, מונע ממנה כל שביעות חיים.

פרקים מרובים מוקדשים לנסיונותיה הארוטיים של מרתה, שאף הם תגובה על מיני טאבו של אימה. מה גם שבתוך תוכה של מרתה עצמה מקננת אותה מורשת פוריטאנית, שעדיין לא הצליחה לעקרה. למרבה האירוניה אף כאן צצה 'הנקודה היהודית'. הנערה, ההולמת על אהבה רומאנטית, מתנה אהבים עם יהודי. לא מתוך רגש או משיכה, אלא כמין 'פיצוי' על יחס אנטישמי אליו.

מבעד לחוויותיה הפרטיות של הגיבורה, מבצבץ פה ושם הרקע הכללי. באירופה הרחוקה מתנהלת מלחמת האזרחים בספרד. בה נופל בנו יחידו של עורך־הדין כהן. כן חוששות הבריות מן המלחמה העולמית ההולכת וקרבה. בסיום הספר קרבים המאורע הפרטי והמאורע הכללי לנקודת תפיסה: במארס 1939 נישאת מרתה (לא בכנסיה, כרצון אימה, אלא בנישואין אזרחיים) ורק חודשים ספורים מפרידים בין מאורע זה לבין פרוץ מלחמת העולם השניה. מרתה נישאת כנגררת אחרי יצר ההרס העצמי, מתוך „תחושת אומללות עיקשת". בשלב זה מכניס אותה השיחרור מבית הוריה לשיעבוד חדש בבית בעלה.

יש רומאנים, שעל פני השטח הם עוסקים כאילו בעיקר בסיפור המעשה, בלא פירושים פסיכולוגיים. ואף על פי כן חש הקורא מה מתרחש בנפש הגיבורים ומזדהה איתם. חילוף הדברים אצל דוריס לסינג, המתמכרת לחטטנות פסיכולוגית, פרטנית ודקדקנית, הגורעת לפעמים את סאת סבלנותו של הקורא. לולא התייחסה לעצמה מרתה־דוריס ברצינות תהומית כל כך, לו הוסיפה זיק של הומור לדיוקן עצמי זעוף זה, היו הקוראים נהנים יותר.

שון קונרי בסרט „שם הוורד"

הרהורים וכפירה

יגאל תומרקין

אומברטו אקו: שם הוורד, תרגם מאיטלקית ומלטינית: עמנואל בארין, הוצאת זמורה ביתן, 1987

קשה לי להבין איך עורר רומן־בלשי בינוני למדי קריאות־התפעלות בקרב הביקורת והאינטלקטואלים. אומברטו אקו משתמש אמנם בגימיקים משעשעים: רצח במנזר, נזיר שהוא בלש־חוקר (כנראה שכלבם של בני בסקרוויל היה צאצאו של האח ויליאם מבסקרוויל) וטקסטים לטיניים, העוטפים את הרומן בהילה של קדושה ואפילת ימי־הביניים.

ערכו הספרותי של „שם הוורד" אינו עולה על זה של „הסנדק" למריו פוזו, העוסק אף הוא בחיים אינטלקטואליים אפלים כמשל. דמויותיו של אקו הן דו־מימדיות, מלודרמטיות ביותר ומאד צפויות כסמלים אלגוריים שאין בהם איכות ספרותית. עם זאת, כרומן הסטורי „שם הוורד" איננו מדוייק והוא בוטה מדי, הוליוודי מדי. תאור הגיבוב הארכיטקטוני, הבנוי על מספרי וחתכי זהב, מוקדם מדי: האדריכלות הרומנסקית והגוטית לא עסקו במספרים אלה, שהלכו לאיבוד עם חורבן רומא בידי הוואנדלים ותורגמו מערבית ע"פ הוראת הקרדינל מטולדו במחצית המאה השלוש עשרה. קצת מאוחר יותר יצר ליאונרדו מפיזה, הוא פיבונאצ'י, את טורו המפורסם. באדריכלות ובאמנות חזרו פרופורציות־הזהב, על חתכיהן ומספריהן, רק לקראת סוף המאה הארבע־עשרה (פיירו דה לה פרנצ'סקה, לוקה פאצ'יולי ולאחר מכן ברונלסקי, אלברטי ואחרים). הרומנסקה והגוטיקה, שהיו עוד באופנה בזמן עלילת הספר, עסקו בטורים אחרים ובחלוקות סימטריות.

גם תאורי הארועים של המלחמות והוויכוחים בין הכיתות והמסדרים למיניהם — הדולצ'ינים, המינוריטים, הפראטיצ'לים והספיריטואליסטים — לוקים בפסבדו־פרטים ובשטחיות פלקטית ממש, המשתלבת היטב עם הטקסטים הלטיניים המייגעים והמרשימים.

הליצנציה פואטיקה ההיסטורית של אקו קורצת ומגנת את המוסר הנוצרי־הליברלי, ולעתים נדמה שזה רומן בלשי „מטעם": ללמדנו שכל קיצוניות מזיקה, ובאמונה מתונה ומבוקרת יש הרבה ברכה לפרט ולחברה, לאדם ולסדר האוניברסלי.

„אכילת האמת" כפי האח חורחה (בורחס?), שלקראת הסוף בולע ואוכל את דפי החלק השני של ה„פואטיקה" לאריסטו, ובכך מונע מן הנצרות את הקומדיה והחיוך כאמצעי ביקורת לגיטימי, משעשעת אך מוגזמת ביותר.

דווקא כאן מתעוררת בי האסוציאציה שמכנה הספר (ויחי ההבדל הקטן) הינו הרחבה ובנאליזציה של סיפורו הנפלא והחזק של היינריך פון קלייסט, „מיכאל קולהאס", העוסק אף הוא בקנאות קיצונית, שגם כאשר היא דוגלת במושגים נעלים כאמת, צדק וחרות, הינה הרת־אסון. גם פון קלייסט עסק בכפירה ומלחמת מעמדות כב„אכילת אמת": אותו פתק מסתורי שעליו רשום גורלו של הדוכס ואותו אוכל קולהאס על הגרדום והורס את עולמו של הדוכס. ועולמם של שני הקצוות הקיצוניים חרב. (אגב „מיכאל קולהאס" שימש גם כמקור השראה לדוקטורוב כשכתב את „רגטיים"). עם כל האמור לעיל, „שם הורד" הוא תסריט מצוין של סרט בלשי לבילוי אחר־הצהריים: יש בו מתח, מלודרמה, תלבושות, תקופה וסיטואציות ויזואליות. אני אוהב את „שם הורד" כסרט.

מכאן אולי ניתן להסיק את המסקנה הפרדוקסלית, שספרות בינונית מצליחה כסרט ומעניינת יותר מן המקור. ככה זה החל מג'יין אוסטין והנרי ג'יימס, וכלה באגתה כריסטי, מריו פוזו ואחרים. יצירה ספרותית גדולה אינה יכולה לעבור לכלי אחר — לא קולנוע ולא תיאטרון. ספרות גדולה מאבדת את גדולתה המקורית, גם אם היא משופעת בסממנים ויזואליים, כשהיא מועברת לכלי אחר. וכך לא „אנה קרנינה" ולא „המשפט", לא „מתחת להר הגעש" ולא „יוליסס", לא „מלחמה ושלום" ולא „מיכאל קולהאס", לא „אפי בריסט" ולא „האחים קרמאזוב" יהפכו איפעם לסרטים באמת גדולים.

למרות שהבהרתי לעצמי מה טוב ומה רע ב„שם הוורד", עדיין אני מתקשה להבין מדוע עורר רעש סביבו. זהו בסך הכל ספר. די מרתק, די פרטנציוזי, שפונה למכנה־משותף בינוני ביותר.

תקריות

הגלות הכפולה

בעת האחרונה הציגו מספר סופרים יהודים כותבי ספרדית את ספריהם החדשים דווקא בישראל. לא במקרה, האכסניה הטבעית להצגתם היא בית־התפוצות, מוסד שכוונתו להציג את היצירה היהודית בגולה כתרומה חשובה גם עבורנו כאן. בימים האחרונים הציגו בבית־התפוצות שני ספרים מאת סופרים יהודים ילידי ארגנטינה המתגוררים כיום בספרד ובארה"ב. האירוע אורגן על־ידי אגודת הסופרים היהודים הכותבים בשפה הספרדית. נשאו דברים ד"ר לאונרדו סנקמן, נשיא האגודה, ד"ר ברנרדו טריסטר, בשם המוסד המארח; בדיון על הספרים דיברו, מלבד הסופרים עצמם, גם ד"ר יוסף איציגסון ויהושע פייגן, מאנשי־הרוח החשובים בקהילה הדוברת ספרדית בארץ.

שני הספרים שעמדו במרכז האירוע נוגעים לנקודה היהודית של כותביהם. החיים ב„גלות כפולה", מחוץ לארץ־ישראל, ומחוץ לארגנטינה, ארץ מולדתם. בעוד שספרו של חוקר הספרות ד"ר שאול סוסנובסקי, מרצה בכיר באוניברסיטת מרילנד בארה"ב, „החוף המתקרב, הזהות היהודית של הסופרים הארגנטינאים", מדגיש את חוסר הייחודיות של הסופרים היהודים בארגנטינה והשתייכותם לזרמי הספרות הכללית באמריקה הלטינית, ספרו של ד"ר ארנולדו ליברמן, „קסם השקר" הוא מסע אישי של יהודי שאינו יכול לשקר לעצמו, ומרגיש כפליט אושוויץ בארגנטינה של ימי נערותו, אף כי לא הוא ולא משפחתו היו בשואה.

שלמה סלוצקי

גבורות צווייג

ב־ 18.6.87 התאסף ב„בית הסופר" בתל־אביב קהל רב כדי לחוג את יום הולדתו ה־95 של המחזאי מאכס צווייג. צווייג, תושב ירושלים, אינו שייך לסופרים הכותבים בשפה העברית. מאז בואו ארצה, לפני קרוב ל־50 שנה, הוא ממשיך לכתוב בשפת אמו, כמו סופרים לא מעטים שעלו ארצה במשך עשרות שנים ואשר כותבים עד עצם היום הזה בשפה בה התחילו בארץ מוצאם, לכתוב ולשורר.

מי הוא ד"ר מאכס צווייג? נולד באוסטריה, בחבל ארץ השייך היום לצ'כוסלובקיה. למד משפטים, אך מעולם לא עבד במקצוע זה, ובדומה לקפקא, עמד בריב חמור עם אביו בשל החלטתו להיות סופר.

בשנת 1938 עלה ארצה. שנים רבות חי בתל־אביב; לפני שבע שנים עבר לירושלים. צווייג כתב 22 דראמות בנושאים יהודיים, היסטוריים ופסיכולוגיים. דמות הגיבור ולא האירוע עמדה תמיד במרכזו.

רבים ממחזותיו הוצגו בגרמניה ובאוסטריה. שלושה ממחזותיו הוצגו, בתרגום עברי גם בארץ, בתיאטרון „הבימה": „האנוסים", „מוריטורי" (שני עולמות), ו„מלך שאול". השחקן הראשי בכולם היה שמעון פינקל. מאז 1973 שוב לא כתב צווייג.

בשנת 1983 החל לכתוב צווייג „לבנסאראינרונגן" (זכרונות חיים), אוטוביוגראפיה אותה סיים לכתוב לפני כשנה. מעולם לא כתב צווייג יומן או רשימות על אירועי חייו הארוכים. ועתה הופיע הספר בגרמנית.

מאיר פרבר, יושב הראש של „אגודת הסופרים בשפה הגרמנית בישראל" אירגן את המסיבה בבית הסופר. האולם היה מלא מפה אל פה. משתתפים אחרים באו במיוחד מגרמניה לחגיגה, וביניהם המוציא לאור של הספר, היינץ בלייכר. מרגריטה פוי מאוניברסיטת תל־אביב הביאה, בהרצאה בהירה ומבריקה, את ה„לאודטיו". בין המברכים הרבים היו יושב הראש של „התאחדות הסופרים בישראל" דור סנרו, חבר הכנסת יצחק ארצי, שהיה פעם איש מחלקת התרבות של עיריית תל־אביב. נספחי התרבות של שגרירויות גרמניה ואוסטריה ורבים אחרים. שמעון פינקל, שהיה באותה שעה בתפקיד בירושלים, שלח מכתב־ברכה ארוך ולבבי שהוקרא. גם בעל השמחה, מאכס צווייג, אמר מילות תודה לכל החוגגים והמברכים הרבים. הוא סיפר, שהצטרך העזה רבה כדי לגשת לכתיבת חומר שכזה. לא למחזה אלא לפרוזה. לאחר שנים כה רבות של מחזאות ואחרי עשרים שנות שתיקה.

האירוע היה מרגש וקשה היה למשתתפים להיפרד ולהתפזר.

מרים מיכאלים

חלון מורחב לשבוע הספר

מ. אבי־שלמה

האנגלים וארץ הקודש

ברברה ו. טוכמן, "התנ"ך והחרב", אנגליה וארץ־ישראל.
מאנגלית: אדרן אמיר.
הוצאת זמורה־ביתן, 1987

ההיסטוריונית האמריקנית ברברה טוכמן, היודעת באותה מידה להלהיב ולהרגיז בכתביה, לרכוש חסידים נאמנים ומתנגדים חריפים, אלה המשבחים את תבונתה ומקוריות חשיבתה ההיסטוריית־ההגותית ואלה השוללים לפחות חלק מהנחותיה ומאשימים אותה בהמצאה שרירותית של תיזות — הוצגה בשנה שעברה לפני הקורא העברי באחר מחיבוריה החשובים, "מצעד האיוולת", אשר ראה אור במקורו ב־1983. התיזה שלה בחיבור זה היא פשוטה לכאורה: ממשלות ושליטים נוקטים לא אחת צעדים ומנהלים מדיניות של הרס ואבדון לארצותיהם, מונהגים על־ידי טפשות, אנוכיות והיעדר־מחשבה־ורגש, בניגוד לכל היגיון ובניגוד למה שאפשר היה כבר ללמוד מההיסטוריה.

עתה מוגש לנו בעברית ספר אחר שלה, שהוא "חזרה לאחור" מבחינת שנת כתיבתו ופירסומו במקור האנגלי, 1956. "התנ"ך והחרב" מבקש לעקוב אחר יחסה של אנגליה אל ארץ־ישראל מאז ימים רחוקים ביותר בהיסטוריה ועד לכיבושה של הארץ בידי האנגלים במלחמת־העולם הראשונה. כרוכה מציגה המחברת את השלבים השונים בהתפתחות היחסים בין אנגליה הקיסרית ואנגליה אוהבת־התנ"ך לבין ארץ־ישראל, מולדתו העתיקה של עם ישראל, באמצעות דוגמאות ומאורעות היסטוריים, אישים שהיו מעורבים בהם ומעשים שהיו. "את המקורות לתפקיד שמילאה בריטניה בחידוש ימיו של ישראל כקדם, שהם הנושא לדפים הבאים, אפשר למצוא בשני מניעים, דתי ומדיני", כותבת ברברה טוכמן בפתח הספר. "האחד היה חוב מצפוני לעם־התנ"ך. השני היה האסטרטגיה של קיסרות שחייבה את הבעלות על ארצו. ב־1917, כמהלך המערכה נגד התורכים, נמצאה בריטניה ניצבת בפני הכיבוש העדין ביותר בכל דברי ימי־הקיסרות. יכולה היתה לקחת את ארץ־ישראל בלי לתת את הדעת על בעליה הקדמונים, אולם בטרם ייכנס אלנבי לירושלים הכריזה בריטניה, במהווה משונה הידועה בשם הצהרת־בלפור, כי הארץ תהיה פתוחה להתיישבותם של יהודים. הואיל ובכך קיבל עליו הכובש התחייבות כלפי עם שאין לו מדינה, היתה ההכרזה חידוש במתכונות של שלטונות־חסות. אף שלימים התכחשו לה יוזמיה, הרי הניבה מאורע שהוא יחיד־במינו בהיסטוריה — חידושה של מדינה לאחר הפסק של למעלה מאלפיים שנה בריבונות".

בחשבון ההיסטורי פשוט מציינת המחברת, שבהיכנסו ב־1918 לירושלים הצליח הגנרל אלנבי במקום בו נכשל ריצ'ארד לב־הארי. אולם, היא מוסיפה מיד, כי אלנבי לא היה מצליח אילמלא ניסו שנים הרבה קודם לכן ריצ'ארד לכבוש את ארץ־ישראל למען הנצרות או, במילים אחרות, לולא סיפקה הנצרות את הבסיס לזיקה אל הארץ כארץ־הקודש.

דיוני הספר ראשיתם בתקופה קדומה ביותר, במעין השוואה בין יהודה הרומאית ובריטניה הרומאית; אחר־כך באים פרקים על תנועת עולי־הרגל הנוצרים לירושלים, מסעי־הצלב, התנ"ך באנגלית, סוחרים הרפתקנים ללבאנט, אנגליה הפוריטאנית ותקוות עם־ישראל, חזונו של הלורד שפטסברי: ישראל אנגליקאנית, ד'ישראלי, סואץ וקפריסין, הרצל וצ'מברליין; ההצעה הטריטוריאלית הראשונה, הצהרת־בלפור והמנדט על ארץ־ישראל.

ברברה טוכמן הקדישה את "התנ"ך והחרב" לזכר הוריה היהודים אלמה מורגנתאו ומוריס ורטהיים. בספר מובא קונטרס של תמונות וציורים של מאורעות ואישים, המשתלבים בתוכן ובסיפור היחסים בין אנגליה וארץ־ישראל: אוליבר קרומוול, הרב מנשה בן־ישראל, ריצ'ארד לב־הארי וצלאח אדין בציור מימי־הביניים, המתאר קרב ביניהם, ראשי ממשלת בריטניה ויליאם גלדסטון ובנימין ד'ישראלי, משה מונטיפיורי, הרצל, וינסטון צ'רצ'יל, לורנס איש ערב ואחרים.

הפילה העליזה

ג'ראלד דארל, "קרובתי רוזי".
מאנגלית: אילה בלאנדר
מועדון קוראי מעריב, 1987

היא עליזה וידידותית מאוד, אוהבת לשתות ויודעת לעזור במסירות־נפש לחבר בעת צרה... בקיצור, נעים לשהות במחיצתה ולבלות בחברתה — ואף יותר מזה: קשה להיפרד ממנה.

אולי תופתעו, אך יצור זה ממין נקבה אינו אלא פילה גדולה, גיבורת הספר "קרובתי רוזי" מאת ג'ראלד דארל, המוכר כבר היטב לקורא העברי — במיוחד לקוראים הצעירים — מספריו הקודמים שהופיעו בעברית: "חברברי הסאבאנה" (שראה אור בימים אלה במהדורה עברית חדשה), "היער השיכור", "משפחתי וחיות אחרות", "חיות, ציפורים וקרובים", "פגישות עם בעלי־חיים", "ציפורי־הלעג".

הפילה רוזי נמסרת לאדריאן רוקויסל כירושה מדודו עמוס. כיוון שהצעיר אינו יודע מה לעשות בחיה הענקית בביתו, הוא מחליט למסור אותה לקרקס אי־שם על חוף־הים, כדי שיהיה לה שם טוב ותרגיש מאושרת. הוא רותם אותה לעגלה והם פותחים במסע אל הים. בדרך, על רקע נופיה הכפריים של אנגליה, מתנסים האדם והפילה בחוויות ובהרפתקאות שונות. בסיפור כולו משמשים בערבוביה עלילה מטורפת והחביבות, הומור ודימיון.

ג'ראלד דארל הוא ידידן הגדול של החיות ומספרן האוהב. הוא כותב בספריו על אנשים ועל בעלי־חיים שגילה והתיידד עימם בחלקי־עולם שונים. חייו עוברים עליו בנסיעות בעולם, בכתיבה ובצילומי־חיות. דארל נולד בהודו ב־1925. חזר לאנגליה מולדתו, ישב באי היווני קורפו, עמד בראש משלחות מרעיות לאיסוף חיות־בר באפריקה ובאמריקה הלאטינית, צילם מטעם הטלוויזיה הבריטית באוסטרליה, בניו־זילאנד ובמזרח הרחוק, אירגן שמורות־טבע ופארקים זואולוגיים.

"קרובתי רוזי" הוא מספריו הישנים ונכתב ב־1968.

נער בין חיות ודמיון

יאנוש קורצ'אק,
"קאיטוש המכשף".
תירגם מפולנית אורי אורלב.
ציורים ועטיפה: אורה איתן
הוצאת עם עובד, 1987

ספרי־הילדים הנודעים של יאנוש קורצ'אק, המחנך הגדול, הסופר, הרופא ואיש־הציבור, שהלך למשרפות הגאזים יחד עם הילדים היהודים מבית־היתומים, שבראשו עמד, ושמו היה לאגדה — ספרים אלה, שנכתבו במקורם פולנית ותורגמו לעברית וללשונות אחרות, מופיעים כל העת במהדורות חדשות ואף בתרגומים חדשים, אינם חדלים לעורר עניין ולזכות בהצלחה. נימנים עליהם "המלך מתיא", "המלך מתיא באי השומם", "הנער העקשני" וספרים נוספים.

לפני שנתיים הגיש לנו אורי אורלב בתרגום חדש מפולנית "סיפור אמריקני" של קורצ'ק בשם "פשיטת הרגל של ג'ק הקטן". ואילו עתה הוא תירגם מחדש את הספר, שהופיע בשנים תש"ר ותשכ"ד בשם העברי "יותם הקסם". אף כי הספר ראה אור באותה הרצאה ועם אותו ציור על עטיפתו, הוחלף הפעם שמו. למעשה הוחזר לו השם שבמקור: "קאיטוש המכשף". לתרגום החדש נוספו גם שלושה פרקים, שהושמטו מהמהדורה העברית הקודמת. המתרגם מסביר, שהשם או הכינוי "קאיטוש" בפולנית מקביל לכינויים הנהוגים אצלנו: ינוקא, תינוק, צוציק, פספוס, שמנדריק — בקיצור, יצורים קטנים ושובבים.

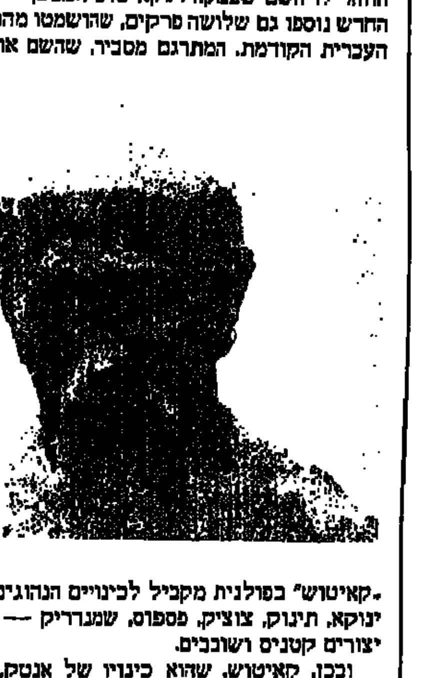

וככן, קאיטוש, שהוא כינויו של אנטק, מתגלה לפני הקורא מיד כנער מלא־חיים, מקורי בהתנהגותו ובמחשבותיו, חותר בלא מורא אל מימושם של רעיונות ו"מבצעים" העולים בראשו; הוא אוהב להתערב, נכנס לחנויות ומעמיד פנים שרצונו לקנות, אך אין לו פרוטה בכיס, למד לקרוא בכוחות עצמו, נוטל חלק במעשים אסורים — ומכאן קצרה הדרך אל עולם הפלאים ואל תורת הנסתר, אל הכישופים שהוא עושה בבית, ברחוב, בבית־הספר.

בהקדשה לספר "קאיטוש המכשף" עם הופעתו הראשונה בשנת 1933, כותב יאנוש קורצ'אק: "זהו ספר קשה. את הספר הקשה הזה אני מקדיש לנערים חסרי מנוחה, אלא שקשה להם להשתנות. צריך לרצות חזק ובהתמדה. צריך לחשל את כוח הרצון, צריך להביא תועלת... למי שיש כוח רצון ותשוקה חזקה לשרת את הזולת, חייו יהפכו לחלום מופלא, גם אם הדרך אל המטרה היתה סבוכה ורצופת סתירות".

קורצ'אק ההומאניסט מסביר את עצמו ואת המגמה, שהנחתה אותו כאשר יצר את דמותו של קאיטוש המכשף.

רזיה של מודעות

קרלוס קסטנדה, "האש שבפנים".
מאנגלית: חיים תדמון
הוצאת זמורה־ביתן, 1987

קרלוס קסטנדה

האש שבפנים

קרלוס קסטנדה יושב בארצות־הברית, לשון כתיבתו היא אנגלית, אך הוא מקסיקני במוצאו. ספריו זוכים להצלחה רבה ולהתעניינות מצד קוראים וביקורת. הוא שמר באמריקה על הרבה מן השורשיות הרוחנית הספרותית־המקסיקנית שלו — והוא מעמיד מושגים ואמונות שברוחניות רחוקה זו מול החשיבה ההגותית והראציונאליזם של איש־המערב המודרני; תכופות הוא מחפש את המזיגה בין שני אלה. אפשר שמזיגה זו דוחפת את קסטנדה לתור אחר משמעויות הקיום האנושי גם מעבר לראציו, מעבר למה שהתבונה והמוחש יכולים לגלות לנו.

"האש שבפנים", המוגש לנו עתה בתרגום עברי, הוא מספריו האחרונים (1984) — ויש בו אלמנטים ודמויות, שהכרנו בספריו הקודמים, בהם גם אלה שראו אור בעברית: "משנתו של דון חואן: דרך היאקי אל הדעת", "מציאות נפרדת: עוד שיחות עם דון חואן", "מסע לאיכטלאן: לקחיו של דון חואן", "הטבעת השניה של העוצמה", "סיפורי עוצמה", "מתנת הנשר".

מקום מרכזי ב"האש שבפנים" תופס מיודעו הוותיק של קסטנדה, הוא דון חואן מטוס, אינדיאני בן שבט היאקי שבצפון מקסיקו, העוסק בכישוף (גם בראייה, — מוסיף המספר, כלומר, שייך לאלה הקרויים רואים). לצידו מופיע דון חנארו פלורס, אף הוא מקסיקני, אם כי בן שבט אינדיאני אחר. השניים משמשים מדריכים רוחניים לאינטלקטואל בן מקסיקו, שקלט הרבה מתרבות־המערב, ברזי עולמות שמעבר לניגלה, במסע ארוך אל הכישוף ואל העל־טבעי. המספר מציג עצמו כחניכם של שני האינדיאנים, מהם למד מושגים ומהויות כמו המודעות של הצד הימני והמודעות של הצד השמאלי, כשהאחת היא מודעות רגילה הנחוצה לחיי יום־יום והשניה מתייחסת למסתורין שבארם. ובעקבות כל אשר הוא לומד מפי דון חואן, באה מעין התגלות. "כל־אימת שהייתי נכנס למודעות גבוהה יותר, לא יכולתי שלא להיות אחוז פליאה מחמת השוני שבין שני צדדים אלה שבי. תמיד הרגשתי כמי שצעיף הוסר מעל לעיניי, משל הייתי עיוור־לחצאין עד כה. ואילו עתה אני יכול לראות. את הרגשת החירות והשמחה הטהורה שהיתה אוחזת בי ברגעים ההם לא אוכל להשוות לכל חוויה אחרת שחוויתי מעודי. בה־בשעה היתה גם הרגשה מפחידה של כיסופים ושל עצב, שהיתה כבת־לוויה לאותה חירות, לאותה שמחה. דון חואן אמר לי כי אין שלמות בלא עצב וכיסופים, שכן בלעדיהם אין פיכחון ואין נדיבות. חוכמה שאין עמה רוח נדיבה — אמר — וכן אף ידע בלא פיכחון, אין בהם תועלת".

כדוגמא בולטת להתרחשויות הפלאיות, שהוא שותף להן, מצביע המספר על המקרה, כאשר בזכות תורתו של דון חואן הוא קופץ מראש הר שטוח לתוך תהום בלי שיאונה לו כל רע.

שמות הפרקים בספר "האש שבפנים" מעידים אף הם על עולם מושגים, המתקשרים בפנימיות נסתרת, העומדת בראש מעייניו של קסטנדה: הרואים החדשים, נוגהה של מודעות, הקשב הראשון, יצורים לא־אורגאניים, ההסחה שמתחת, אמנות היוקשים, התכוונות ועמדת החלימה, תנופת האדמה, הכוח המתגלגל, הממרים את המוות, מסעו של הגוף החולם, שבירת מחסום התפישה.

אוצרות חבויים באפריקה

ריידר הגרד, "מכרות המלך שלמה".
עברית: אוריאל אופק,
בית הוצאה כתר. 1987

לפני כמה שבועות כתבנו במדור זה על ספר־ביכוריו של ויקטור הוגו, "בוג־ז'ארגאל", שנולד בעקבות התערבות: הסופר, בעודו בן 16, התערב עם חבריו, שיכתוב ספר במשך שבועיים — והצליח בכך. גם הספר שלפנינו, "מכרות המלך שלמה" מאת המספר האנגלי הנרי ריידר הגרד, מקורו בהתערבות. הגרד התווכח ב־1884 עם אחיו על ערכו ורמתו של הספר "אי־המטמון" מאת רוברט לואי סטיבנסון, שהיה מאבות ספרות־ההרפתקאות־והניתוז דאז, והתערב כי יש ביכולתו לכתוב רומאן לא פחות טוב מזה. ואכן, אירע — ש"מכרות המלך שלמה" היה לא רק לסיפור המפורסם ביותר בתוך ארבעים ספרי־ההרפתקאות שכתב הגרד עצמו, אלא גם לאחד הבולטים שברומאנים לבני־הנעורים מסוג זה. אשר אינו חדל לקצור הצלחה ולהופיע במהדורות ובתרגומים חדשים למכביר גם עכשיו, מאה שנה ויותר אחרי היכתבו.

אין ספק, חוויותיו של הגרד באפריקה, בה בילה כמה שנים בתפקיד פקיד בריטי קולוניאלי, הלהיבו את דמיונו ודחפו אותו להמציא עלילות מרתקות, המתקשרות בחיפוש אחר אוצר היהלומים החבויים במכרות המלך שלמה האגדיים. הגיבור הראשי הוא הצייד וההרפתקן אלן קווטרמן, המספר את הדברים בגוף ראשון; האלמנטים השונים המרכיבים את הסיפור לובשים צביון דרמאטי — והם צבועים בצבעים עזים: ג'ונגל ומדבר, ארץ אופיר על סודותיה, המסתורין האופף שבטים אפריקניים במאה שעברה, אומץ, סקרנות והעזה, שאינם יודעים גבול, סכנות־מוות, תגליות מדהימות.

אלן קווטרמן הוא גם הגיבור של ספרים אחרים של ריידר הגרד: "אלן קווטרמן", "הפרח הקדוש", "אשת אלן ועוד סיפורי־ציד", "היא ואלן" ועוד.

התרגום העברי שלפנינו של "מכרות המלך שלמה", פרי־עטו של אוריאל אופק המנוח, אינו הראשון — קדמו לו לפחות שלושה תרגומים, שנעשו בתקופות שונות: של מ"ז ולפובסקי, של מרדכי גולדמן ושל ש. גפני.

מהדורה עברית חדשה זו ראתה אור במסגרת "ספרי כתר", סידרת תרגומים חדשים לנוער ממיטב ספרות־העולם בעריכת ערה תמיר.

מהפכנים מול בעיות חברתיות

דוריס לסינג, "הטרוריסטית הטובה".
מאנגלית: נעמי כרמל.
מועדון קוראי מעריב, 1987

הקורא העברי התוודע לראשונה אל יצירתה של דוריס לסינג, התופסת מקום חשוב בספרות האנגלית בת־זמננו, לפני פחות מעשר שנים, כאשר תורגם הרומאן הגדול שלה "מחברת הזהב". מאז הופיעו בעברית שורת ספרים אחרים שלה — ובכולם ניכרת רגישותה של המספרת לבעיות־הזמן, לאקטואליה פוליטית וחברתית, רגישות המלווה חיפושים אינטלקטואליים ואידיאולוגיים.

גם סיפרה החדש, "הטרוריסטית הטובה", אשר נכתב וראה אור במקור ב־1985 מתייחס לבעיות סוציאליות רווחות. משתקפים בו ניסיון־חייה של המספרת עצמה, שבאה מרודזיה לאנגליה בשנת 1949, והשקפת־עולמה הראדיקלית־מארקסיסטית.

יש להוסיף, כי אפשר שמאז חלה בה מעין התפכחות, הבאה לידי ביטוי בנסיונה להיות אובייקטיבית כלפי הגיבורה הראשית ושאר המהפכנים ברומאן ואף יותר מזה — ביחסה הביקורתי אליהם. הגיבורה אליס, צעירה דינאמית החברה בתנועה מהפכנית קיצונית בשם איחוד המרכז הקומוניסטי, פועלת בחברה מערבית ממוסדת למען רעיונותיה. פעולתה מגוונת והרורה להט מהפכני: היא עושה בשכונות־מצוקה להבטחת מגורים אנושיים לעניים, משתתפת בהפגנות ובמשמרות־מחאה, ניצבת מול המשטרה, פולשת לבתים נטושים. האידיאלים הקומוניסטיים שלה לובשים לעתים אופי מוזר; בספר יש נגיעה גם לפעילות של סוכנים סובייטים, של תנועת־הטרור האירית ועוד.

לא חסרים ב"טרוריסטית הטובה" גם דברים על ענייני מין ועל יחסי מין, על אינדיבידואליזם של אשה מול לחציה של קבוצה. אין לשכוח, דוריס לסינג התפרסמה בזמנו ברעיונותיה הפמיניסטיים וביכולתה לתאר את מלחמתה של האשה לעמוד ברשות עצמה, להשתחרר מן התלות המשעבדת בגבר. לעצב את אישיותה ואת חייה באורח עצמאי.

סוכר ומלח

(המשך מעמוד 15)

כתב בלשון מדוברת ושוטפת, יש לכתוב גם את התרגום בלשון מדוברת ושוטפת. אם הכביד על הקורא בסיגנון סבוך ולשון ארכאית (כמו, למשל, תומאס מאן בקטעים מסויימים ב"דוקטור פאוסטוס"), הרי שיש לעשות אותו דבר — במידת האפשר — גם בתרגום. אבל למרות כל זאת, נהניתי מן העיון בתרגומה של אסתר כספי, מכיוון שהצליחה לשמור על הקצב הפנימי, על ההומור, על הנופש הרב שבסגנונו של תאקריי. נוסף על כך, דומני שכמעט ואין כאן טעויות בהבנת המקור — רעה חולה המכה ברוב התרגומים שאנו נחשפים להם. ברור שנעשתה כאן מלאכה מדוקדקת ונאמנה. והקורא שיקבל עליו את האלמנט הארכאי קמעה ייהנה הנאה רבה (ובעצם — למה לא? הרי גם הקורא האנגלי בן־זמננו אינו מכיר את כל המושגים בהם משתמש תאקריי, ויש מהדורות רבות של ספרות אנגלית קלאסית המצרפות הסברים לטקסט.) וכך, ברכותי ל"מוסד ביאליק" על המלאכה היפה. הבאה לידי ביטוי גם בעיצוב הספר, באיורים הנאים — מעשי ידי המחבר — ושאר הסממנים הגורמים לקורא לחוש שהוא מחזיק בידיו ספר אמיתי.

ביקור חובה

ממארם עד פיקאסו: אוסף מוזיאון פון דר הייט במוזיאון תל־אביב

במוזיאון תל־אביב נפתחה תערוכת ענק מ־אוסף מוזיאון פון דר הייט, ווּפרטאל. איכותה הכוללת של התערוכה משביעת רצון אך ההכנה המוזיאולוגית לקוייה. היצירות מעומדות בקבוצות, לפי אמנים ועפ"י קו כרונולוגי.

המדיום עצמו (שמן, פסטל וכו) אינו מצויין. התוצאה — תערוכה שאמנם מענגת את העין אך אינה מלמדת את ההדיוט דבר חדיש. שהרי, אמנות אינה רק תחום ויזואלי. כדי ליהנות באמת מריבוי פניה יש להתעמק באיקונוגרפיה האישית ובאיקונוגרפיה של התקופה. יחד עם זאת, הקטלוג המלווה, שנכתב ברובו על ידי האנס גינטר וואכטמן מופרטל (טקסטים לתמונות), יכול לשמש דוגמא לקטלוגים אחרים הנעשים אצלנו. שפתו אינה הרמטית, אינה אטומה לקהל ה"לא מבין" הכתוב שווה לכל נפש. פותח צוהר להבנה צורנית כמו גם תכנית.

המוזיאון עדיין אינו מבין שתפקידו העיקרי הוא לעשות נפשות לאמנות בקרב קהל רחב יותר. שמתעניין אך עדיין חסר את הכלים הדרושים להבינה. ציור פיגורטיבי אינו בהכרח מובן ולכן רצוי היה שהטקסט המלווה כל תמונה בקטלוג ילווה אותה גם במוזיאון. באופן זה, גם אדם שלא ירכוש את הקטלוג יצא נשכר מהביקור בתערוכה. כך נהוג במוזיאונים ברחבי העולם וכך ראוי שיהיה גם אצלנו.

האוסף משקף, ברוב המקרים, אנינות טעם בצד פלורליזם. נופים חדורי מיסתורין, חרדה, מוות ודמיון של מונך לעומת חרדה מסוג שונה של סוטין, מונך חי בין שני העולמות, בין חיי הממש וחיי הדמיון, בין אנשים בשר־ודם לבין רוחות־מתים, כאשר לכולם מוענקת נוכחות ומוחשיות זהה. אצל סוטין אין הליכה מעבר לנראה. נופי עצים מן הסתם טומנים בחובם זרעי פורענות משלהבים. נופיו של סזאן, לעומתם, אינם נוגעים בחששות הקיומיים, הם תחום אסקפיסטי המתרכז ביפה האידיאלי, יפה הכולל את היסוד הטבעי כמו גם את היסוד הרציונלי המארגן והמסנן; שניהם מתוך הערצה גדולה לטבע. הנופים של לוביס קורינת עשויים צבעים חזקים, משיכות המכחול עזות מאוד. דומה, שהן תוצר של הלך־רוח החלטי וחיוני, הגודש את הכד בעצמתו. ישנם גם נופים מוצללים תחת עלווה ירוקה מאור של דייג וסידרותיו. דמויות הדגים של מנה והנופים של מונה מתעכבים כל־כך על פרטי הטבע, עד שהם זונחים את חזותו ומשתעבדים לתפיסה מופשטת יותר.

לעומת תמונות הנופים עטויי הכהות של מנה ומונה — מוצגת תמונת נוף ים מופלאה של מקס ליברמן; ליברמן מותיר מרווחים, צהובים ומניח גבשושיות צבעים שנראות כסירות, כובעים. או דמויות... שילוב נהדר של תפיסה נטורליסטית וחוש למופשט. פראנץ מארק מעצב נופים של גן עדן ראשוני ותמים: למשל תמונת השועל, שגופו. העשוי קמורים משתלב ברקע הנופי. היערר הגיכור, הרצון להתמזג בטבע, מאפיין גם אקספרסיוניסט כאמיל נולדה, עם שתי דמויות המצויירות כשגביהן אל הצופה ופניהן למשעולי היער. יש תמונות־נוף בהשראת סיפורים יפים — יעד כיסופים, כמו זה של אריך הקל, ולבסוף — נופים שהופכים לצלילים ולמקצבים כמו אלה של ואסילי קאנדינסקי.

מגוון הגישות מעניין במיוחד בתחומי הדומם, דמות אשה, או נושאים מופשטים (ומשמעות הזמן בחלונות הרכבת אצל מקס בקמן, יעודה של החברה המרקסיסטית בנוסח לג'ה או התשתית האינטרדיציפלינרית — על פי מצע הבאוהאוז — אצל אוסקר שלמר).

כך, גם בתחום הדומם — נמצא גישות שונות: צעצועי הילדים הכהים של נולדה. הסוס הצהוב ובובת החרסינה הלבנה שלו על רקע אדום לוהט ודמויות זאביות ואנושיות כמרקע הינם ניגוד מוחלט לשירה הלירית המעודנת כל־כך של אודילון רדון. הצפרים והרכיכות של ג'ימס אנסור עשויים צבעים בהירים מאוד; בהירות חולנית, רוטטת, עצבנית; הם פונים לכיוונים שונים, מצפינים את סוד הים בחלל בטנם ומשרים אווירת מיסתורין כחלחל ומבהיל במקצת. הדומם של גוגין פגאני ואלילי, רווי מיניות וחושניות, למרות מות הצפורים הטרופיות המוקרבות לאלת האבן. בעירו של ג'ורג'יו דה קיריקו הדומם קם על יוצרו, אחד החפצים הופך כהן גדול ומרפא, כש"נחש הנחושת" מקשט את צדדיו. בקצות החלל, שאינו מושפע יותר מכוח המשיכה, פוערים הבניינים לוע שחור וחפצים אחרים במיצוור האחורי "מסתכלים" כשגבם אל הצופה על הציור המטאפיזי המשונה הזה.

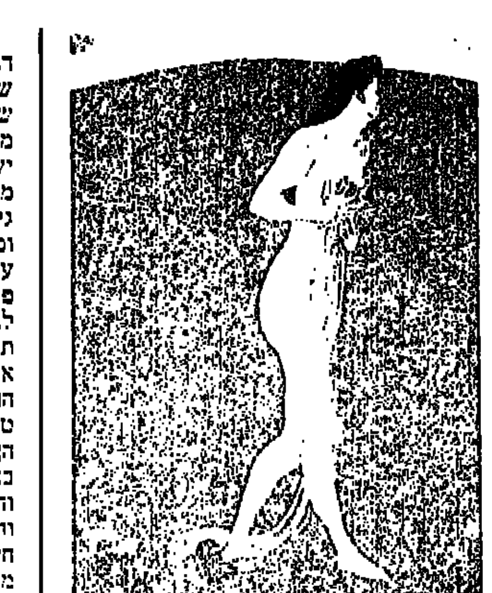

פרדיננד הודלר — "הרגשה", 1903

לבסוף, ניתן לראות את חגיגת הנשים. בעירום ולא בעירום: את הניבפה הפורחת של קס ואן דונגן, ששערותיה הכחולות מכותמות בלבלובי אדום. כניצני פטמותיה, ואשר טבורה מוארך ועורה מוריק רענן כמו עלי הריבונים שלידה. חלקה התחתון מוסתר בבד, בדיוק תחת ערוותה. כך שעל הצופה מוטל להשלים את התמונה בדמיונו. עירומה שניה היא פרדיננד הודלר, המסתירה חמוקים גרמיים וצוערת באקסטזה לתוך גבעה ירוקה. המסומנת בנוריות רגישות, והיא כולה "הרגשה".

"האשה עם ארמוניות" של אלכסיי יבלנסקי דומה לפרחים שבזרועותיה המעודנות. האדומים של בגדיה הנאים וכובעה, האדומים של שפתותיה ולחייה לא גורעים מעגנותה, ממופנמותה ומרעננותה הצעירה. לעומתה, ישובה מריה ממונטמרטר, הוונוס הזקנה לעת מצוא של טולוז לוטרק, על כורסא, גופה הלבן גלוי, פניה מעמעשים מראה מטושטשת, מעובה ומקובעת לחוויות הגבר. נערה אחרת מהלכת עם זר צהוב בנוף סכמטי — יציר כפיה של פאולה מודרזון בקר. נערת היומיום, החולמת להיות מלכה, מלאת תוגה בשל היריעה שלעולם תיוותר נערה עלומה עם זר ארעי של פרחי־בר. אבל יש תמונה של נשים עם גופים מוארכים, הדרות ברחובות ערים צהובות והנראות כצפורי־טרף, שפניהן נמשחו צבעי מלחמה וקרבות. אלה הן בנותיו של ארנסט לודוויג קירכנר. באמצעותן הביע את מלוא ניכורו כלפי הסביבה והמאורעות. בדומה לאלה — הנשים המרקדות והמיצועצעות של אוטו דיקס אינן אלא בובות חייטים, או שמא בובות החייטים הן נשים מלאכותיות וצבועות. שעיקר מעייניהן בנוצות המרחפות על כובעיהן, בתכשיטיהן בנעליהן המחודדות ובמחשופיהן המודגשים. הן משתתפות בהילולת ה"נדמה לי", באשליית משחק החיים האירוני, נעות בקצב צלילים, המופקים על ידי נגן כושי שטני.

מי שמוקיר את יפי גוף האשה ילך אל חצי עירום שכוב על כריות של כריסטיאן שאד ויתענג למראה קווצת־שער מעודנת הצצה באופן טבעי מבית השחי. למראה העורקים והוורידים הכוללים מבעד לעור־שקוף במקצת. רך למגע כמצע עליו מונח גוף זה. ולמראה ראש גדוש שער שחור קצוץ. אבל לגבי אסתטיקן הצורניות הטהורה — תמיד פתוחה האפשרות לבקר את האשה העירומה של פיקאסו. זו המתעשעת בחתול, ואשר בנגיעה אחת בגופה ייתקל בכל מגוון השקערוריות והבליטות הגשיות האפשריות.

מורה נבוכים

פסטיבל הקולנוע בירושלים — אולמות הסינמטק, החאן ותיאטרון ירושלים

פסטיבל הקולנוע הירושלמי הפך לאירוע של קבע, קשה לדרוש מהפסטיבל שיתעלה על השנה הקודמת, אבל יש התפתחות לפחות מבחינת גודש הסרטים. למעלה ממאה סרטים מתפזרים על פני תשעה ימים, כשהפעם, בנוסף לשני אולמות הסינמטק ואולם החאן, הסרטים יוקרנו גם בתיאטרון ירושלים.

התוכנית העמוסה מאד כוללת אסופות סרטים מהפסטיבלים של השנתיים האחרונות, סרטי תעודה (כשגם השנה דגש על נושא השואה), פרמיירות עולמיות של מבחר סרטים ישראלים, סרטים ישראליים קצרים, יצירות מעניינות מהעולם השלישי, סרטים קלאסיים ששוחזרו לאחרונה ועוד.

בין הסרטים בולטת הרטרוספקטיבה המעניינת של סרטי הבמאי הגאון אורסון וולס (שתוצג ותושלם אחר־כך גם בסינמטקים האחרים). בצד כמה מהיצירות הידועות והמוכרות כ"האזרח קיין", "הצמאון לפורענות" או "פלסטף", יוצגו סרטים שלא הוקרנו בארץ בשנים האחרונות או שלא הוקרנו כלל. בין היתר: "ו. זה זיוף" — מסה תעודית מבריקה על ענייני אמנות וזיוף; סרט המסתורין "מר ארקדין" וגם יצירות בלתי גמורות כמו "זה הכל נכון", קטעים מסרט לא גמור של וולס, שנעשה בהשפעת סרטי אייזנשטיין ועוסק בכפר דייגים בברזיל. וולס מוצג גם בהופעתו הקולנועית האחרונה בסרטו של הנרי יאגלום "מישהו לאהוב" ומעניק מימד משעשע ושנון לסרט שרי מזכיר את סרטו הקודם של יאגלום "תמיד".

לא צפיתי בחלק גדול של הסרטים. להלן מורה נבוכים תמציתי לסרטים בהם צפיתי כבר קודם.

"תרז" — סרטו של אלן קאבלייה על חייה של נזירה כרמליטית במחצית המאה שעברה שהוכרזה כקדושה אחר מותה. סרט נזירי כגיבורתו, שהקדישה את כל כולה לאהבת האל. סגנון קפדני, תפאורה מינימליסטית, עקשנות שמזכירה את סרטי רובר ברסון.

סרט קתולי אחר, בעייתי אבל מרתק כמרבית סרטיו של הבמאי הצרפתי מוריס פיאלה, הוא "תחת שמש השטן", שזכה בפרס דקל הזהב בפסטיבל קאן וגם לקיתונות של בוז מהקהל. פיאלה אינו מנסה להקל על הצופים ומי שאינו בקי בנצרות או ביצירתו של ז'ורז' ברנאנוס, שעל פיו נעשה הסרט, תקשה עליו הצפייה. ז'ראר דפרדייה מוכיח שוב את יכולתו רבת הגוונים, כאן ככומר מתייסר הנאבק בכוחות השטן.

יצירה אחרת קשה לפיענוח היא "הקורבן", סרטו האחרון של הבמאי הרוסי אנדריי טרקובסקי. עם כל האלגוריה שסובבת סביב שואה גרעינית ויחסי אב ובן, מבחינת העשייה הקולנועית זו וירטואוזיות המתקרבת לגאוניות. שוטים ארוכים ותנועות מצלמה סבוכות יוצרים רושם מהמם.

ליצירות הקולנוע הארנסטיבי הניחנות באותה גישה אסתטית קפדנית מחמירה שייך גם "מסע לקיתירה" של תאו אנגלופולוס היווני. זה אולי סרט מעניין פחות מ"מסע השחקנים" המפורסם, ואולי אינטלקטואלי יותר מדי, אבל עדיין קולנוע עוצר נשימה בחלקים מסויימים. הסרט מטפל ביחסי בן קולנועו לאביו המהפכן הקומוניסט, ששב לאחר גלות ממושכת בבריה"מ. כמרבית סרטיו של הבמאי זהו מסע ביוון שניתן לפרשו גם כמסע בתוך נפשות הגיבורים.

הרבה יותר פשוט וקומוניקטיבי הוא הסרט הטאייוואני "עת לחיות ועת למות" של הו הסיאו־הסיין, ממבשרי הרנסנס של הקולנוע בטאייוואן. סרט זכרונות על נעורים בשנות החמישים, נוגע ללב בהומניות הנושכת ממרבית הסצנות.

"היא לא יכולה בלי זה" הוא אחת ההפתעות שסיפק הקולנוע הניו־יורקי. סרט ראשון של במאי כושי צעיר בשם ספייק לי. הסרט עוסק בנערה כושית מברוקלין המנהלת בעת ובעונה אחת שלוש פרשיות אהבים עם שלושה גברים ואינה מתקשרת אף לא לאחד מהם. יתרונותיו של הסרט נובעים גם מדלות תקציבו, הסגנון החופשי המשוחרר, אופן העריכה, הצילומים בשחור־לבן והראיונות הכמות־תיעודיים עם הגיבורים המשולבים בסרט.

עוד קולנוע שחידש את פניו בשנים האחרונות הוא הקולנוע הבריטי, הרבה בזכות השגי הטלוויזיה הבריטית. סידרת טלוויזיה של הב.בי.סי. היא "הבלש המזמר". השחקן השייקספירי המצויין מייקל גאמבון מופיע בה בתפקיד סופר של ספרי בלשים, ששמו כשם גיבורו של צ'נדלר, פיליפ מארלו. נמיטת חוליו בבית החולים (והוא סובל ממחלת עור קשה) הוא הווה את סיפורי המתח האפלים שלו ומעלה פרקי זכרון ממהלך חייו. סידרה מפתיעה בהעזותה האמנותית גם בהשוואה לחומר המעולה בדרך־כלל של רשתות הטלוויזיה בבריטניה.

במאי שקשור לטלוויזיה הוא סטפן פרירס. מי שביים את "המכבסה היפהפיה שלי". סרטו האחרון "זקוף ת'אוזן" הוא ביוגרפיה קולנועית של המחזאי ג'ו אורטון, הדנה ביחסיו עם מאהבו המתוסכל קנת האליוול, שרצח אותו בהתקפת אמוק. משחק מצויין של גרי אולדמן (אורטון) ושל אלפרד מולינה (האליוול), תסריט מגובש של המחזאי אלן בנט ושיחזור מעורר הערכה של אנגליה של שנות החמישים והששים.

ניקיטה מיכאלקוב ואחיו הבמאי אנדריי קונצ'לובסקי, שעובד בשנים האחרונות עבור חברת "קנון". מיוצגים גם הם, על־ידי "עיניים שחורות" של מיכאלקוב ו"אנשים מבויישים" של קונצ'לובסקי. הסרט הראשון, הפקה איטלקית, המבוססת על סיפורי צ'כוב, עוסק באהבה בין איטלקי לרוסיה. השני מביא את סיפור מסעה של עיתונאית ניו־יורקית לביצות לואיזיאנה בחיפושה אחר שורשיה המשפחתיים. מארצ'לו מאסטרויאני. כוכב סרטו של מיכאלקוב, וברברה הרשי, בסרטו של קונצ'לובסקי. זכו השנה בפרסי המשחק בפסטיבל קאן. העדפתי היא "עיניים שחורות" של מיכאלקוב. סרט רוסי מאד באופיו (יותר ממחציתו צולמה ברוסיה), מלא קסם, אהבת אדם ומוזיקה צוענית.

לסיום, המלצה חמה לסרטים המשוחזרים הכלולים בפסטיבל הנוכחי: הסרט הבריטי של מייקל פאול ואמריק פרסבורגר, "הנרקיס השחור" (1946), שהוא סיפורה של נזירה (דבורה קר) שיוצאת להחדיר את הנצרות בקרב ילידי הרי ההימליה, ו"בקי שארפ" (1935) הנפלא, עיבודו של רובן מאמוליאן לרומן של תאקריי עם מרי הופקינס הנהדרת בתפקיד ראשי. "בקי שארפ" הוא הסרט הראשון שצולם בשיטת הטכניקולור. שהשיחזור משיב לו את זוהרו הצבעוני הראשוני. ולבסוף, "קאאונבה" (1970), סרט של מהגרים רוסיים שעשו בצרפת הבמאי אלכסנדר וולקוף והשחקן איתן מוז'וכין בתפקיד המאהב האיטלקי.

תל־אביב

אסתר
מחוץ לתחום
חול: 5, 7.30, 9.45
מוצ"ש: 7.30, 9.45
נשק קטלני
שישי: 10.00, 12.15

אורלי
ילדים חורגים לאלוהים
שישי: 10
מוצ"ש: 7, 9.30
חול: 4.30, 7, 9.30

בן־יהודה
זכרונות משדה הקרב
שישי: 12.00, 9.45
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

גת
בלוז לחופש הגדול
חול: 5, 7.30, 9.45
שישי: 10
מוצ"ש: 7.30, 9.45

דקל
קרוקודיל דנדי
שישי: 10
מוצ"ש וחול: 7.15, 9.30

דרייב אין
המובטל בטיטו
שישי: 10
סקס
12.15
המובטל בטיטו
מוצ"ש: 8–10
סקס
12.00

חוד
המובטל בטיטו
מוצ"ש: 7.15, 9.30
שישי: 12.00, 10.00
חול: 5, 7.15, 9.30

לימור חדש
פלאטון
שישי: 12.00, 9.40
מוצ"ש: 7, 9.30
חול: 4.30, 7, 9.30

פאר
ימים של תהילה
שישי: 10
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 5, 7.30, 9.30

מוזיאון תל־אביב
מותו של סוכן
מוצ"ש: 7, 9.30
חול: 4.30, 7, 9.30

סינמה 1
מעבר לשיא
שישי: 10
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

סינמה 2
זכרונות אהבה מפירנצה
שישי: 10
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

פאריס
בטי בלו
שישי: 12.00 בצהרים
10 — 12.00 בלילה,
מוצ"ש: 7, 9.30
חול: 11.45, 2, 5, 7, 9.30
שישי:
2.30 הקרנבל הגדול
4.30 דודס קאזן
שבת:
11.00 המלך והציפור
13.30 התפוז המכני
15.00 מצב הדברים
17.00 צינה טאון
23.30 בלילה: שודדי הזמן

חן 1
ב"ס למשמר אזרחי
חול: 5.30, 7.55, 9.55
שישי: 10, 12.15
מוצ"ש: 7.55, 9.55
במבי
שבת 11 בבוקר

חן 2
חנות קטנה ומטריפה
חול: 5.30, 7.45, 9.50
שישי: 10, 12.15
מוצ"ש: 7.50, 9.50
בחזרה לארץ עוץ
שבת 11 בבוקר

חן 3
אני וחברה
חול: 5.30, 7.50, 9.50
שישי: 10, 12.00
מוצ"ש: 7.50, 9.50
תעתועי שחור הזקן
שבת 11 בבוקר

חן 4
סיפור מהחיים
חול: 5.10, 7.15
שישי: 9.50
מוצ"ש: 7.15
אנשי הפח
חול: 5.10, 7.15
שישי: 12.15
מוצ"ש: 9.45
חול: 11, 2, 9.40
בייבי סוד האגדה האבודה
שבת 11 בבוקר

חן 5
אל תקרא לי לבן
חול: 11, 2, 5.40, 7.45, 9.55
שישי: 10, 12.20
מוצ"ש: 7.45, 9.55
תינוק מוזר במשפחה
שבת 11 בבוקר

שחף
ימי הרדיו
שישי: 10–12.00
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

תכלת
החנות מעבר לפינה
חול: 5.30, 7.40, 9.50
מוצ"ש: 7.45, 9.50

תל־אביב
חברברים
שישי: 10.00, 12.00
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

בית ציוני אמריקה הקולנוע
נשיקה אדומה
שישי: 12, 10
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: א,ב,ג,ה 5.00, 7.30, 9.30
אקו פארק
שישי: 2.30
הרולד ומוד
מוצ"ש: 23.45
בלייד ראנר
ה' 23.45

צוותא
לתרבות מתקדמת

"צוותא" ראשון־לציון
ליל שבת. 6.87. שעה 22.00 הזמרת נורית גלרון בתכנית "משהו בלבבה". יחד עם נורית על הבמה: מאיר ישראלי - תופים, אילן וירצברג - גיטרה, אלונה טוראל - קלידים, רון דוריאן - קלידים. שירים מתקליטה האחרון ולהיטים מוכרים נוספים

שבת. 27.6.87 שעה 17.30 לילדים מגיל 7. "סימפוניית הצעצועים והמחשב". משתתפים: גילת אנקורי, בני נדלר, אדם זילברמן, יוסי זגורי.

מוצאי שבת. 27.6.87 שעה 21.30 "קוטש". קומדיה חדשה מאת: סטיבן ברקוף. משתתפים: ישראל גוריון, רזיה ישראלי, אשר צרפתי, רחלי אטאס, עזרא כפרי.

יום ראשון. 28.6.87 שעה 20.30 דיון בנושא - "20 שנה אחרי ששת הימים" משתתפים: ח"כ אלעזר גרנות (מפ"ם), ח"כ פואד בן־אליעזר, אלים (מיל) ד"ר עמנואל וולד. מנחה — דני פלג.

יום שני. 29.6.87 שעה 20.30 קומדיה רומנית - "ארוסות נוחתות בפריס" בביצוע התיאטרון הלאומי מבוקרשט. בראשם - פלורין פיארסק.

"צוותא" רמת־השרון
ליל שבת. 3.7.87 שעה 22.00 אריק לביא בלווי גיטרה, פסנתר ומתופף.

מוצאי שבת. 4.7.87 שעה 21.00 דוד גרוסמן - סופר. על ספרו - "הזמן הצהוב".

"צוותא" ירושלים
ליל שבת. 26.6.87 שעה 22.00 סדנת אילתור חופשי של יוסי ימפל: מוסיקאים נגנים - ללא כליהם, מבצעים חמש עבודות העוסקות בקשר שבין חיים למוסיקה. משתתפים: תניר שקד, אמיר בן־אלון, רחל מזור, חיים רכנצר, יוסי ימפל.

שבת. 27.6.87 שעה 11.00 בבוקר. קונצרט מוסיקה קאמרית לחליל ופסנתר. עם: אביגיל דולן - חליל, דוד דולן - פסנתר. מיצירות: באך, הרל'ס, בהם, מסיין.

מוצאי שבת. 27.6.87 שעה 21.00 יוקרן הסרט - "קבקבי העץ" בימוי: אולמי. עם: לואיג'י ארנאב, גוספה בהטולי. לרגה פצולות.

"צוותא" מגדל־העמק
מוצאי שבת. 4.7.87 שעה 20.00 קונצרט ביידיש — בביצוע: הזמרת זמרה אורנית ורות לוין.

"צוותא" רמת־אליהו (ראשון לציון)
שבת 27.6.87 שעה 11.00 בבוקר הרצאה ביידיש בעניני אקטואליה מגיש חה"י יצחק שושני.
המועדון פתוח משעה 10.00 לעיון בעתוני סוף השבוע וכיבוד קל.

ירושלים

אדיסון
קווטרמן
מוצ"ש: 9.30
חול: 4.30, 7.30, 9.30

אורגיל
הרומן שלי באוקספורד
חול: 5, 7.15, 9.15
מוצ"ש: 9.00

עדן
המובטל בטיטו
מוצ"ש: 9.30
חול: 4.30, 7.30, 9.30

אורנע
ב"ס למשמר אזרחי
מוצ"ש: 9.15
חול: 4.30, 7.15, 9.15

מיטשל
ילדים חורגים לאלוהים
מוצ"ש: 9.30
חול: 7.15, 9.30

סמדר
קריאת העורב
מוצ"ש: 9.15
חול: 7, 9.15

כפיר
שם הורד
מוצ"ש: 9.30
חול: 4.30, 7, 9.30

תבירה
סיפורים שסיפרתי לאמא
מוצ"ש: 9.30
חול: 7.30, 9.30

אוריון
אור 1
רימון חי
מוצ"ש: 9.15
חול: 4.30, 7.00, 9.15

אור 3
משהו פראי
מוצ"ש: 9.15
חול: 4.30, 7.00, 9.15
קרוקודיל דנדי
שבת: 10.30 בבוקר
מופע הקולנוע של רוקי
מוצ"ש וחול: 23.15

אור 4
בטי בלו
מוצ"ש: 9.15
קרוקודיל דנדי
חול: 4.30, 7.00, 9.15
חנה ואחיותיה
מוצ"ש וחול: 23.15

אור 5
ללא רחמים
מוצ"ש: 9.15
חול: 7, 9.15
נשר הברזל
חול: 4.30, 10.30
ראסטי ג'ימס
מוצ"ש וחול: 23.15

בית אגרון
שישי
14.30 מנהטן
16.15 הפירטים
21.45 אהבה בשחקים
23.45 בחירת הנשק
מוצאי־שבת
17.30 מרי פופינס
20.00 מנהטן
21.45 דונה פלור נשואה לשניים
24.00 אהבה בשחקים

תיאטרון ירושלים
מלו
חול: 6.45, 9.15
שישי: 2.30
מוצ"ש: 9.15

עפולה

מופתרון
מעבר לשיא
ב', ה', ו־מוצ"ש: 9.00
א': 5.00
ג': 5, 9.00

בת־ים

עצמאות
ילדים חורגים לאלוהים
שישי: 10
מוצ"ש: 7, 9.30
א', ג', ד', ה': 4.30, 7, 9.30
ב': 4.30

כפר־סבא

בית ברל קולנוע ותיאטרון
ימים של תהילה
שישי: 10.00
מוצ"ש וחול: 8, 10
תעלול קטלני
שלישי: 12 בלילה
למות בעד השלום

חיפה

ארמון
סגור לרגל שיפוצים

חן
קרוקודיל דנדי
שישי: 10 בערב
מוצ"ש: 7, 9.15
חול: 4.30, 7, 9.15

אורלי
שם הורד
מוצ"ש וחול: 7, 9.30

רון
טיפול נמרץ
שישי: 10
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול: 4.30, 7.15, 9.10

אורה
פושע מובטל וילדה קטנה
שישי: 10
מוצ"ש: 7, 9.15
חול: 4.30, 7, 9.15

קרן אור המחודש
נערת ליווי
מוצ"ש: 7.15, 9.15
חול: 4.30, 7, 9.15
שבלול
שישי: 14.30
ברזיל
שבת: 23.30

פאר
ב"ס למשמר אזרחי
שישי: 10
מוצ"ש: 7, 9.15
חול: 4.30, 7, 9.15

אמפיתיאטרון
מעבר לשיא
מוצ"ש: 7, 9.15
חול: 4.30, 7, 9.15

עצמון 1
המובטל בטיטו
שישי: 10.15
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 4.30, 7, 9.15

עצמון 2
ימי הרדיו
שישי: 10.15
מוצ"ש: 7, 9.30
חול: 4.30, 7, 9.15

עצמון 3
ילדים חורגים לאלוהים
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.00, 9.30
חול: 4.15, 6.45, 9.10

הרצליה

היכל
שמתי ברז למורה
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

מלון דניאל
קיץ
מוצ"ש, א', ב', ג', ה': 7.15, 9.30

גבעתיים

חדר
ילדים חורגים לאלוהים
שישי: 10
מוצ"ש: 7, 9.30
חול: 4.30, 7, 9.30

נתניה

שרון
אנשי הפח
מוצ"ש: 6, 8
חול: 6, 8, 10
תעתועי שחור הזקן
מיום ד' 11 בבוקר

סטודיו
בלוז לחופש הגדול
מוצ"ש וחול: 6, 8, 10
דמבו הפיל המעופף
מיום ד' 11 בבוקר

באר־שבע

חן
קוורטמן
שישי: 10
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 5, 7.30, 9.30

רמת־גן

אואזיס
פשעים שבלב
חול: 7.30, 9.45
שישי: 10
מוצ"ש: 7.30, 9.45

ארמון
ב"ס למשמר אזרחי
חול: 5, 7.45, 9.45
שישי: 10
מוצ"ש: 7.45, 9.45

לילי
אהבה במחתרת
שישי: 10
מוצ"ש וחול: 7.30, 9.30

רב גן 1
ימי הרדיו
חול: 5, 7.30, 9.45
שישי: 10, 12.15
מוצ"ש: 7.30, 9.45
במבי
שבת 11 בבוקר

רב גן 2
משהו פראי
חול: 5, 7.30, 9.45
שישי: 10, 12.15
מוצ"ש: 7.30, 9.45
שלגיה
שבת 11 בבוקר

רב גן 3
אני וחברה
חול: 5, 7.30, 9.45
שישי: 10, 12.15
מוצ"ש: 7.30, 9.45
20,000 מיל מתחת למים
שבת 11 בבוקר

רב גן 4
קרוקודיל דנדי
חול: 5, 7.30, 9.45
שישי: 10, 12.15
מוצ"ש: 7.30, 9.45
מרי פופינס
שבת 11 בבוקר

רעננה

אורות
מעבר לשיא
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

הבימה
התיאטרון הלאומי
מחר מוצ"ש, 26.6
בדרך לברודווי: 21.00
הדוד וניה: 20.30
איינשטיין — בימרתף: 21.00
מגדלה אפרת - גבעת חיים

ראשון־לציון

רון 1
המובטל בטיטו
שישי: 14.00
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: א,ג,ד,ה: 5, 7.15, 9.30
ב: 5.00

רון 2
שמתי ברז למורה
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

פתח תקוה

היכל
המובטל בטיטו
שישי: 10
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 4.30, 7.15, 9.30

היכל 2
ימי הרדיו
שישי: 10
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 4.30, 7.15, 9.30

היכל 3
קווטרמן
שישי: 10
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 4.30, 7.15, 9.30
ג' 12 בלילה, 4.30

חולון

ארמון
הבוקר שאחרי
מוצ"ש וחול: 7.30, 9.30
שיער
מוצ"ש: 23.30
מרק ברווז
יום ה': 23.30
תצוגני מבודפשט
יום ג': 4.30

סבוי
ילדים חורגים לאלוהים
שישי: 10
מוצ"ש: 7, 9.30
חול: 4.30, 7, 9.30

מגדל
ב"ס למשמר אזרחי
חול: 5.00, 7.45, 9.45
שישי: 10
מוצ"ש: 7.45, 9.45

שרותים ● עזרה ●

תורנות בתי־חולים

תל־אביב והמרכז
● בית החולים ע"ש שיבא תל־השומר - כל המחלקות - כל השבוע.
● בית החולים בילינסון, פתח־תקוה - כל המחלקות - כל השבוע.
● בית החולים ע"ש רוקח, תל־אביב - בימים ב', ו' - כירורגיה ופנימית, ילדים - כל השבוע.
● בית החולים איכילוב, תל־אביב - בימים א', ג', ה' שבת - כירורגיה ופנימית.
● בית החולים וולפסון, חולון - כל המחלקות - כל השבוע.
● בית החולים אסף הרופא - כל המחלקות - כל השבוע.

נתניה
● בי"ח לניאדו נמצא בתורנות למקרים דחופים - כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים
שישי
שערי צדק - ילדים, פנימית, הדסה ע"כ - כירורגיה, אורטופדיה, עיניים, א.א.ג, נשים.
שבת
ביקור חולים - ילדים, נשים, הדסה ע"כ - פנימית, כירורגיה, אורטופדיה, עיניים, א.א.ג.

תורנות בתי־מרקחת

שישי
בת־ים: מזור — חביבה רייק 20.
חולון: אסותא — סוקולוב 4.
ירושלים: קופ"ח — מרפאת רוממה, רח' המ"ג 28.
נתניה: קופ"ח לאומית — סמולנסקין 9.
פתח־תקוה: קופ"ח כללית — חיים עוזר.
רמת־גן: סינצי — חיבת ציון 43.
תל־אביב: כני — דיזנגוף 174.
בריאות — המלך ג'ורג' 28.
חיפה: סבגור — סבגור 37.
רחובות: כדק — הרצל 135.

שבת
בת־ים: מזור — חביבה רייק 20.
חולון: קופ"ח עין יהב.
ירושלים: הר הזיתים — הר הזיתים (ממול)
קופ"ח — מרפאת רוממה (מוצ"ש) רח' המ"ג 28.
נתניה: המגן — שד' ויצמן 14.
פתח־תקוה: קופ"ח כללית — חיים עוזר.
רמת־גן: הדסה — כצנלסון 151.
תל־אביב: כני — דיזנגוף 174.
זיוה — אצ"ל 52.
חיפה: חדש — הורב 53.
רחובות: מאוחדת — בנימין 43.

עזרה ראשונה

עזרה ראשונה לשיניים [illegible]
מרפאות שיניים לעזרה ראשונה [illegible]
מרכז סיוע לקרבנות אונס [illegible]
עזרה ראשונה נפשית
ער"ן ירושלים — טל' 02-227171
ער"ן תל־אביב — טל' 03-5461111
ער"ן ילדים ונוער — טל' 261113
ער"ן חיפה — טל' 04-672222
ער"ן באר־שבע — טל' 057-418111
ער"ן נתניה — טל' 053-35316

בבודפשט החל אמש "בישול" הבתים בדרגה ב'

ישראל — בראש בית
סיכויים שתשחק בבולגריה

תורכיה הודיעה כי לא תוכל לארח את ישראל באליפות אירופה, דרג ב', מסיבות בטחוניות ● ההכרעה הסופית וקביעת הבתים היום או מחר ● ישראל תארח בית אירופי באליפות הנערות

שרות "על המשמר"
הסיכויים המירביים הם שנבחרת ישראל בכדורסל תקיים את משחקיה באליפות אירופה, דרג ב', בסופיה, בולגריה, מאחר שתורכיה הודיעה אמש לנציגי פיב"א בבודפשט, שהחלו במלאכת "הבישול", שאין היא יכולה לארח את ישראל מסיבות בטחוניות. ההכרעה תיפול היום או מחר.

אמש נקבעו ראשי ארבעת הבתים בדרגה ב': צרפת, הולנד, ישראל ושבדיה, שהחליפה את רומניה, שכלל לא נרשמה. שלוש הנבחרות הראשונות דורגו במקומות 9־11 באליפות אירופה ביוון.

בנוסף להן ישובצו ארבע הנבחרות המארחות: תורכיה, בולגריה, שווייץ ובלגיה.

פינלנד, אוסטריה, אנגליה ואיסלנד יחולקו לארבעת הבתים, וכן גם סקוטלנד, דנמרק, נורבגיה, וולס, פורטוגל והונגריה.

אם אכן תשחק ישראל בסופיה יהיו, כנראה, יריבותיה: בולגריה, אוסטריה והונגריה.

מאחר שלמשחקי דרג ב' נרשמו 18 נבחרות נוצרה בעייה. הצעה אחת אומרת שיש לקיים שני בתים של 5 נבחרות ושניים נוספים של 4 נבחרות. הצעה נוספת היא של בית אחד עם 6 נבחרות ושלושה בתים עם 4 נבחרות.

ההודעה התורכית על סירובה לארח את ישראל מסיבות בטחוניות לא הפתיעה. התורכים רמזו על כך עוד בזמן אליפות אירופה ביוון.

ישראל. תארח באפריל 1988 בית מוקדם באליפות אירופה לנערות. בהשתתפות נבחרות ספרד, יוון, רומניה וישראל.

מחר תיערך הגרלת הבתים באליפות הקדטים בהונגריה.

קונגרס פיב"א ייפתח רשמית הערב בבודפשט, אם־כי הוועדות הבין־לאומיות כבר החלו בפעולתן אמש.

אוירה של משבר לקראת מיפגש ראשי הספורט היום

ראשי מרכזי הספורט של הפועל, מכבי ובית"ר, ינסו למנוע היום משבר בין־מרכזי, הצפוי על רקע סירוב גוש מכבי־בית"ר להשלים את תהליך הצימצום ל־12 קבוצות, ומאידך, החלטת מזכירות מרכז הפועל להפסיק את הדיונים בנושא שילוב זרים בכדורגל.

עוזיקם מילצ'ן, מ"מ יו"ר הנהלת ההתאחדות לכדורגל מטעם מכבי, אמר אמש כי לא יסכים לתכתיבים של מרכז הפועל, לפיהם אם יוקפא תהליך הצימצום לא יהיו זרים בכדורגל. מילצ'ן אמר כי מבחינתו אין החלטה לצימצום ל־12 קבוצות, ואם הפועל אינו רוצה זרים לא יהיו זרים כאלה בשורותיו.

מילצ'ן, שישתתף היום בפגישה, הדגיש כי אינו מתכוון לנהל מו"מ עם אנשי הפועל. מה גם שההחלטה להשאיר 14 קבוצות מקובלת גם על אנשי בית"ר.

שאול סוירי, יו"ר ההתאחדות לכדורגל, אמר כי לא צפוייה היום התפתחות מפתיעה. לדבריו, הפועל יעמוד על עקרונותיו.

סוירי ציין כי החלטת מכבי לבטל את תקנון התשלומים לא ברורה וקשה לו להאמין שההתייחסות היא גם לענף הכדורגל.

ראשי מרכזי הספורט, יחד עם נציגיהם הבכירים בהתאחדות לכדורגל, ינסו, למרות האיומים, להגיע להסדר שימנע משבר בעתיד.

שילטון — תמורת מליון לינ"ט

פיטר שילטון, בן ה־38, שלפה חמש שנים בשורות סאוטהמפטון, עבר אתמול לקבוצת דרבי־קאונטי, ששבה לליגה הבכירה, תמורת מליון לירות שטרלינג. שילטון, שהופיע 91 פעם בשער נבחרת אנגליה, חתם חוזה לשלוש שנים עם מועדונו החדש. העברתו מהווה שיא־העברה לגבי שוער אנגלי.

מאלין רשמית: הנחיות הישראלים קבילים עלינו

קבוצת מאלין הבלגית שיגרה אתמול מברק להתאחדות הישראלית בכדורגל ובו ציינה כי החלטת ההתאחדות הישראלית בדבר שיתופו של אלי אוחנה למשחקים הקדם־אולימפיים באוקיאניה קבילים עליה, ותנהג בהתאם להנחיות הישראלים.

שאול סוירי, יו"ר ההתאחדות לכדורגל, הבהיר כי המברק הבלגי מספק את ההתאחדות שתעביר את השיחרור הבין־לאומי לבלגיה.

● שלנסק ורוצלאב זכתה בגביע הפולני לאחר שניצחה בגמר את קטוביצ'ה — 3:4, בבעיטות — 11. שערים לא הובקעו ב־120 דקות.

כדוריד
נוער: הונגריה — ישראל 20:27

שרות "על־המשמר"
במשחקים המוקדמים באליפות העולם בכדוריד לנוער, הנערכים בפירקו, איטליה, ניצחה סגנית אלופת העולם, הונגריה, את ישראל 20:27, לאחר 8:12 במחצית.

עד לדקה ה־5 התנהל משחק שקול — 2:2, ובהמשך עלו ההונגרים ליתרון של — 2:8 בדקה ה־18.

במחצית השנייה הצליחו הישראלים להקטין ל־15:19, לפני שנוצחו 20:27.

שערים לנבחרת הנוער: זיו קשנר 5; דורון דיין 4; אריק אקמן 4; גדעון פרוכטר 2; דני זורקין 2; דור עמר 2 ועודד נחמני 1.

הערב תשחק ישראל עם איטליה.

נשיא המדינה בחגיגות וינגייט

נשיא המדינה, חיים הרצוג, בירך אתמול בחגיגות ה־30 של מכון־וינגייט, יחד עם 4000 צופים בטקס סיום שנת הלימודים של המכללה למורי החינוך הגופני.

תלמידי המכללה, וכן תלמידים מבית־ספר בבית־יצחק ורמת־גן, הופיעו בסידרה מרהיבה של מפגני התעמלות ומחול.

את הנשיא בירך ד"ר דוד אלדר, מנהל המכללה, שהגיש קלף מיוחד לעילים זינמן, ראש אגודת ידידי המכללה.

בין האורחים המוזמנים היה גם גיורא בג, מייסד מכון־וינגייט.

גם כשקומיקאי רב־מוניטין כמו ג'רי לואיס נופל על־באמת זה מצחיק. גם הוא מצטרף לצחוק. כך קרה לו בעיצומו של טורניר־גולף בקונטיקט. בו נטל חלק כמשתתף מן המניין (תצלום: איי.פי.)

רק נאוורטילובה לא נכנעה אתמול לגשם

כל שאר המשחקים בוימבלדון, ביניהם של הישראלים מנסדורף ובלום, נידחו להיום בגלל תעתועי־גשם

משחקיהם של שני הטניסאים הישראלים, עמוס מנסדורף, נגד הצרפתי הנרי לאקונט, ושל גלעד בלום, מול הקנדי לורנדו, נידחו אתמול באליפות וימבלדון להיום, בגלל גשמים עזים ששוב פקדו את לונדון.

רק משחק אחד הושלם אתמול כאשר בסיבוב השני הכניעה האלופה, מרטינה נאוורטילובה, בסיבוב השני, את אלופת יפאן, סוקו איני — 1:6, 2:6, תוך 41 דקות. המשחק הופסק פעם אחת בגלל גשם במצב של 1:4 במערכה הראשונה.

במשחק בו מוליך האיטלקי פאולו קאנה, בן ה־22 מבולוניה, נגד המדורג מספר 2, איוון לנדל — 3:6, ובמערכה השנייה 5:5, הופסק לראשונה במערכה הראשונה במצב של 2:5. לאחר־מכן הופסק כליל והוועדה המארגנת החליטה כי אין טעם להמתין להפסקת הגשם עד לחשכה. המשחק יימשך היום.

הגשם תיעתע אתמול בצופים ובטניסאים, כאשר מדי פעם פסק והתחדש כל כמה דקות.

הוועדה המארגנת נאלצה לדחות את כל המשחקים להיום. בתקווה שבסוף השבוע ייפסק הגשם לגמרי.

בינתיים נקבע שיא משחקים ביום אחד בוימבלדון, כאשר 76 תחרויות נערכו תוך יום אחד, שלשום, במשך תשע שעות רצופות — תופעה שלא היתה בהיסטוריה של 100 שנות האליפות.

משחק שלא נסתיים בסיבוב הראשון, המצב בין האוסטרלי פול מקנמי והאמריקני טד גלסון, הוא — 11:11 במערכה החמישית. משחק זה הופסק בגלל חשכה. עד אז ניצח מקנמי בשתי המערכות הראשונות — 3:6, 4:6. האמריקני הגיב וזכה — 2:6, 2:6. יש לציין שלמקנמי היו ארבעה כדורי־סיום במערכה המכרעת, אך האמריקני עמד בלחץ. עד כה נמשך המאבק ביניהם שלוש שעות ו־13 דקות.

מצב מעניין נוצר במשחק בין השבדי אנדרס יאריד והגרמני אוסטרטון. השבדי ניצח במערכה הראשונה — 3:6. הגרמני הגיב בנצחון בשנייה — 6:7, ובמצב של 3:3 הופסק המשחק שלשום בגלל החשכה. כשעמד להתחדש אתמול והשניים "התחממו" החל לרדת גשם...

מחר מתחילה אליפות דרום־אמריקה בכדורגל

מאראדונה רוצה להצעיד ארגנטינה לכתר נוסף

מאת שבח פלברט
המאבק היוקרתי על תואר אליפות דרום־אמריקה בכדורגל יחל מחר בארגנטינה בהשתתפות עשר נבחרות, הבולטת במובן, אלופת העולם, נבחרת ארגנטינה, עם הסופר־סטאר, דייגו ארמנדו מאראדונה.

ארגנטינה תפתח את משחקיה בבואנוס־איירס, במוצאי־שבת (אור ליום ראשון, שעון ישראל), נגד נבחרת פרו. הנבחרת השלישית בבית היא אקוודור.

ברזיל, שלשורותיה חזר הכוכב זיקו לאחר עשרה חודשי היעדרות בגלל פציעה, נכללת בבית אחד עם ונצואלה וצ'ילה, המשחקים בבית זה יתקיימו בקורדובה. בעוד שפאראגוואי, בוליביה וקולומביה ישחקו ברוסאריו.

אורוגוואי, מחזיקת התואר, עלתה אוטומטית לחצי־הגמר ותפגוש את אלופת בית א', כנראה ארגנטינה. המנצחות בבתים ב' וג' יתמודדו בחצי־הגמר השני בקורדובה.

בסך־הכל יקיימו 13 משחקים במשך שלושה שבועות.

מאז 1917, כשהתקיימה האליפות במונטבידיאו זכתה ארגנטינה 9 פעמים, לפני אורוגוואי (8); ברזיל (3); פרו (2) פאראגוואי (2) ובוליביה (1).

ברזיל — פאראגוואי 0:1

נבחרת הכדורגל של ברזיל ניצחה אור לאתמול בפורטו־אלגרה את פאראגוואי — 0:1. את השער כבש ואלדו בדקה ה־74. במחצית הראשונה הורחק לקח מפאראגוואי לאחר שהנחית מהלומה לפניו של החלוץ הברזילאי מילר. המשחק היה במסגרת ההכנות לאליפות דרום־אמריקה, שתחל מחר בארגנטינה.

איגוד הכדורסל דחה הצעת מלינאק לארגן ליגת קייץ

מאת יצחק ושחוח
מאמן הכדורסל אריה מלינאק, שאימן לפני כשלוש שנים את נבחרת ישראל, ביקש לארגן ליגת־קייץ שמשחקיה יתקיימו ברמת־השרון. מלינאק פנה בעניין זה במכתב רשמי לאיגוד הכדורסל, שבתחילה התלהבו אנשיו מהרעיון, אולם לאחר מחשבה שנייה החליטו לדחות את ההצעה.

מלינאק הודיע כי ברצונו לארגן קבוצות של שבעה שחקנים, לצרף לליגה זו את נבחרות הנוער והקדטים של ישראל, ולמלא את הזמן החופשי של מרבית הכדורסלנים השובתים בחודשי הקיץ, מחוסר מעש.

[illegible] יו"ר [illegible] באיגוד הכדורסל [illegible], אמר בתגובה לרעיון המקורי של מלינאק כי איגוד הכדורסל נתן תשובה שלילית לבקשת המאמן מלינאק: "אינני יכול באותו מרסי לאשר שחקנים ולקיים ליגה כזו או טורניר, במיוחד שיעשה את כל עבודת הארגון, כולל השופטים. איגוד הכדורסל מודע לחוזים שיש לרוב השחקנים עם הקבוצות, וקיום ליגת קיץ עלול ליצור בעיות קשות להתמודד עמן. אם הדבר היה מושג אז איגוד הכדורסל עצמו היה מקיים ליגה כזו".

בעיות איוש שחקנים בקבוצות הישראליות באינטרטוטו מחר:

ברנדבי דנמרק — בית"ר י"ם
בוכום גרמניה — בני־יהודה

● כדורגל

מאת משה רוזנברג
למעגל הבית הישראלי משחקי האינטרטוטו יצטרפו מחר באיצטדיון רמת־גן שתי הקבוצות האורחות ברנדבי מדנמרק ובוכום מגרמניה. ברנדבי תתמודד עם בית"ר ירושלים ובוכום עם בני־יהודה ת"א.

במשחק הראשון שייערך ב־5.30 תיפגש בית"ר ירושלים עם הקבוצה הדנית. הקבוצה האורחת מובילה בראש הטבלה בדנמרק, ובשורותיה בראיין לאודרופ, אותו מכירים בישראל מהשתתפותה של נבחרת הנוער בטורניר החורף הבין־לאומי. החלוץ בן ה־18 כבר זומן לנבחרת הלאומית כמו־כן בולט בקבוצה שחקן־הקישור קנט נילסן.

למאמן בית"ר ירושלים, מוטל'ה שפיגלר, לא חסרות בעיות בקשר לאיוש ההרכב. לרשימת המסוכסכים (בגלל תביעות כספיות) — אהוד אשש, אבי כהן, משה בן־הרוש ואבי גולדר — נוסף השבוע גם יעקב שוורץ. לרשימת הפצועים (יוסי מזרחי ואורי מלמיליאן) נוסף גם סמי מלכה, שנפצע במשחק האינטרטוטו בשבת והשבוע לא התאמן.

כשנשאל אתמול המאמן שפיגלר על ההרכב הצפוי, השיב: "אינני יודע ברגע זה מי מהשחקנים יחלים עד לשבת וקשה לי לנקוב בשמות. מה שברור לי שמולנו תתייצב קבוצה מצויינת, וחבל רק שלא אוכל להציב את ההרכב החזק ביותר".

ההרכב המשוער: גיונבורג, שוירו, חנן אזולאי, עמיר כהן (בני כהן), קדוש, דודשווילי, שמואלה, דידו, ונדרמולן, סויסה, שוויג.

גם למאמן בני־יהודה, דוד שוייצר, ולעוזרו אהוד בן־טובים, כאבי־ראש לקראת המשחק מול בוכום הגרמנית. שחקני־מפתח עדיין לא התחילו להתאמן בגלל בעיות כספיות, כמו הבלמים קובי סגל וירון אדיב. גם פציעתו של המגן דוד סלמן, שעבר השבוע ניתוח באפו, מטרידה את המאמן בכל מה שקשור לאיוש התפקידים. ברור גם כי קשר מכבי חיפה, ברוך ממן, שהושאל לבני־יהודה ת"א, עדיין לא יוכל לשחק מאחר שטרם נרשם בקבוצה החדשה.

שינוי אחד צפוי בהרכב, והוא שובו להרכב הפותח של החלוץ דוד גורדנה, וייתכן כי גם השוער יעקב אסייג, שביקש להשתחרר ממשחקים אלה, ישוב מחר אל בין הקורות לאור הסנקציה שקבל מראשי הקבוצה.

הקבוצה הגרמנית תגיע ארצה רק הערב, ולא ברור אם תהיה בהרכבה החזק ביותר. בשורותיה מופיע שחקן־רכש מיוגוסלביה, איוואן זוגצ'יץ', החלוץ שהבקיע העונה 20 שערים.

ההרכב המשוער: פישר (אסייג), שטוירת, פרי, שרעבי, עלה, רמי לוי, מלחי, אייל חיים, רוני מאיר, גורדנה, שירזי (קוסטיקה).

הפועל ר"ג, שמשון ת"א, מכבי חיפה ונתניה — בחצי־הגמר

מאת משה רוזנברג
הפועל רמת־גן, שמשון תל־אביב, מכבי חיפה ומכבי נתניה העפילו אמש לחצי־הגמר באליפות הקטרגל. 1000 צופים נהנו בראשון־לציון מתצוגת כדורגל מהנה ומרשימה בכל ארבעת המשחקים.

שניים מהמשחקים הוכרעו רק בהארכה, כאשר מכבי נתניה העפילה לחצי־הגמר ב"פנדלים".

במשחק הראשון הפתיעה הפועל רמת־גן בנצחון 2:4 על הפועל תל־אביב. דווקא הפועל ת"א גילתה עליונות ברורה, אולם הרמת־גנים ניצלו טעויות של יריביהם, וכבשו מרגלי מרדכי בייטנר (2), דורון ביטון ועומר אוסונסקי. אהוד קרביאן ורפי שמואל הבקיעו להפועל ת"א.

שמשון תל־אביב נזקקה להארכה, למרות הרכבה החזק ביותר, מול הכח רמת־גן. לאחר שהמשחק בזמנו החוקי הסתיים בתיקו 2:2, ניצחה שמשון — 2:5. גיבור הנצחון השמשוני היה אבינועם עובדיה, שכבש שלושה שערים. שלמה מזרחי ויום־טוב שוקרון השלימו החמישייה. עמוס חלפון ויצחק מוטרי הבקיעו להכח.

במשחק השלישי, שהיה שקול ומתוח, ניצחה מכבי חיפה 2:3 את מכבי שערים, שהוליכה פעמיים במהלך המשחק. במיוחד הרשים שחקן הנוער החיפני, יוסי צרפתי, שהבקיע צמד ושער נוסף נכבש מרגלי רפי אוסמו. מוטי חיימוביץ' ואורן קחת הבקיעו לשעריים.

במשחק הרביעי ברבע־הגמר היה תיקו 2:2, גם בהארכה, בין מכבי נתניה והפועל לוד. רק ב"פנדלים" ניצחה מכבי נתניה — 4:5. את השערים לנתניה כבשו: בני לם וברוך חסן". ללוד נסים סיטבון ואורי בנוריס.

שפטו במשחקים: יהושע לויה, צבי שריר ודני ימפולר.

בחצי־הגמר ישחקו ביום שלישי באוניברסיטת ת"א: שמשון ת"א — הפועל רמת־גן; מכבי נתניה — מכבי חיפה.

הולנד תשחק מחר עם אס"א

נבחרת הולנד בכדורעף, המודרכת ע"י הישראלי לשעבר, אריה זלינגר, תשחק מחר בנעמן נגד נבחרת אס"א, המתכוננת למשחקי האוניברסיאדה, שיוחלו בתחילת החודש הבא ביוגוסלביה.

שלשום גברו ההולנדים על נבחרת אס"א, במשחק שנערך בבאר־שבע — 3:1 (15:6, 15:6, 9:15, 15:13).

ההולנדים מתכוננים למשחקי אליפות אירופה, שתיערך בעוד כחודשיים בבריסל.

שני מחזורים השבוע בטניס

שני מחזורים ייערכו בסוף השבוע בליגה הלאומית בטניס.

היום יתמודדו: הפועל אורי ירושלים — הכרמל חיפה; מכבי עמוס הצפון ת"א — מכבי רחובות; הפועל יהושע ת"א — מכבי אבא ת"א; מכבי גלעד הצפון ת"א — הפועל צהלה.

מחר ישחקו: הפועל יהושע ת"א — הפועל צהלה; מכבי עמוס הצפון ת"א — מכבי אבא ת"א; מכבי רחובות — הפועל אורי ירושלים; אס"א ת"א — הכרמל חיפה.

שיוט הקפת הכנרת ה־16
שיוט הקפת הכנרת ה־16 בדגמים סגנוניות, 420, 350 הולנדרי מעופף, לייזר, קטמרנים וגלשנים ייערך היום ב־3.30 מבית־ירח ובשבת מ־7 בבוקר מעין־גב.

גביע הילדברנד בקליעה
תחרות באקדח אויר אולימפי על גביע דוד הילדברנד, מראשי ענף הקליעה בעבר, תתקיים מחר ב־9 במטווח הפועל פ"ת.

אליפות האיגרוף — הערב ומחר
אליפות ישראל באיגרוף תיערך היום ומחר (בשני הימים ההתחלה ב־6 בערב). במגרש הכדורגל במכון־וינגייט. התחרויות המוקדמות כבר החלו אמש.
● אליפות ישראל לותיקים בהרמת־משקולות תתקיים הערב ב־7 בבית"ס תל־כביר.
● אליפות בהתעמלות אומנותית לדרגות ג' וכ־10 (בבוקר) ולדרגה ב' (ב־2 בצהריים), תיערך מחר באולם בג במכון־וינגייט.

הסכם עם ועדות החקירה בארה"ב על סודיות מוחלטת למידע מישראל

ישראל תגיש 2 דו"חות על מהלכי הפרשה, ובהם תפורט המעורבות הישראלית

מאת דליה רפאל, כתבתנו בארה"ב

וואשינגטון. — הסכם לאפשר העברת מידע בנושאי מכירות הנשק לאיראן, נחתם אתמול בוואשינגטון בין ממשלת ישראל וועדות הקונגרס החוקרות בפרשה.

על־פי ההסכם, תגיש ישראל שתי כרונולוגיות (כספית והיסטורית), המבוססות על המידע שנאסף על־ידי ממשלת ישראל. בכרונולוגיות, יסורטו העובדות והנסיבות של מעורבות ממשלת־ישראל ואישים ישראלים באירועים הנחקרים בקונגרס. הן מבוססות על עדויות של אנשים שונים, כולל ניר, שווימר ונמרודי.

במסיבת עתונאים מיוחדת עם עתונאים ישראלים מסר סינאטור אינויה, יו"ר ועדת החקירה של הסינאט, שממשלת־ישראל תתיר לוועדות לראיין את האלוף רפאל ורדי שעמד בראש צוות הבירור הישראלי. לדבריו, עדיין לא נקבע תאריך לראיון עמו ולא תהיה זו עדות בלבד, אלא שיחה בלתי־רישמית, שתוכנה לא יפורסם.

אינויה הסביר, שהוועדות הסכימו להתייחס למידע שיקבלו מישראל באותה דרך שהן מתייחסות לחומר שממשלת ארה"ב מסווגת כסודי. הן לא יפרסמו מידע העלול לפגוע בביטחונה של ישראל. עוד הסביר, שבמקרה של חילוקי־דיעות עם ממשלת־ישראל, ישמרו הוועדות על ערוצי תקשורת פתוחים עם ממשלת־ישראל וינסו לשכנעה.

סנאטור אינויה הדגיש את החשיבות והייחודיות יוצאות הדופן שבחתימת ההסכם, בעיניו ובעיני כל אחד ואחד מחברי הוועדות. „לא זכור לי שאי־פעם הגיעה ועדת קונגרס להסכם עם מדינה ריבונית על קבלת מידע, כולל מידע ביטחוני", אמר הסינאטור. לדבריו, מידע כזה צריך להיבדק בקפידה רבה וזה מסביר את משך הזמן הארוך שנדרש להשגת ההסכם. הסינאטור אמר עוד, שאין הוועדות מתכוונות לראיין את נמרודי, שווימר או ניר.

בתשובה לשאלה הביע הסינאטור שביעות רצון ממועד חתימת ההסכם. „קיבלנו אותו בדיוק בשעה שרצינו בה", בדבריו אפשר להבין מעין רמז לעיתוי הרצוי לוועדות החקירה — לפני הופעתו ועדותו של אוליבר נורת', דמות מפתח בפרשה זו.

עודד ערן, הציר בשגרירות ישראל בוואשינגטון, שחתם על ההסכם מטעם ממשלת ישראל, סיפר שמהצד הישראלי נוספו שתי תוספות חשובות: האחת, מתן אפשרות לשוחח עם האלוף ורדי; והשנייה, צירוף מסמכים הקשורים לפרשה בנוסף לכרונולוגיות עצמן.

השבוע התחדשו ישיבות הוועדות החוקרות בפרשת מכירות הנשק לאיראן. החלק הזה של הישיבות מוקדש לעסקות עם איראן וצפוי ששמה של ישראל יושמע פעמים רבות.

ערפאת הוזמן למוסקווה

מוסקבה. — מנהיג אש"ף יאסר ערפאת יבקר בבריה"מ — נמסר בהודעה משותפת שפורסמה אמש בבירה הסובייטית עם תום השיחות שקיים שם פארוק קאדומי, מנהל המחלקה המדינית של אש"ף.

בהודעה לא נאמר מתי יגיע ערפאת לבירה הסובייטית. הוא ביקר לאחרונה במוסקבה בינואר 1983 וקיים שיחות עם יורי אנדרופוב, מי שהיה אז מנהיג המפלגה הקומוניסטית הסובייטית.

ערפאת נפגש לאחרונה עם מיכאיל גורבאצ'וב באפריל 1986 בברלין המזרחית, כאשר התכנסה בעיר זו הוועידה הי"א של המפלגה הקומוניסטית המזרח־גרמנית.

בהודעה המשותפת נאמר, כי שני הצדדים „סבורים שקיימת אפשרות אובייקטיבית לעצור את המהלך המסוכן של ההתרחשויות במזה"ת". המסמך פורסם ע"י בטאון המפלגה הקומוניסטית הסובייטית „פראוודה", יומיים לאחר שקאדומי סיים את ביקורו.

„בריה"מ ואש"ף מגנים בחריפות את הפעולות הטרוריסטיות של אי־אלה אנשים, קבוצות או מדינות, ותומכים בחידוש שיתוף הפעולה הבינלאומי מתוך מגמה לעקור בדרכים חוקיות את ביטויי הטרור", נאמר בהודעה המשותפת. בהקשר זה חוזרים ומאשרים שני הצדדים את תמיכתם ביוזמה לעריכת ועידה בינלאומית בחסות האו"ם „בהשתתפות כל הצדדים המעוניינים, על בסיס של שוויון".

ערפאת עצמו אמר אמש, כי הוא אופטימי באשר לסיכויים לכנס „לפני סוף השנה ועדת מכינה לוועידת שלום בינלאומית למזה"ת".

בראיון שהעניק לכתב סוכנות הידיעות הצרפתית בתוניס, מטה הפיקוד הכללי של אש"ף, התייחס ערפאת גם לשיחה שקיים עם מארק גולדינג, עוזר מזכיר האו"ם לענייני המזה"ת ואמר: „רבנו על ההצעה לקיים ועידה זו, על כל היבטיה. הדיונים היו חיוביים וקונסטרוקטיביים ביותר".

(ע"צ, עדי)

נורת' אירגן „שוד נשק" בפולין; „השלל" הועבר לקונטראס

וושינגטון. — לויטננט קולונל אוליבר נורת אירגן בעזרת איש עסקים צרפתי שוד של נשק סובייטי בפולין, כדי להעביר אותו למורדים בניקרגואה — מסר הירחון „דה וושינגטוניין".

לדברי הירחון בוצעה פעולה זו בסיועו של גלן סוהאם, בן 34, צרפתי ממוצא לבנוני, אשר נרצח ביריות בספטמבר 1986 ליד ביתו בפריס, על רקע קשריו עם חברי האיגוד המקצועי סולידריות.

עובדי הרכבת הפולנית, שגוייסו ע"י סולידריות, ניצלו מסמכים כוזבים שסופקו להם ע"י נורת וסוכנות הביון המרכזית, כדי להעביר רכבת עמוסה נשק סובייטי לגרמניה המזרחית משם נשלח המטען לגרמניה המערבית ולבסוף הופנה להונדורס, לקונטראס.

הירחון לא מוסר באיזה מועד בוצעה הפעולה, אך הוא קובע כי היא נמשכה שבועיים ונתאפשרה לאחר שסוכנים מערביים שילמו שוחד לפקידים בכירים מקומיים.

דוברת של משפחת סוהאם בניו־יורק, הגברת טיש קוטר, הכחישה את הגירסה כאילו היו לו מגעים עם חברי סולידריות או עם בכירים בצמרת הפולנית. קוטר הוסיפה ואמרה, שהאף־בי־אי ממשיכה לחקור את רצח איש העסקים הצרפתי.

לעומת זאת אמר פקיד אמריקני בכיר, שביקש לא לפרסם את שמו ברבים, כי ממשלת פולין החליטה למכור את הנשק לקונטראס כדי לקבל מטבע קשה. הוא ציין, כי פולין סיפקה נשק גם לסנדיניסטים.

(ע"צ)

כך רואים אותנו בחו"ל. כיתת בית ספר מבלה על שפת חוף באשדוד, בליווי צמוד של רובים (צילום: אי.פי.)

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים — 25.6.87

	היחידה	בנקנוטים קנייה	בנקנוטים מכירה	העברות והמחאות קנייה	העברות והמחאות מכירה	שערים יציגים
סל מטבעות	1	—	—	1.6661	1.6870	1.6769
דולר אמריקני	1	1.56	1.63	1.5950	1.6150	1.6050
מרק גרמני	1	0.86	0.90	0.8721	0.8830	0.8776
לירה שטרלינג	1	2.52	2.64	2.5680	2.6001	2.5873
פרנק צרפתי	1	0.25	0.27	0.2611	0.2643	0.2629
ין יפאני	100	1.07	1.13	1.0936	1.1073	1.0997
גילדן הולנדי	1	0.76	0.80	0.7749	0.7845	0.7795
פרנק שווייצרי	1	1.03	1.08	1.0494	1.0625	1.0573
כתר שבדי	1	0.25	0.26	0.2504	0.2535	0.2516
כתר נורווגי	1	0.23	0.25	0.2381	0.2411	0.2396
כתר דני	1	0.23	0.24	0.2318	0.2347	0.2333
מרק פיני	1	0.35	0.37	0.3586	0.3631	0.3612
דולר קנדי	1	1.18	1.23	1.1976	1.2126	1.2051
דולר אוסטרלי	1	1.11	1.19	1.1469	1.1612	1.1541
ראנד דרום אפריקני	1	0.47	0.79	0.7817	0.7914	0.7862
פרנק בלגי	10	0.41	0.43	0.4204	0.4256	0.4231
שילינג אוסטרי	10	1.22	1.28	1.2413	1.2568	1.2488
לירה איטלקית	1,000	1.18	1.26	1.2074	1.2224	1.2126

הקיבוץ הארצי החליט להשתלב בענף התיירות

הקיבוץ הארצי של תנועת „השומר הצעיר", המאגד 86 קיבוצים ברחבי הארץ, שאירח אתמול את שר התיירות אברהם שריר, בעקבות החלטת הנהלת הקיבוץ הארצי להשתלב בענף התיירות.

בסיור, שערכו השר ומלוויו בקיבוץ יד מרדכי בדרום, מסר מזכ"ל הקיבוץ הארצי אפרים רוזן, שהוקמה ועדה בת חמישה חברים, בראשותו של חיים גורן, לצורך שילוב הקיבוצים בענף התיירות. עד כה פנו כבר 22 מתוך 86 הקיבוצים והביעו נכונות לכך.

רכז ענף האירוח ביד מרדכי יהושע רייזל מסר על תוכנית פיתוח של אתרי תיירות במקום בתוספת השקעה של 1.5 מיליון דולר. האתרים כוללים את המוזיאון לשואה ולגבורה, אנדרטת מרדכי אנילביץ, ואתר שיחזור הלחימה במלחמת השחרור. לידם יש פונדק דרכים הכולל תחנת דלק, מסעדה ומיני־מרקט.

הקיבוץ מבקש להשקיע כ־800 אלף דולר בשיפוץ ושיקום האתרים הקיימים, כדי לאפשר ביקורים של קבוצות ובודדים ועוד כ־700 אלף דולר בבניית מסעדה חדשה והקמת מרכז קניות לתיירים. אנשי הקיבוץ ביקשו מהשר להעניק להם מעמד של מפעל מאושר, ובהתאם לכך לקבל השתתפות במימון ומלוות.

גורבאצ'וב תובע לערוך שינויים מרחיקי לכת בכלכלה

מוסקבה.— מנהיג בריה"מ מיכאיל גורבאצ'וב תבע לחולל אתמול שינויים מרחיקי לכת בהנהלת הכלכלה הסובייטית, באומרו כי המדינה סובלת עדיין משמרנות וביורוקרטיה.

בנאום שהשמיע בפני הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הסובייטית, אמר גורבאצ'וב, כי יש להגדיל את מימדי העצמאות של המפעלים התעשייתיים הממלכתיים והוסיף כי דרושות רפורמות מרחיקות לכת בתכנון ובמערכת התמחיר.

גורבאצ'וב ציין, ששינויים חיוביים שחלו בכלכלה „גילו את הסתירה בין הפעילות הגוברת של ההמונים לשיטות השמרניות והביורוקרטיות של הניהול הכלכלי".

גורבאצ'וב דרש לנקוט צעדים מהירים ונמרצים לקידום הדמוקרטיה ולמתן תמריצים חומריים וכן להגביר את יוקרת העבודה.

(עיד ע"צ)

חילופי הגברי בהונגריה מבשרים האצת הרפורמה

בודפשט.— הנשיא פאל לוסונצ'י יפרוש וראש הממשלה ג'רגי לאזאר יוחלף, במסגרת חילופי גברי בצמרת ההנהגה ההונגרית.

תחנת הרדיו הרישמית מסרה אמש, כי לוסונצ'י בן ה־67, המכהן כראש המדינה מזה 20 שנה, יפרוש כדי לפנות את מקומו לקארולי נמת, סגנו של מנהיג המפלגה הקומוניסטית יאנוש קאדאר — ואילו מי שעומד בראש המפלגה הקומוניסטית בבודפשט קארולי גרוש, יקבל לידיו את תפקיד ראש הממשלה.

משקיף מערבי הגיב על מינויים אלה ואמר, כי ההחלטה למנות את קארולי גרוש לתפקיד ראש הממשלה, פירושה שהשלטונות מתכוונים לפעול במישור הכלכלי.

הונגריה היתה חלוצה הרפורמה הכלכלית באירופה המזרחית, אך בעשור האחרון נפגעה כלכלתה וכלכלנים ופוליטיקאים תובעים עתה להחיש את קצב הרפורמה.

מזכיר הועד המרכזי איסטוואן הורואת, בן ה־56, המוכר כמועמד לתפקידו של קאדאר לאחר פרישתו, נתמנה לתפקיד סגן ראש הממשלה.

סגנית ראש ממשלת הונגריה ג'ודית צ'האק, בת ה־46 נתמנתה עתה כחברה ב„פוליטביורו", אישה יחידה בגוף זה.

(עדי)

בנק הזרע של „מיוחסים" — בסין

פקין.— בית החולים בדרום סין פנה בקריאה לסופרים, אמנים, ספורטאים וגברים אחרים בעלי הישגים לתרום מזרעם לבנק הזרע הראשון המוקם בסין — מוסר העיתון „צ'יינה דיילי".

העתון מגלה, כי הקולג' הרפואי בהונאן בדרום סין מתקשה למצוא תורמים, מאחר שהסינים מתנגדים באורח מסורתי להזרעה מלאכותית.

בית החולים זה הצליח לבצע רק 137 הזרעות מעין אלה מאז הוקם בנק הזרע ב־1981. לעומת זאת הוא קיבל כבר למעלה מ־5,000 בקשות לשירותי הזרעה מלאכותית.

סיכומים חלקיים בשיחות המכס ישראל־ארה"ב

מאת אורי נחשון, כתבנו הכלכלי בת"א

סיכומים חלקיים הושגו עד כה בשיחות בין נציגי ישראל וארה"ב על סכנת הפגיעה ביצוא מוצרים ישראליים לארה"ב, עם שינוי שיטת הסיווג המכסי בארה"ב, בינואר 1988.

בשיחות שהתקיימו השבוע בירושלים הביעו הנציגים הישראלים חשש, כי עם המעבר של האמריקנים לשיטת סיווג מכסים חדשה (שיטת ההרמוניזציה), ייפגע היצוא הישראלי לארה"ב, בעיקר בענף הטקסטיל, ופגיעה זו אף תעמוד בסתירה לסיכומים שהושגו במסגרת ההסכם לאזור סחר חופשי.

פינה חמה ללב"י
הקרן למען בטחון ישראל
השבוע
☆ התרומה הנוגעת
זוג נוסבאום תרמו בקונצרט שנערך למען לב"י
3,060 ש"ח
☆ התרומה המרגשת
מלי ומנחם תמנוביץ, פתח־תקוה תרמו לרגל הולדת הנכד אמיר 5 פעמים ח"י
90 ש"ח
☆ התרומה הצעירה
תלמידי בי"ס יובל, ת"א
200 ש"ח
היום יותר מתמיד — תן לבך ללב"י
קרן לב"י: רח' ד' (ארניא) 17, הקריה, תל־אביב 64734

טלקס

● אלוף פיקוד הצפון — ש.ג. ללילה

אלוף פיקוד הצפון יוסי פלד גרם בלילה הקודם התרגשות רבה לחברי מושב נורגליות שבגליל העליון, כשהתייצב לשמירה בשער הישוב לפי הנחיות שהוא בעצמו הוציא בראשית יוני. אלוף פיקוד הצפון יוסי פלד הורה לכל הקצינים מדרגת סג"ם עד דרגת אלוף שבתחומי מרחב פיקוד צפון לסייע לשמירות בישובים בקו העימות.

ההוראה נכנסה לתוקף בראשית יוני וביום רביעי בלילה הגיע תורו של אלוף פיקוד הצפון. הוא התייצב לשמירה 5 דקות לפני חצות. השמירה נמשכה עד 6 בבוקר.

יהודה צור

● הוועדה המרכזת עולה ביום א' לירושלים

לציון 20 שנה לאיחודה של ירושלים, תקיים הוועדה המרכזת ישיבה חגיגית בירושלים ביום א' הקרוב. הישיבה החגיגית תתקיים בבית מועצת פועלי ירושלים ותוקדש בעיקרה לסקירה על פעולות ההסתדרות לפיתוחה של בירת ישראל בעשרים השנים מאז איחודה ולתכניות הפיתוח בשנים הבאות.

נושאים נוספים על סדר היום של הוועדה המרכזת בירושלים: המו"מ על השכר בשרות הציבורי. המלצות מבקר ההסתדרות. הפסקת גיוס נוער שוליים לצה"ל. מעמדם של ערביי השטחים ושונות.

(שע"ה)

● „יותר דרוזים מרצועת הביטחון מצטרפים לצד"ל"

למרות הקשיים שהיו בתחילה לגייס את הדרוזים שברצועת הביטחון לצד"ל, ישנה כיום השתלבות מלאה של בני העדה בצד"ל. כך אמר אתמול אלוף פיקוד הצפון יוסי פלד, בעת שסייר בכפרים הדרוזיים עוספיה ודלית אל כרמל. לדבריו כ־300 מבני העדה הדרוזית בדרום לבנון משתייכים כיום לצד"ל. „וזה לא דבר של מה בכך. זה הרבה מאוד. זה מסמל שילוב של הדרוזים בדרום לבנון. ויש בכך משום קפיצת דרך רצינית מאוד".

במהלך ביקורו העלו בפניו ראשי המועצות וחבריהן שורה של בעיות הכואבות לבני העדה בתחום המוניציפלי: בעיית אי השיוויון בתקציבים. הצורך להגדיל את מספר הלומדים במסגרת העתודה האקדמאית בקרב בני העדה, כדי לצמצם את הפער בינם לבין האוכלוסיה היהודית. הגברת החינוך הטרום צבאי לבני הנוער. הידוק הקשר בין צה"ל לכפרי הדרוזים.

קובי מנדל

9 שנות מאסר לגזי חקק

9 שנות מאסר נגזרו ביום ה' על המסעדן גזי חקק, שהורשע בהשתייכות לרשת שהביאה יותר מק"ג הרואין מאמסטרדם ביולי 1985 באמצעות בלדרית.

כאשר השמיעה התובעת עו"ד שרה דותן את טיעוניה לעונש, בבית המשפט המחוזי בתל אביב, איים עליה הנאשם: „אני אגמור לך את הקריירה על מה שעשית במשפט הזה". השופט מנחם אילן הזהיר את חקק על איומים אלו.

התובעת הזכירה כי מרים זגל, שהיתה מלצרית במסעדתו של גזי חקק ושמשה כבלדרית לסם, נידונה ל־7.5 שנות מאסר, בהיותה ב„תחתית ההירארכיה" של רשת הסמים שנחשפה.

בהירארכיה הזו, טענה עו"ד דותן, היה מקומו של הנאשם גבוה יותר: הוא ישב בהולנד, יצר קשר עם אחד, אברהים איטר, שסיפק את הסם, ונתן את הסם לבלדרית. למעשה הוא עמד בראש ההירארכיה של רשת הסמים, טענה.

על דניאל גרסטל, אחד הנאשמים החשובים ברשת, נגזרו 12 שנות מאסר בפועל ו־3 שנים על תנאי. התובעת ציינה, כי לפי פרופורציות אלה, יש לגזור את דינו של הנאשם.

הסניגור עו"ד צגג קרא שלא למצות את מלוא חומרת הדין עם מרשו. הוא טען, שלחקק אין עבר פלילי — בניגוד ליתר השותפים. מדובר באדם בן 52, בעוד ששאר הנאשמים צעירים יותר. הסניגור סיפר, כי חקק אימץ יחידה בצה"ל, דאג לבית חם לחיילים בודדים, למזון ובידור ליחידה וכן לאלמנות.

השופט אילן ציין בגזר הדין, שנאשם זה אכן תפס מקום בראש ההירארכיה של הרשת. ולפי ההיגיון היה מקום שעונשו יהיה החמור מכל החבורה. השופט עמד על חומרת העבירה, אבל, בהתחשב בעברו הנקי ובמעשיו הטובים, דן אותו ל־9 שנות מאסר, החל מיום מעצרו בהולנד ב־9.7.1985

(עתים)

זלמן שושי מתכוון לפרוש

מאת בצלאל רובין, כתבנו באילת

מלווה בשני קציני בטחון, הגיע שלשום הקוקסינל הנודע זלמן שושי לאילת לבילוי כמה ימי נופש במלון „אביה סונסטה" שבטאבה. בגילוי לב סיפר אתמול זלמן שושי שהוא עומד בקרוב לפרוש מהמקצוע, מפחד האיידס, ובמיוחד מפני שברחובות תל־אביב מסתובבת באופן חופשי יצאנית נגועה באיידס.

זלמן שושי מתכוון לעשות הסבה מקצועית, לתת הרצאות ואף להוציא ספר. שם הספר: „הירושה של זלמן שושי".

עוד סיפר שושי שבשבוע הבא הוא נוסע ל־3 ימים לגרמניה, לפי הזמנת אוניברסיטת מינכן. המימון לשהייתו במלון „סונסטה" בא אף הוא מאוניברסיטה זו. ב„סונסטה", אמר שושי, אני מכין ראשי פרקים להרצאתי שתדון בנושא: „הידרדרות קטינים לקוקסינליות בישראל וכיצד ניתן למנוע תופעה זו".

„כאן ב„סונסטה' ממש גן־עדן. אנשי צוות המלון והאורחים ממש נחמדים. לא מפריעים לי ולא מציקים לי. אני נח, שומע מוסיקה ושוחה הרבה בבריכה. בהרצאתי בגרמניה, אליה הוזמנתי על־ידי שני פרופסורים מאוניברסיטת מינכן שאתם נפגשתי לאחרונה בישראל, ארכר גרמנית ואשוחח גם על מחלת האיידס.

„אני שוקל בכל הרצינות לפרוש סופית מהמקצוע שבו עסקתי במשך 11 השנים האחרונות. אתפרנס מהרצאות ומהספר שאוציא בקרוב. יש לי הזמנות ל־14 הרצאות בכל רחבי הארץ". אמר.

...„למה שומרי ראש?" שאלתי. — „הגרמנים שכרו אותם כי חשבו שכאן במלון „סונסטה' כל מיני אורחים יציקו לי ואני אתנהג כלפיהם באלימות. אבל כולם כאן ממש נפלאים".

החופשיות ירדו השבוע ב־12%

מאת אלחנן הורוביץ, כתב „על המשמר"

אתמול ירדו כל מדדי השערים של המניות, ללא יוצא מן הכלל. ערך השוק של המניות החופשיות ירד ב־2.9%. נרשמו בהן 256 ירידות שערים, לעומת 26 עליות. הירידה הגדולה ביותר — 6% — היתה במדד המניות של חיפושי נפט. ערך השוק של מניות ההסדר ירד אתמול ב־0.56%.

בסיכום השבועי ירד ערך השוק של המניות החופשיות ב־12.2%, בעוד שמניות ההסדר עלו ב־0.65% בממוצע.

בשוק איגרות החוב עלה אתמול ערך השוק של הצמודות למדד ב־0.13%, בעוד שהצמודות למט"ח ירדו בחצי אחוז בממוצע.

מקרנות הנאמנות הוציא הציבור אתמול כ־25 מיליון ש"ח, על אף הידיעות שאחת הקרנות חדלה למכור והחלה לקנות שוב מניות חופשיות. בסיכום השבועי הוציא הציבור מקרנות הנאמנות כ־130 מיליון ש"ח.

גלגלי הבורסה

סל המטבעות ירד אתמול ב־0.04% ל־1.6769 ש"ח. בעוד ששער הדולר היציג עלה ב־0.07% ל־1.6050 ש"ח. דולר נוסעים עלה ל־1.6928 ש"ח. הדולר השחור הוסיף להיסחר בין 1.61 ל־1.62 ש"ח.

במילווה קצר מועד נעו התשואות החודשיות בין 1.21% ל־1.41% והתשואות השנתיות — בין 15.45% ל־18.50%, תוך מחזור של 42.2 מיליון ש"ח.

המחזור במילווה קצר מועד היה גדול יותר, מאשר המחזורים בשוק המניות ובשוק איגרות החוב גם יחד, אשר הסתכמו ב־35.5 מיליון ש"ח. המחזור במניות החופשיות הסתכם ב־22.9 מיליון ש"ח, במניות ההסדר — כ־5.6 מיליון ש"ח ובשוק איגרות החוב — כ־6.9 מיליון ש"ח.

במסחר בשערים משתנים לפני הצהריים ירד מדד המניות מ־146.11 ל־144.75 בסיבוב הראשון, ל־139.46 בסיבוב השני ועלה ל־140.45 בסיבוב השלישי, אחרי הצהריים ירד מדד המניות ל־140.27. מספר העסקות ב„משתנים" הגיע לשיא של 441, בתמורה כספית של כ־7 מיליוני ש"ח.

במניות החופשיות נרשמו 6 הירידות הבולטות ביותר (ב־%): 1. גולד אופ' — 17.5; 2. מגור אופ' כ' — 17.2; 3. 0,5518 — 14.9; 4. עוז 0.1 — 13.9; 5. לומיר 5 — 11.9; 6. מתכת סדום — 10.1. לעומתן נרשמו 6 העליות הבולטות ביותר (ב־%): 1. רסקו מב' — 8.4; 2. אוורים אג"ח — 6.2; 3. הספנות 0.3 — 4.7; 4. סנפרוסט — 4.6; 5. אקרשטיין 5 — 4.3; 6. גולדפרוסט 1 — 4.0.

במניות חיפושי הנפט ירדו ב־10%: מגן 1, מגן 5 ופראול כ', לנפטא וליואל נרשם שער מוכרים בלבד". דלק נפט 1 ירדה ב־8.4% דלק נפט 5 ירדה ב־5%. דלק נפט א' ירדה ב־7.1% פז נפט ירדה ב־4.1%.

במניות ההסדר נעו העליות בין 0.8 (א' ד' ב' ב') ל־2.3% (מזרחי מ'), בעוד שהירידות נעו בין 0.1% (פועלים ב') ל־1.1% (מזרחי ש').

צוותא לתרבות מתקדמת
אבן גבירול 30 ת"א
תיאטרון
„ג.ג. דליק צור" – היום 26.6 ב־12.30 וב־15.00
„קידוש" – מוצ"ש 27.6 ב־21.00, א' 28.6 ב־20.30
„המסע של אמא טאבורי" – ב' 29.6 ב־20.30
„שבת לטירוף" – ב' 29.6 ב־22.00
„מעבר לגבעות הכחולות" – ג' 30.6 ב־21.00
בידור
יונתן גפן – „על תמנים" – הערב 26.6 ב־22.00
רבקה זוהר – „עבריה" – ד' 1.7 ב־21.00
גאלדי אוליור, אהרלה קמינסקי „מפגש" – ה' 2.7 ב־21.00
וידאו
„מועדון הווידאו בצוותא" בהנחיית יואב קוטנר
„קיור", „אקר", „חבאנימר ועוד" – יום ה' 2.7 ב־23.00
עיון
דו קיום בין דתיים וחילוניים – כיצד?, רב־שיח עם פרופ' הלל שובל וח"כ אמנון רובינשטיין, אברהם שטיין, הרב מרדכי רותם, מאשה לובלסקי, ד"ר אביבה אביב, והרב פנחס ספקטור. מנחה: יחיאל לקט – יום א' 28.6 ב־16.00
„אפוקליפסה משיחית" – על המשיחיות, מקורותיה ותוצאותיה – יום ב' 29.6 ב־16.30
„היהודי החופשי בין יחוד לנורמליזציה" שיחה עם ד"ר אלי בר־גל – יום ג' 30.6 ב־16.30
מוסיקה
שחרית 11:11 – הקונצרט השנתי של „קרן שרת" עם מיטב הכשרונות הצעירים. – שבת 27.6 ב־11.00
בצוותא מוצגת התערוכה „די לכיבוש 1967–1987"
פנטזיית רוק
עם: פזי כהן, אריה מוסקונה ואהוד בנאי
„מוסיקה מצויינת, תפאורה ותאורה יוצאות מן הכלל" (יוסי גרבר)
„אופרת רוק משובחת" (יואב קוטנר)
יום שישי הבא 3.7 ב־22.00 ובחצות

צעירה הצליחה למנוע מ־4 צעירים לאנסה

מאת זהבה מוזס, כתבת „על המשמר"

צעירה כבת 20 הצליחה שלשום בלילה למנוע מ־4 צעירים לאנוס אותה בחוף הנכים בהרצליה.

הצעירה טיילה בשעות לילה מאוחרות עם חברה בן ה־21 על חוף הים. לפתע התקרבו אליהם ארבעה צעירים שהודיעו לחבר כי הם רוצים את הצעירה לעצמם. הם שלפו סכין קפיצית, היכו את הצעיר ודרשו ממנו להסתלק מהמקום.

הצעיר החל לרוץ לעבר מגרש החניה כדי להזעיק עזרה, בעוד הארבעה תוקפים את הצעירה ומנסים לאנסה. הבחורה הצליחה למנוע מהם לבצע את זממם, עד שנראו אורות מכונית מתקרבים למקום.

ארבעת התוקפים נבהלו ונמלטו מהמקום. המשטרה הוזעקה למקום על־ידי רוכב אופנוע שפגש את הצעיר במגרש החניה.

המשטרה פתחה בחקירה. טרם נמסר על ביצוע מעצרים.

בעלי „לשכת עבודה" פרטית חשודים בהונאה

מאת זהבה מוזס, כתבת „על המשמר"

שוטרי מיפלג ההונאה של משטרת מחוז תל־אביב עצרו אתמול שני תושבי בת־ים בני 26 ו־29 כחשודים בהונאת מבקשי עבודה.

השניים נהגו, על פי החשד, לפרסם בשלושת החודשים האחרונים בעיתונים הודעות והצעות עבודה למועמדים מתאימים. לאזרחים שהתקשרו בעקבות המודעה, נמסר כי עליהם להגיע למשרד ברחוב יהודה הלוי בתל־אביב. שם נערך להם ראיון ראשוני. לאחר הראיון הוזמנו מבקשי העבודה לבחינות התאמה תמורתן נאלצו לשלם 35 ש"ח. לפי החשד, שלחו בעלי המשרד לכל הנבחנים תשובה האומרת כי נכשלו במבחן וזאת בלי לבדוק כלל את הבחינות.

בחיפוש שנערך במשרד נמצא חומר המעיד כי השניים קיבלו תשלום עבור הבחינות מקרוב למאה איש. שני בעלי המשרד יובאו היום להארכת מעצרם.

ממצאי חקירת חברות הקש הועברו לפרקליטות

מאת זהבה מוזס, כתבת „על המשמר"

היחידה לחקירות הונאה של משטרת ישראל סיימה את עבודתה בתיקים הנוגעים לחברות־הקש של הבנקים והעבירה את ממצאיה לפרקליטות מחוז תל־אביב ללא המלצה.

מדובר בבנק־הפועלים, בנק־המזרחי ובנק־לאומי, שנחשדו כי הקימו בחו"ל חברות ללא אישור בנק־ישראל, הבריחו מט"ח לחו"ל וויסתו מניות־בנקים בניגוד לחוק. כאמור, הועברו התיקים לפרקליטות בלא המלצה.

לחברינו בטי ויעקב ברק ולכל המשפחה
משתתפים בצערכם במות האח
משה שמש
קיבוץ מרחביה

לשוש ברוך ובני המשפחה
משתתפים בצערכם במות האם־הסבתא
ליזה
בית ברעם

לחברנו ינאי ומשפחתו
משתתפים בצערכם במות האם
נורית
בית כרם שלום

לאבשלום גינת ומשפחתו
אנו משתתפים בצערך העמוק במות
אביך
קלרה ואברהם כנעני

לינאי רגב
משתתפים בצערך העמוק במות אמך
נורית
מההנהלה ועובדי ישובי חבל מעון

לדורשי למשפחה ולקיבוץ מענית
משתתפים בצערכם במות האח
אריה חצור
בית קיבוץ העוגן

למשפחות שחורי וראובני
משתתפים בצערכם העמוק על מותו של האח
אריה ז"ל
קיבוץ שער הגולן

לקיבוץ כפר מנחם ולמשפחה
משתתפים באבלכם על מות
נורית שטרסבורגר
חברים בקיבוץ הזורע